

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

REVISTA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE ANUL X, 2025 NR.2 (20)

RASSN

Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale

NR. 2 / 2025

ȘTIINȚE MILITARE

INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

ORDINE PUBLICĂ

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. **Gabriel-Florin MOISESCU** – președinte

Prof.dipl.eng, **Pavel NEČAS**, PhD, MBA, dr.h.c., Faculty of Political Science and International Relations, Unicvcrsity of Matej Bel, Slovacia;

Prof. assit. **Jan RAJCHEL** – University of Natural Sciences and Humanities, Polonia;

Prof. **Miroslav KELEMEN**, Tehnical University of Košice, Slovacia;

Prof. univ. dr. **Mihail ANTON**

Prof. univ. dr. **Gheorghe BOARU**

Prof. univ. dr. **Ilie BOTOȘ**

Prof. univ. dr. **Viorel BUȚA**

Prof. univ. dr. **Dan CAVAROPOL**

Prof. univ. dr. **Valentin DRAGOMIRESCU**

Prof. univ. dr. **Costel DUMITRESCU**

Prof. univ. dr. **Daniel DUMITRU**

Prof. univ. dr. **Teodor FRUNZETI**

Prof. univ. dr. **Gabriel OPREA**

Prof. univ. dr. **Cristian-Florin POPESCU**

Prof. univ. dr. **Gheorghe TOMA**

Prof. univ. dr. **George-Marius ȚICAL**

Conf. univ. dr. **Florin NEACȘA**

Conf. univ. dr. **Diana Elena ȚUȚUIANU**

Dr. **Petru ȚĂGOREAN**

Colegiu de redacție

Redactor-șef - Prof.univ.dr. **Costel DUMITRESCU**

Redactor-șef adjunct - Prof.univ.dr. **George-Marius ȚICAL**

Membri

Prof. univ. dr. **Mihail Anton**

Prof. univ. dr. **Valentin Dragomirescu**

Prof. univ. dr. **Daniel Dumitru**

Conf.univ.dr. **Diana-Elena Țuțuianu**

Col.(rez.) **Nelușa Solbă**

Secretar redacție - Conf.univ.dr. **Florin Neacșa**

*Revista
Academiei de Științe
ale Securității Naționale*

Editată de Academia de Științe ale Securității Naționale

Revistă indexată în baze de date internaționale
(SSRN, ResearchBib, Scipio)

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

CUPRINS

EDITORIAL	7
<i>Gl.(rez.) prof.univ.dr. Gabriel OPREA</i>	
ANATOMIA UNEI INTERVENȚII CLANDESTINE DE LA DIMENSIUNEA AMENINȚĂRII (GOT) & INTRĂRII (GOE), LA DIMENSIUNEA LOVITURII (GOS)	9
<i>Gl.bg.(rez.) prof.univ.dr. Ilie BOTOȘ</i>	
TEORIA RĂZBOIULUI - ÎN CONTINUĂ SCHIMBARE	24
<i>Col.(rtr.) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU</i>	
DINAMICA RELAȚIILOR ROMÂNIEI CU UE, SUA, RUSIA ȘI CHINA ÎN SECOLELE XX – XXI	54
<i>Gl.bg.(rtr.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA</i> <i>Dr. Răzvan Nicolae MANOLIU</i>	
SECURITATEA ENERGETICĂ: INDEPENDENȚĂ ȘI SUVERANITATE	66
<i>Gl.bg.(rez.) dr. Petru ȚĂGOREAN</i>	
ÎNCERCĂRILE SUA DE A SE OPUNE TENDINȚEI LUMII MULTIPOLARE EXPUSĂ LA CONFERINȚA DE LA TIANJIN.....	84
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Cristian Florin POPESCU</i>	
PROBLEME MAJORE ALE INFRASTRUCTURILOR ÎN ROMÂNIA	88
<i>Col.(rez.)prof.univ.dr. Dan Victor CAVAROPOL</i>	

TRANZACȚIILE SOCIALE ÎNTRE ORGANELE DE ORDINE PUBLICĂ ȘI CETĂȚENI	96
<i>Col.(rez). prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU</i>	

IMPACTUL ARMATEI ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN ACTUALUL MEDIU DE SECURITATE	106
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. DUMITRU DANIEL</i>	

„MIDNIGHT HAMMER OPERATION” ȘI POSIBILA ARHITECTURĂ AMERICANĂ DE DESCURAJARE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU	114
<i>Maior dr. Sînziana IANCU</i>	

EDITORIAL

ROMÂNIA – PILON DE STABILITATE ȘI SECURITATE LA FRONTIERA DE EST A NATO ȘI A UNIUNII EUROPENE

Ziua Armatei Române, sărbătorită pe 25 octombrie, reprezintă un moment de reflecție asupra sacrificiilor trecutului și, totodată, un angajament pentru viitor.

În prezent, contextul geopolitic, marcat de războiul din Ucraina, transformă România într-un actor central la frontiera estică a NATO și a Uniunii Europene. Această poziționare strategică conferă țării noastre atât oportunități, cât și responsabilități majore.

România este, astăzi, statul membru cu cea mai lungă graniță comună cu Ucraina, ceea ce îi impune rolul de garant al securității regionale și de pilon de stabilitate pentru întreaga Europă.

Context strategic

România se află în centrul atenției geopolitice, fiind vecină cu un conflict de intensitate ridicată. Agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei a schimbat arhitectura de securitate europeană.

România reprezintă o frontieră a lumii democratice și un partener de încredere al SUA și al NATO. Flancul estic, întins de la Marea Baltică la Marea Neagră, nu poate fi consolidat fără o Românie stabilă și puternică. Rolul nostru nu este doar defensiv, ci și pro-activ, asigurând coerența între partenerii regionali și menținând echilibrul strategic.

Dimensiunea militară

Armata României se modernizează continuu, adaptându-se cerințelor războiului modern. Investițiile în apărare au crescut la peste 2,5% din PIB, demonstrând voință politică și angajamentul ferm față de NATO. Printre programele majore de înzestrare se numără avioanele multirol F-16, viitoarele F-35, sistemele de rachete Patriot și HIMARS, precum și corvetele multifuncționale pentru Marea Neagră.

Scutul antirachetă de la Deveselu rămâne un punct strategic de apărare pentru întreaga Alianță.

Totodată, prezența aliaților pe teritoriul României, prin grupul de Luptă NATO condus de Franța și prin militari americani, polonezi și din alte state, sporește capacitatea noastră de descurajare și apărare colectivă.

Dimensiunea de securitate regională

România este, astăzi, un hub logistic și de tranzit pentru sprijinul acordat Ucrainei. Portul Constanța a devenit esențial pentru exportul de cereale ucrainene, contribuind la evitarea unei crize alimentare globale.

Pe Dunăre, prin Galați și Brăila, fluxurile comerciale și umanitare consolidează statutul României de poartă strategică între Est și Vest. Un alt element crucial este sprijinul constant acordat Republicii Moldova, aflată sub presiune politică, economică și energetică. România devine, astfel, nu doar un vecin solidar, ci și un scut protector pentru partenerii săi.

România ca furnizor de securitate

România participă la misiuni NATO, UE și ONU, de la Afganistan până la Balcanii de Vest și Africa. Această implicare confirmă capacitatea noastră de a fi furnizor de securitate, nu doar beneficiar.

Stabilitatea politică internă și valorile democratice întăresc această poziționare. Parteneriatul Strategic cu SUA, alături de apartenența la NATO și UE, sunt pilonii esențiali ai apărării noastre. În același timp, dezvoltarea rezilienței în fața amenințărilor hibride, precum atacuri cibernetice, dezinformare, presiuni energetice, devine o prioritate.

Deviza care trebuie să ne ghideze este: „Apărăm România, apărăm NATO, apărăm pacea europeană”.

Concluzii și recomandări

România este astăzi linia de contact directă a NATO cu războiul din Ucraina, ceea ce ne conferă responsabilități istorice și ne obligă să consolidăm toate dimensiunile securității. Printre priorități se numără: întărirea capabilităților de apărare aeriană și navală la Marea Neagră, dezvoltarea infrastructurii critice (energie, transport, comunicații), extinderea cooperării cu partenerii regionali și consolidarea educației patriotice și civice.

Ziua Armatei Române, 25 Octombrie, este un prilej de recunoștință față de militarii care servesc Țara, precum și un moment de reafirmare a angajamentului nostru pentru viitorul euroatlantic al României. România rămâne un pilon de stabilitate, un bastion al libertății și un garant al securității europene.

Gl.(rez.) prof.univ.dr. Gabriel OPREA

Membru titular fondator al Academiei de Științe ale Securității Naționale

ANATOMIA UNEI INTERVENȚII CLANDESTINE DE LA DIMENSIUNEA AMENINȚĂRII (GOT) & INTRĂRII (GOE) LA DIMENSIUNEA LOVITURII (GOS)

ANATOMY OF A CLANDESTINE INTERVENTION FROM THREAT DIMENSION (GOT) & ENTRY (GOE) TO HIT DIMENSION (GOS)

Gl.bg.(rez.) prof.univ.dr. Ilie BOTOȘ

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

Rezumat: Acest articol propune o matrice conceptual-operatională pentru înțelegerea fazelor paramilitare și non-militare pregătitoare ale unei invazii militare, privite ca mecanism deliberat de generare a realității operaționale necesare loviturii vizibile. Ipoteza centrală este că agresorul urmărește minimizarea costurilor politice interne și internaționale prin disimulare, negarea plauzibilă și fragmentarea intenției strategice în micro-secvențe aparent disparate. În acest context, raportul de forțe la vedere contează mai puțin decât integrarea și sinergetica (sincronizarea operațională) dintre cele trei porți ale operaționalizării: Gate of Threats (Poarta Amenințării) – detecție și declanșatori; Gate of Entrance (Poarta Intrării) – acces și fixare pe noduri critice; și Gate of Strike (Poarta Loviturii) – asamblare de efecte în ferestre scurte. Denumim această arhitectură MG3.

Cuvinte cheie: disimulare; negare plauzibilă; sincronizare operațională; detecție și declanșatori; noduri critice.

Abstract: This article proposes a conceptual-operational matrix for understanding the paramilitary and non-military preparatory phases of a military invasion, viewed as a deliberate mechanism for generating the operational reality necessary for the visible strike. The central hypothesis is that the aggressor seeks to minimize domestic and international political costs through concealment, plausible deniability, and fragmentation of strategic intent into apparently disparate micro-sequences. In this context, the apparent ratio of forces matters less than the integration and synergy (operational synchronization) between the three gates of operationalization: Gate of Threats – detection and triggers; Gate of Entrance – access and fixation on critical nodes; and Gate of Strike – assembly of effects in short windows. We call this architecture MG3.

Keywords: concealment; plausible deniability; operational synchronization; detection and triggers; critical nodes

Noutatea modelului G3 constă în mutarea accentului de la inventarierea mijloacelor vizibile la logica integrativă a sinergiei și integrării operaționale: cum sunt selectați declanșatorii, cum se cuceresc și se

„îngheață” nodurile critice (informaționale, logistice, cognitive, normative) și cum sunt compuse, la momentul decisiv, efecte disproporționate față de resursele aparent angajate. În locul unei descrieri liniare (etapă 1 → etapă 2 → etapă 3), MG3 oferă o matematică/gramatică operațională a convergenței: amenințarea calibrată generează bruij și ambiguitate; intrarea cultivă ancorarea și controlul vectorilor de influență; lovitura orchestrează sinergii cinetice și acinetice (informaționale, psihologice, juridice, economice) în intervale temporale comprimate.

Pe această bază, MG3 nu este doar un model explicativ al agresiunii, ci și un cadru de proiectare a apărării. Triada Detecție × Prevenție × Răspuns devine mecanismul de rupere a proceselor de sincronizare ale adversarului. Detecția mapează spectrul indicatorilor timpurii, de la semnale tehnice și logistice la semne cognitive și narative. Prevenția acționează asupra lanțurilor cauzale scurte (de exemplu, blocarea vectorilor de acces, dezactivarea sprijinului local, întărirea rezilienței nodurilor) și asupra lanțurilor cauzale lungi (reconfigurări normative, managementul optim al spațiilor informaționale, formarea, instruirea și antrenarea corespunzătoare a actorilor critici). Răspunsul, în fine, este o contralovitură compozită: restaurează libertatea de manevră, degradează coordonarea adversă și reintroduce costuri politice care depășesc pragul de toleranță a agresorului.

Originalitatea abordării noastre este dublă. În primul rând, MG3 integrează dimensiunile paramilitare și non-militare într-o singură ecuație de timp, spațiu, efect, tratând propaganda, sabotajul infrastructural, capturarea procedurală și presiunea juridico-diplomatică, ca părți ale unei aceleiași operații. În al doilea rând, modelul propune o metrică a sincronismului: nu doar ce face agresorul, ci cât de sincron o face între cele trei porți, pe ce ferestre temporale și cu ce latențe între declanșatori, acces și lovitură. Această metrică permite trecerea de la observație și narativ la inginerie inversă (reverse-engineering) a designului advers și la proiectare defensivă proactivă.

Din perspectiva apărării, valoarea MG3 stă în capacitatea de a interveni înainte de ireversibil. Dacă Poarta Amenințării este detectată cu precizie, prevenția poate ținti decuplarea dintre intrare și lovitură, fie prin dislocarea nodurilor pe care adversarul mizează (schimbări de topologie operațională), fie prin saturarea canalelor de acces informațional, ori prin contranarative și contraproceduri care ridică entropia decizională a

agresorului. În lipsa unei detecții timpurii, răspunsul trebuie să fie vectorial și modular, adică apt să recupereze rapid latențele pierdute și să creeze contra-ferestre de oportunitate.

Modelul propus este conceptual-normativ și operațional-practic. Conceptual, el oferă decidenților o hartă a conflictului sub-vizibil, în care acțiuni de intensitate scăzută sunt conectate la efecte strategice de mare amplitudine. Normativ, indică principii de proiectare: 1) construirea unei economii a indicatorilor (puțini, buni, relevanți pentru sincronism); 2) prioritatea intervențiilor ce maximizează raportul efect/expunere; 3) orchestrarea multi-domeniu (cinetic, informațional, juridic, economic) într-o singură partitură temporală. Practic, MG3 sugerează proceduri, capacități și structuri: celule de fuziune informațională pentru Poarta Amenințării; echipe de contracapturare a nodurilor pentru Poarta Intrării; forțe de compunere a efectelor și management al ferestrelor pentru Poarta Loviturii.

În esență, MG3 reconfigurează întrebarea clasică „câte forțe are agresorul?” în întrebarea mai relevantă „cât de bine își sincronizează acțiunile (operațiile), intrările (porțile)?”. Prin schimbarea lentilei de la volum la orchestrare, apărătorul câștigă șansa de a deturna scenariul înainte ca acesta să devină ireversibil, reducând costurile umane, materiale și politice. În același timp, MG3 oferă un limbaj comun între comunitățile implicate (militară, de securitate și informații, de aplicare a legii și administrativ-civilă) pentru a descrie, măsura și contracara fenomene hibride într-o manieră coerentă.

Pentru a transforma această gramatică a sincronizării într-o decizie executabilă la nivel C2/C3, mapăm triada G3 pe cadrul de risc compatibil ISO 31000 și NIST SP 800-30, folosind lexiconul DHS: $Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI)$, unde CEI este un indice compozit al eficacității contramăsurilor derivat din Detecție, Prevenție și Răspuns. În acest aranjament, GOT calibrează Amenințarea (T), GOE modelează Vulnerabilitatea (V) prin acces și fixare pe noduri, iar GOS anticipează Consecința (C) și testează CEI în ferestrele scurte. Trei studii de caz – Cehoslovacia 1968, Crimeea 2014 și Hostomel–Kyiv 2022 – arată că GOT profund combinat cu GOE bine pregătit prefigurează rezultatul; acolo unde apărătorul rupe lanțul în T0–T+48h, GOS advers își pierde fereastra de efect (*National Security Archive 2018; RUSI 2022; Microsoft 2022; NATO AJP-2/3.4/3.10/5; NIST 2012; ISO 2018; DHS 2017*).

1. Logica „invizibilului”

În intervențiile clandestine, aspectele premergătoare invaziei militare nu reprezintă o anticameră inertă, ci un adevărat laborator de reproiectare a contextului operațional: se construiesc narațiuni de acoperire, se realizează fixări logistice și tehnice, se orchestrează semnale și ambiguități care, împreună, cresc plauzibilitatea și accelerează trecerea la cinetic, reducând, simultan, reziliența inițială a apărătorului și costul politic al agresorului. În această paradigmă, timpul și ordinea (sincronul) cântăresc mai mult decât masa vizibilă de forțe: ceea ce decide nu este volumul, ci calibrarea ferestrelor și coordonarea porților (amenințare, intrare, lovitură) într-o succesiune comprimată. Lectura este compatibilă cu logica probabilitate, impact, rezidual din managementul riscului, în care riscul se estimează și se tratează contextual, iterativ și proporțional cu apetența la risc (*ISO 31000:2018*), precum și cu abordarea bazată pe scenarii a evaluării riscurilor (*NIST SP 800-30 Rev.1*) și cu doctrinele de planificare operațională care privilegiază designul, sincronizarea efectelor și luarea deciziilor pe marcatori de timp (*NATO AJP-5*). În consecință, „invizibilul” nu este absență, ci o prezență strategică disimulată: un ansamblu de configurații informaționale, logistice și procedurale care predetermină rezultatul atunci când lovitura devine vizibilă (*ISO, 2018; NIST, 2012; NATO, 2019*).

2. Cadru conceptual: triada Gate of Threats (GOT) – Gate of Entrance (GOE) – Gate of Strike (GOS) în limbaj de risc

Pornind de la instrumentarul analitic folosit atât în structurile operative, cât și în cercetarea academică, propunem reorganizarea mecanismelor de observare și decizie într-un cadru integrat bazat pe triada GOT–GOE–GOS. Acest cadru traduce pregătirea informativ-operativă a unei invazii în parametri de risc compatibili cu ISO 31000 și NIST SP 800-30 și folosește lexiconul DHS pentru definirea coerentă a noțiunilor de amenințare, vulnerabilitate și consecință. Astfel, G3 devine interfața dintre diagnosticul situației și opțiunile executabile la nivel C2/C3.

2.1. GOT – Gate of Threats: subsistem de observare orientată pe ipoteze (modelează T – Amenințarea)

GOT structurează observarea ipoteză-condusă: 1) colectează semnale (indici tactici, logistici, narativi), 2) construiește și întreține indicatori cu trasabilitate, 3) validează multi-sursă și multi-metodă, 4) definește „trigger

sheet” cu praguri de alertă și reguli de escaladare. Din perspectiva riscului, GOT calibrează componenta probabilistică (intenție $\times$ capacitate $\times$ oportunitate) a lui T, reducând incertitudinea și erorile de tip I/II în estimarea amenințării. Această abordare oglindește recomandările privind identificarea, analiza și evaluarea riscurilor din ISO 31000:2018 și tratamentul „scenario-based”, din NIST SP 800-30 Rev.1.

2.2. GOE – Gate of Entrance: acces, acoperire și fixare pe noduri critice (modelează V – Vulnerabilitatea)

GOE privește exploatarea suprafețelor de atac și fixarea (crearea de capilaritate și redundanțe) pe noduri ale infrastructurii critice, C2/C3, com/, transport, energie, media/administrativ, financiar. În limbajul riscului, GOE reflectă expunerea (V): gradul în care topologia operațională și dependențele intersectoriale permit *intrarea* și *menținerea* controlului asupra nodurilor. Din perspectivă doctrinară, aceasta corespunde planificării și conducerii operațiilor combinate, sincronizării efectelor și integrării Info Ops/CIMIC în designul campaniei.

2.3. GOS – Gate of Strike: asamblarea efectelor în ferestre scurte (modelează C – Consecința)

GOS reprezintă compunerea multi-domeniu (cINETIC/cyber/informațional) în ferestre scurte (T+6 / T+24 / T+48 h), cu AAR (After Action Review) pentru bucle de *learning* și retaskare. În termeni de risc, GOS determină consecința reziduală (C): amplitudinea efectelor obținute raportată la timpul de expunere și la reziliența nodurilor. Doctrina aliată privind conducerea operațiilor și operațiile informaționale tratează explicit sincronizarea temporală, *effects-based planning* și evaluarea post-acțiune, pe care GOS le operationalizează în registru de risc.

2.4. Corespondența cu $D \times P \times R$ și integrarea în tabloul C2/C3

Triada se mapează direct pe ciclul Detecție–Prevenție–Răspuns ($D \times P \times R$), facilitând integrarea într-un tablou de bord C2/C3 și într-un scor compozit de eficacitate a contramăsurilor

(CEI): GOT $\rightarrow$ D (Detecție): indicatori, praguri, timeliness/fidelity/coverage.

GOE $\rightarrow$ P (Prevenție): *hardening* de noduri, *denial/deception*, reziliență procedurală și legală, reducerea suprafeței de atac.

GOS $\rightarrow$ R (Răspuns): *time-to-action*, compoziție de efecte, *counter-synchronization* și AAR pentru reglaj fin.

În lexiconul DHS, termenii amenințare, vulnerabilitate, consecință sunt definiți pentru a asigura consistență inter-instituțională, ceea ce permite conectarea scorului $Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI)$ la procesele decizionale standardizate ale managementului riscului. (*ISO 31000:2018 – Risk management – Guidelines*. Geneva: International Organization for Standardization, 2018. (principii și ghidaj pentru identificare, analiză, evaluare, tratament al riscului. NIST. *Special Publication 800-30 Rev.1: Guide for Conducting Risk Assessments*. Gaithersburg, MD: National Institute of Standards and Technology, 2012. (evaluarea riscurilor pe niveluri/tier, scenariu-centric). NATO. *AJP-3(C) Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*, Edition C, Version 1, 2019. (conducerea operațiilor, sincronizarea efectelor). NATO. *AJP-3.10(A) Allied Joint Doctrine for Information Operations*, 2015. (integrarea Info Ops în planificare, execuție, evaluare). DHS. *DHS Risk Lexicon* (2010 ed.; pagină de resurse actualizată), Department of Homeland Security. (terminologie standardizată: amenințare, vulnerabilitate, consecință).

3. Modelul de risc și definirea CEI

3.1. Formula riscului

Pentru a lega observația (GOT–GOE–GOS) de decizia executabilă (C2/C3), adoptăm forma multiplicativă clasică a riscului, compatibilă atât cu *ISO 31000:2018*, cât și cu *NIST SP 800-30 Rev.1*:

$$Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI),$$

unde T = amenințare (probabilitate/intenție), V = vulnerabilitate (expunere), C = consecință (impact), iar $CEI \in [0,1]$ este Indicele eficacității contramăsurilor validate. Un $CEI = 0$ indică măsuri ineficiente; $CEI = 1$ indică atenuare completă pe scenariul considerat. Această reprezentare permite estimarea explicită a riscului rezidual și integrarea naturală a pragurilor operaționale în ciclurile $D \times P \times R$.

3.2. CEI – Indicele eficacității contramăsurilor

În logica C2/C3, propunem o agregare liniară ponderată - transparentă, auditabilă și ușor de „jucat” în exerciții - cu ponderi calibrabile pe sector:

$$CEI = 0,40 \cdot D + 0,35 \cdot P + 0,25 \cdot R,$$

unde:

D (Detecție): acuratețea indicatorilor și lead-time (sensibilizare timpurie), rata de alerte confirmate/fals-pozitive; P (Prevenție): procent noduri hardenuite/segmentate, existența și testarea $N+1$ (redundanțe), rute alternative validate; R (Răspuns): time-on-target defensiv (TTA), viteza de

containment, completitudinea AAR (After Action Review) și implementarea lecțiilor în playbook-uri.

Management Operațional: calcul săptămânal (tabloul de bord), recalibrare la T+48h (pe baza AAR) și audit trimestrial pentru consistență metodologică (*ISO 31000 recomandă monitorizare și îmbunătățire continuă; NIST SP 800-30 plasează evaluarea riscului într-un ciclu iterativ, iar lexiconul DHS standardizează terminologia*).

Observație metodologică: deși agregarea liniară este ușor de gestionat, în sectoare unde „veriga slabă” domină (ex. securitate rețele critice), se pot testa alternativ agregări geometrice (penalizează mai sever componentele slabe ale D/P/R), documentând alegerea în AAR.

4. Metodologie

Pentru validarea cadrului și extragerea de lecții aplicabile, am combinat trei surse de evidență: Analiză arhivistică (1968–1989) – colecții National Security Archive și CWIHP/Wilson Center privind invazia Cehoslovaciei (1968), pentru a identifica tiparele „invizibilului” (pregătiri politice/informaționale, prepoziționări, capcane procedurale). OSINT/IMINT comercial & forensic digital (2014/2022) – rapoarte RUSI (lecții preliminare convenționale 2022), Microsoft (lecții din războiul cibernetic), RAND (trasee de reziliență și doctrine emergente), pentru a reconstrui modul în care GOT/GOE au fost pregătite și cum a fost comprimată fereastra GOS. Reconstrucții pe „swimlanes” (T–72h → T0 → T+48h) și pe harta nodurilor (C2/C3, telecom/IXP, energie, transport, media/administrativ), cu back-casting din efectele observabile spre mecanismele de pregătire (GOT) și fixare (GOE).

Ipoteze de lucru:

- a) triada GOT–GOE–GOS este stabilă funcțional (transferabilă între teatre cu adaptări minore de indicatori);
- b) GOT profund + GOE fixat prefigurează rezultatul în ferestrele scurte;
- c) în era digitală, atribuirea rapidă și continuitatea C3 ridică costul negării plauzibile și scurtează toleranța politică pentru agresor (*susținut de analize Microsoft/Info Ops NATO*).

5. De la concept la execuție: tabloul de bord C2/C3

5.1. KPI operaționali (aliniere $G3 \times D/P/R$)

GOT / Detecție (D): *Alert-Index*, număr indicatori confirmați, lead-time (invers), sensibilitate la trigger, precizie de atribuire.

GOE / Prevenție (P): % noduri fixate (acoperite) de adversar vs. harden-uite de apărător, redundanțe validate, timp la acces (invers), capilaritate/segmentare, scor de hardening sectorial.

GOS / Răspuns (R): time-on-target (invers), % obiective atinse (decuplare/recuplare), efect narativ (control informațional), coordonare inter-arme/inter-agenții, completitudine AAR.

Acești KPI se proiectează pe $Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI)$, unde: GOT calibrează T, GOE reflectă V, iar GOS determină C și testează CEI în $T+6/T+24/T+48h$, conform practicilor de planificare și evaluare din AJP-5 și integrării Info Ops din AJP-3.10.

5.2. Regula de gardă (decizie executabilă)

Pentru a reduce ambiguitatea în momentele critice, definim o regulă de gardă care declanșează OPORD T0 atunci când sunt simultan îndeplinite:

$$AI \geq X \& GOE_{fix} \geq Y \& T.O.T. - \underline{def} \leq Z,$$

unde AI (*Alert-Index* GOT) sintetizează densitatea și fidelitatea semnalelor, GOE-fix reprezintă gradul de fixare/expunere pe noduri, iar $T.O.T. - \{ \underline{def} \}$ este timpul până la efectul defensiv util (contra-sincronizare). Etaloane inițiale, ajustabile pe sector, pot fi: $X = 0,70-0,75$; $Y = 0,60-0,65$; $Z = 2-4$ h. Aceste praguri pot fi ancorate în antrenamente, red-team și evaluări AAR pentru trasabilitate și audit. (ISO. ISO 31000:2018 — *Risk management — Guidelines*. Geneva: International Organization for Standardization, 2018. (principii, cadru și proces RM, cu accent pe monitorizare/îmbunătățire). NIST. SP 800-30 Rev.1: *Guide for Conducting Risk Assessments*. Gaithersburg, MD: National Institute of Standards and Technology, 2012. (evaluarea riscurilor pe tier-uri, scenariu-centric, integrare în decizie). DHS. *DHS Risk Lexicon* (ed. 2010; actualizări pe pagina de resurse). Washington, DC: Department of Homeland Security. (terminologie standard: amenințare, vulnerabilitate, consecință, risc. NATO. AJP-5, *Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations*, Ed. A, V.2, 2 mai 2019. Bruxelles: NATO Standardization Office. (design operațional, sincronizare, evaluare). NATO. AJP-3.10(A), *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, 2015. (integrarea Info Ops în planificare—execuție—evaluare. RUSI. Zabrodskiy, M. et al., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Ukraine* (Feb–Iul 2022). Royal United Services Institute, 2022. (lecții inițiale privind negarea teoriei de victorie prin ruperea ferestrei GOS. Microsoft. *Defending Ukraine: Early Lessons from the Cyber War*, 22 iunie 2022. (rolul atribuirii rapide, continuității C3

și al operațiunilor de influență. RAND. *Emerging Insights for UK and NATO Joint Doctrine* (2024). Santa Monica, CA: RAND Corporation. (lecții doctrinare emergente post-2022. National Security Archive/CWIHP. Resurse privind invazia Cehoslovaciei (1968): colecții NSA și CWIHP/Wilson Center. (pattern-uri ale pre-poziționării și negării plauzibile).

6. Studiu de caz I: Cehoslovacia 1968

6.1. Contextul strategic și pregătirea „invizibilă”

„Primăvara de la Praga” a generat o perturbare sistemică în blocul sovietic: liberalizarea treptată a spațiului public și reorientări doctrinare au fost clasificate la Moscova ca risc sistemic ce amenința coeziunea Pactului de la Varșovia. În termenii MG3, GOT a fost profund: HUMINT în aparatul de partid, armată și mass-media, corelat cu observarea C2/C3 (canalele de comandă și control) și cu exploatarea diversilor vectori de influență în „frontul ideologic”. *Arhiva Națională de Securitate (NSA) și colecțiile CWIHP/Wilson Center* documentează activ pregătirile coordonate la nivel politico-militar care au precedat intrarea forțelor, inclusiv înregistrări ale deliberărilor din cadrul conducerii sovietice.

6.2. Dinamica temporală $T-72h \rightarrow T0 \rightarrow T+48h$

Marcajul narativ („restabilirea ordinii”, „asistență frățească”) a precedat intrarea la vedere și a fost folosit pentru a reduce fricțiunea și a fragmenta opțiunile de răspuns ale apărătorului – o pre-poziționare cognitivă care a „îmblânzit” costul politic al fazei cinetice. La $T0$, GOS a executat intrări multi-axiale și capturi fulger ale nodurilor media/telecom (emițătoare radio-TV, tipografii, centre de legătură), plus controlul infrastructurilor critice, asigurând continuitatea C2/C3 în favoarea forței de invazie. În $T+24/T+48h$, controlul administrativ a fost consolidat sub retorica „asistenței”, închizând fereastra de contralovitură politico-normativă a apărătorului. Documentele din colecțiile NSA și CWIHP confirmă succesiunea și justificările oficiale utilizate.

6.3. Observație analitică (lecția $G3 \times risc$)

„Pre-poziționarea bate masa”: când GOT e profund și GOE realizează ancorări discrete pe noduri, GOS poate fi executat în ferestre scurte cu cost politic redus. Narațiunea funcționează ca infrastructură de legitimitate, reduce T perceput (prin ambiguitate), crește V apărătorului (prin acces și fixare la noduri) și maximizează C favorabil agresorului; în

absența unui CEI ridicat al apărătorului, $Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI)$ crește abrupt la T_0 .

7. Studiu de caz II – Crimeea 2014

7.1. Contextul hibrid: negare plauzibilă și „ceață operațională”

Operațiunile din Crimeea au îmbinat prezențe fără însemne („omuleții verzi”), capturi discrete (parlament, aeroporturi, televiziune) și negare plauzibilă, generând ambiguitate în primele zile. Analizele NATO StratCom COE documentează campania informațională și sincronizarea mesajelor care au acoperit și legitimat acțiunile pe teren, cu accent pe timeline-ul noiembrie 2013–martie 2014.

7.2. GOE decisiv și fereastra GOS

GOE a fost decisivă: fixări rapide pe noduri critice (aeroporturi, telecom, instituții), sub acoperirea narativă și lipsa unei expuneri probatorii robuste în $T_0 - T + 48h$. GOT al apărătorului nu a atins praguri publice credibile suficient de repede; în consecință, GOS a obținut fereastra de efect (mutarea rapidă a status quo-ului, consolidată ulterior juridic/mediatic). Evaluări RUSI din perioada 2014/2015 și sintezele ulterioare indică modul în care lipsa unei atribuirii rapide a favorizat finalizarea „la rece” a GOE.

7.3. Cheia explicativă (lecția probatorie)

În primele 48–72h, nu s-a produs o expunere probatorie (imagini, jurnale tehnice, lanț de custodie) suficientă pentru ruperea negării plauzibile. Continuitatea C3 și StratCom nu au fost sincronizate cu o strategie de atribuire deschisă, permițând închiderea GOE și legitimarea publică prin GOS. Din perspectivă doctrinară, AJP-3.10 cere integrarea Info Ops în planificare–execuție–evaluare; în Crimeea, această integrare timpurie la apărător a fost insuficientă.

8. Studiu de caz III :Hostomel - Kyiv 2022

8.1. Conceptul advers și vectorii de forță

Planul advers a vizat capul de pod aerian la Aeroportul Antonov (Hostomel) pentru proiectarea rapidă a forței spre centrul decizional, sprijinit de activări clandestine urbane (spotters/sabotaj) și lovituri cibernetice sincronizate. Rapoartele Microsoft privind lecțiile războiului cibernetic și evaluările RUSI asupra campaniei aeriene descriu sincronizarea cyber/kinetic, dar și contramăsuri eficiente ale apărătorului.

Conținut (puncte-cheie): Operațiune de „decapitare” + asalt aerian VDV pe Hostomel + avans mecanizat din Belarus/estul Niprului pentru a forța colapsul conducerii la Kyiv în 3–4 zile. S-a mizat pe infiltrare/sabotaj, surpriză și folosirea aeroportului ca airbridge pentru Il-76. Forțe & mijloace: ~34 elicoptere (Mi-8, Ka-52, Mi-24), ~200 - 300 militari (31st Guards Air Assault, 45th Spetsnaz). Apărarea inițială: ~200 de militari ai Gărzii Naționale (conscriși), cu Igla, ZU-23-2.

Desfășurare: Rușii cuceresc temporar aeroportul, dar contraatacul ucrainean (80th/95th Air Assault, 72nd Mech., SSO + voluntari) degradează pista (artilerie/aerian), împiedicând podul aerian; a doua zi, trupele ruse terestre reiau controlul, însă aerodromul rămâne inutilizabil.

Efecte operaționale: Încetinirea avansului din Belarus + eșecul de a adapta planul (Irpın, Bucha, Moshchun etc.) → Ucraina își consolidează apărarea capitalei; 25 mar. anunț retragere, 1 apr. rușii părăsesc Hostomel.

Lecții: necesitatea focurilor de sprijin pentru raiduri în adâncime; importanța supremației aeriene; vulnerabilitatea VDV fără arme combinate; valoarea craterizării pistei și a mobilizării civile. *War on the Rocks — The Battle of Hostomel Airport: A Key Moment in Russia's Defeat in Kyiv (10 aug. 2023)* **Autori:** Liam Collins, Michael Kofman, John Spencer. *Articol online.*

8.2. Răspunsul apărătorului în logica CEI

Apărătorul a ridicat D (Detectie) la praguri clare încă din pre-ziua X (semnale confirmate), a crescut P (Prevenție) prin hardening și redundanțe pe noduri și a executat R (Răspuns) cu AA stratificată, contralovituri rapide, interdicție perimetrală. La nivel C2/C3, continuitatea a fost menținută prin migrarea serviciilor critice în cloud, fallback satcom și proceduri de continuitate; pe teren, inundarea văii Irpin a anulat progresul mecanizat, contribuind la desincronizarea triadei adversarului și la închiderea ferestrei GOS în T0–T+48h. Documentarea Microsoft (cyber/C3/atribuirii) și RUSI (campanie aeriană și AA) susțin această secvență.

8.3. Observație analitică (lecția „contra-sincronizării”)

Când $D \times P \times R$ cresc rapid CEI, $Risc = T \times V \times C \times (1 - CEI)$ scade chiar dacă T rămâne ridicat: apărătorul rupe lanțul GOT→GOE→GOS, transformă ferestrele scurte ale adversarului în contra-ferestre și mută costul politic de partea agresorului.

9. Dinamica cognitivă: de la *maskirovka* la *informatsionnoye protivoborstvo*

În tradiția sovieto-rusă, *maskirovka*, măsurile active și controlul reflexiv operează integrat: narațiunea precede lovitura, constrâng decizia apărătorului și reduce costul trecerii la cinetic. Literatura de specialitate (Thomas; RAND) arată continuitatea acestor concepte în paradigma actuală de *informatsionnoye protivoborstvo*, care combină dimensiunile psihologică, tehnică (EW/cyber) și juridică într-un teatru de operații ce începe cu „ziua -X”. Contramăsura apărătorului constă în expunere timpurie (imagistică, jurnale, forensic cu lanț de custodie), igienă cognitivă la nivel de ecosistem și continuitate C3 + StratCom sincronizate.

10. Guvernanță și integrare administrativ civil-operatori privați / Companii de Stat (GOE defensiv)

GOE defensiv implică operatori privați (energie/telecom/cloud). Sunt necesare SOP pe niveluri L1–L2–L3 cu mandate clare: (i) segmentare/lockdown pe noduri și N+1 pentru energie/telecom; (ii) migrare de continuitate (on-prem → cloud → satcom) și politici de fallback; (iii) ferestre decizionale (cine decide, ce, în câte minute) și responsabilități inter-instituționale. Standardele ISO 31000 și cadrul NIST SP 800-30 ancorează guvernanța riscului și auditul; AJP-3/AJP-5 oferă principiile planificării și conducerii operațiilor în medii cu interdependențe civile.

11. Măsurare, KPI și bucla de învățare (G3 × OODA)

AAR la T+6/T+24/T+48h închide bucla de învățare și recalibrează CEI, aliniind GOT–GOE–GOS la nivelele de SA(Endsley) și la OODA: Observe (GOT): indicatori confirmați, lead-time. Orient (GOE): fixări/lockdown, redundanțe. Decide (Regula X/Y/Z): OPORD T0 sau scenariu de rezervă. Act (GOS): T.O.T., efect narativ, AAR și lecții închise.

Un dicționar de date (KPI & CEI), definiții operaționale, unități, surse, frecvențe, este obligatoriu pentru audit (*terminologie standardizată DHS, cicluri de monitorizare - îmbunătățire în ISO 31000*).

12. Program de simulare și antrenament instituțional

• 0 - 30 zile: Harta nodurilor & Celula de Fuziune (CF). Inventariază noduri C2/C3, telecomunicații/StratCom/SatCom, energie, transport, media/

administrativ, financiar; etichetează L1/L2/L3 și interdependențe în cascadă. Definește declanșatorii și etaloane X/Y/Z; constituie CF (*intel, cyber/forensic, infrastructuri, juridic/custodie, StratCom, assessment*).

- 30 - 60 zile: Exercițiu integrat & recalibrare. Simulare T-72h → T0 → T+48h cu red-team; calculează CEI; măsoară AI, % GOE_fix, T.O.T., Sync-Readiness; produce AAR și ajustează praguri/proceduri.

- 60 - 90 zile: Scalare & audit. Extinde pe un al doilea sector (ex. transport), include CEI în alocări bugetare, efectuează audit extern pe KPI/CEI (ISO/NIST) și aliniază playbook-urile la AJP-5/AJP-3.10.

13. Limite, capcane și alarme false

Trigger-spoofing & BGP/EW spoofing: adversarul poate genera alarme false; este necesar un standard minim de triangulare (≥ 2 surse independente/probă) și lanț de custodie pentru datele digitale (NIST).

Pseudo-GOE: fixări simulate care deturneză resursele apărătorului; se contracarează prin testare de stres și verificabilitatea redundanțelor.

Risc de „overshare” probatoriu: expunerea prematură poate compromite surse/metode; se folosesc versiuni publice curate + dosar securizat pentru parteneri (AJP-3.10).

14. Analiză comparativă (1968 → 2014 → 2022)

Invariantă funcțională:

Detectare → Acces → Lovitură (GOT → GOE → GOS).

Variabila cheie: mijloacele tehnice și viteza atribuirii/continuității C3.

1968: control mediativ centralizat + pre-poziționare acoperită; GOT/GOE robuste → GOS rapid.

2014: OSINT/IMINT comercial disponibil, dar fereastră probatorie ratată; negarea plauzibilă rămâne eficace → GOS finalizat.

2022: În concluzie, agenții clandestini ai Federației Ruse au fost descoperiți în Kiev în 2022 printr-o combinație de tehnologii moderne de supraveghere, erori în strategiile de infiltrare și colaborare internațională între agențiile de informații. De asemenea, sursele interne și măsurile de contrainformații aplicate de autoritățile ucrainene au contribuit semnificativ la identificarea și expunerea rețelilor de spionaj rusești. cloud/satcom, AA stratificată, StratCom → fereastra adversă se închide în T0 -T+48h.

Pre-inviaza scrie scena loviturii vizibile. Când GOT produce praguri clare, GOE fixează nodurile „la rece”, iar GOS este coregrafiat în ferestre scurte, rezultatul în T0–T+48h devine previzibil. Apărătorul care vede la timp (D), întărește nodurile (P) și răspunde în ritm (R) rupe lanțul advers și mută costul politic. ISO 31000, NIST SP 800-30 și doctrinele NATO (AJP-5/AJP-3.10/AJP-3/AJP-6) oferă gramatica practică a acestei sincronizări; lecțiile 1968–2014–2022 arată că fereastra de 48h este, de regulă, decisivă pentru GOS – a fi pregătit să o închizi face diferența între reziliență și fapt împlinit.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE :

Cibernetică & război hibrid

1. CyberPeace Institute. Case Study: Viasat Attack. (cyberconflicts. cyberpeaceinstitute. org) Microsoft. Defending Ukraine: Early Lessons from the Cyber War, 22 iun. 2022; vezi și A Year of Russian Hybrid Warfare in Ukraine (MS Threat Intelligence), 15 mar. 2023.
2. SentinelLabs. AcidRain (analiză tehnică), 31 mar. 2022. (sentinelone.com) Viasat. KA-SAT Network cyber attack overview (raport primar), 30 mar. 2022. (viasat.com).

Doctrine oficiale NATO (AJP)

1. NATO. AJP-3 Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations, feb. 2019.
2. NATO. AJP-3.10(A) Allied Joint Doctrine for Information Operations, 2015 (versiuni anterioare 2009). Bruxelles: NSO.
3. NATO. AJP-5 Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations (Ed. A, V.2), 2 mai 2019. Bruxelles: NATO Standardization Office.
4. NATO. AJP-6 Allied Joint Doctrine for Communication and Information Systems, 5 apr. 2024.

Istorie & arhive – Cehoslovacia 1968

1. Cambridge Univ. Press. Prague Spring and its Aftermath (date cantitative despre forțe). (Cambridge University Press & Assessment) CWIHP/Wilson Center. Materiale despre 1968 (studii/documente).
2. ENRS. Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia (ordinea de mărime a forțelor). National Security Archive. The Prague Spring '68 (colecție de documente). Washington, DC: NSA/CEU Press; portal actualizat. (nsarchive.gwu.edu) U.S. Dept. of State. Soviet Invasion of Czechoslovakia, 1968 (sinopsis istoric oficial). (history.state.gov).

Știri din Presă

Reuters. (agenție cu reporteri în teren) – 27–28 feb. 2014.

Studii de caz operaționale (Ucraina 2022–2025)

1. MWI/West Point. Urban Warfare Project Case Study #12: Battle of Kyiv, 2025. (mwi.westpoint.edu).
2. Studiu academic. Steward, Oliver B. *A Lesson in Military Doctrinal and Operational Failures: The Battle of Hostomel and the Russian Military's Failure to Capture Kyiv*. STRATEGIES XXI – National Defence College, Proceedings 2, no. 1 (2024): 125–132. <https://doi.org/10.53477/2784-2487-24-14>.
3. War on the Rocks. The Battle of Hostomel Airport (analiză operațională), 10 aug. 2023. (warontherocks.com).

Analize strategice:

1. NATO StratCom COE. Elina Lange-Ionatamišvili, Analysis of Russia's Information Campaign Against Ukraine(2014/2015). Riga: NATO StratCom COE. (stratcomcoe.org). RAND. M. Grisé (coord.), Russian Conceptions of Information Confrontation (RRA198-8), 2022; Russian and Ukrainian Perspectives on the Concept of Information Confrontation (RRA198-7), 2022.
2. Santa Monica: RAND. RUSI. Justin Bronk, Nick Reynolds, Jack Watling, The Russian Air War and Ukrainian Requirements for Air Defence, 7 nov. 2022. Londra: RUSI.

TEORIA RĂZBOIULUI - ÎN CONTINUĂ SCHIMBARE

THEORY OF WAR - IN CONTINUOUS CHANGE

Col.(rtr.) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România

(e-mail: boarugheorghe@yahoo.com)

Rezumat: Acest studiu tratează evoluția teoriei războiului în contextul transformărilor social-politico-militare continue și analizează modul în care aceste transformări influențează evoluția teoriei războiului, de la paradigma clasică clausewitziană până la teoriile contemporane ale războiului hibrid și ale conflictului informațional.

Cercetarea urmărește relația dintre contextul istoric și adaptările teoretice ale gândirii militare, demonstrând că teoria războiului este o expresie a epocii sale.

În prezent, schimbările rapide în sfera tehnologică și globalizarea aduc în prim-plan noi concepte – cum ar fi războiul cibernetic, războiul hibrid și cel cognitiv, precum armele autonome și Inteligența Artificială – ce necesită o reinterpretație a principiilor clasice.

Cuvinte-cheie: război, teorie militară, evoluție socială, război hibrid, război cognitiv, arme autonome, inteligența artificială.

Abstract: This study deals with the evolution of war theory in the context of continuous socio-political-military transformations and analyzes how transformations influence the evolution of war theory, from the classical Clausewitzian paradigm to contemporary theories of hybrid warfare and information conflict.

The research traces the relationship between the historical context and the theoretical adaptations of military thinking, demonstrating that war theory is an expression of its era.

Currently, rapid changes in the technological sphere and globalization bring to the fore new concepts – such as cyber, hybrid and cognitive warfare such as autonomous weapons and Artificial Intelligence – which requires a reinterpretation of classical principles.

Keywords: war, military theory, social evolution, hybrid warfare, cognitive warfare, autonomous weapons, artificial intelligence.

Introducere

Războiul - analizat de secole de gânditori militari, strategii și istorici - nu este un fenomen static. Deși esența sa - violența organizată între comunități politice - rămâne constantă, **teoria războiului** evoluează în

funcție de transformările sociale, politice și militare la scară largă. În această perspectivă, ne concentrăm asupra modului în care aceste trei dimensiuni (socială, politică, militară) modelează, modifică și redefinesc în timp teoria războiului.

De-a lungul istoriei, teoriile despre război au reflectat în mod direct structura societății și dinamica puterii politice. Carl von Clausewitz afirma în lucrarea sa fundamentală, *Despre război*, că „Războiul nu este decât o continuare a politicii prin alte mijloace”¹.

Această definiție a servit drept fundament conceptual pentru întreaga gândire strategică modernă, de la realismul clasic până la teoriile contemporane ale conflictelor hibride.

În contextul actual, caracterizat de globalizare, interdependență și transformări tehnologice, teoria războiului trece printr-o etapă de reevaluare profundă. Acest studiu urmărește să identifice principalele evoluții social-politico-militare care determină transformarea teoriei războiului în secolul XXI.

1. Fundamentele teoriei clasice a războiului

1.1. Rădăcini conceptuale

Primele reflecții despre război provin din Antichitate, odată cu lucrările lui Sun Tzu și Tucidide, care au analizat și definit conflictul nu doar ca fenomen militar, ci ca o expresie a rațiunii și a naturii umane dar și a rațiunii politice.

În China antică, în perioada Statelor Combatante, **Sun Tzu** (sec. VI–V î.Hr.)², în *Arta războiului*, tratează războiul ca pe un **instrument rațional al statului**, menit să asigure supraviețuirea și stabilitatea politică. El subliniază importanța **strategiei, informației și inteligenței**, susținând că victoria ideală este obținută prin planificare și subtilitate, nu doar prin forță brută.

În concluzie, pentru **Sun Tzu**, războiul este un **instrument rațional al guvernării**, subordonat interesului politic și conducerii strategice.

¹ Carl von Clausewitz, *Despre război*, București, Editura Militară, 19812, p. 67.

² **Sun Tzu** a trăit în China antică, în perioada „Statelor Combatante” (aprox. 475–221 î.Hr.), o epocă de rivalități intense între regate. În acest context, războiul era o realitate constantă, dar și o știință care putea fi învățată și perfecționată.

În Grecia clasică, în schimb, **Tucidide** (circa 460–395 î.Hr.)³, martor al Războiului Peloponeziac, interpretează conflictul ca o **manifestare a naturii umane**, dominată de teama de pierdere, dorința de putere și interesul propriu. Celebrul „*Dialog al melienilor*” evidențiază realismul politic: „*cei puternici acționează după puterea lor, iar cei slabi trebuie să suporte consecințele*”. Astfel, pentru Tucidide, războiul nu este o abatere de la ordine, ci o **inevitabilitate a relațiilor dintre state**, dictată de nevoia de securitate și echilibru.

În concluzie, Tucidide oferă o viziune realistă și antropologică asupra războiului: acesta decurge din natura competitivă a omului și din necesitățile politice ale statului.

În ambele cazuri, Sun Tzu și Tucidide pun bazele unei viziuni realiste asupra politicii și războiului, în care conflictul este parte integrantă a exercițiului puterii, anticipând, astfel, concepțiile moderne ale gânditorilor precum Machiavelli și Hobbes.

În epoca modernă, Machiavelli și Hobbes au consolidat ideea că războiul este inseparabil de exercitarea puterii politice.

Niccolò Machiavelli (1469–1527) care a fost **funcționar și diplomat al Republicii Florentine**, a trăit direct instabilitatea politică și militară a vremii. Contextul istoric era următorul: Italia renascentistă era împărțită în numeroase state rivale (Florența, Milano, Veneția, Statul Papal, Napoli). Războaiele frecvente între aceste state și intervențiile marilor puteri (Franța, Spania, Sfântul Imperiu Roman) au făcut ca **problema puterii și a supraviețuirii statului** să fie centrală.

Opera principală a fost lucrarea *Il Principe (Principele)*, scrisă în 1513 și publicată postum în 1532, din care rezultă câteva idei relevante: Statul trebuie să fie suficient de puternic pentru a se menține și a se apăra; **Forța militară (virtu⁴ și arta războiului) este esențială pentru menținerea puterii.**

Machiavelli scrie explicit: „*Un principe trebuie să nu aibă altă preocupare, nici altă gândire, nici altă artă decât războiul*”. Aici se vede clar ideea că, în accepțiunea sa, **politica și războiul sunt inseparabile**.

³ **Tucidide** a fost un istoric și general atenian, participant la **Războiul peloponesiac** (431–404 î.Hr.) dintre Atena și Sparta. În acea perioadă, el scrie în contextul în care în Grecia de atunci democrația, puterea maritimă și imperialismul se confruntau în mod violent.

⁴ **Machiavelli** consideră că **virtu** include priceperea în **arta războiului**: un principe trebuie să știe să mobilizeze armata, să se apere și să atace la momentul potrivit.

A dezvoltat aceste idei și în *Dell'arte della guerra* (1521), unde tratează sistematic relația dintre organizarea militară și statul politic.

Thomas Hobbes (1588–1679) nu a fost doar filosof politic, a fost și **istoric, moralist, scriitor, matematician și traducător**, ceea ce i-a permis să construiască o viziune sistematică asupra naturii umane și a statului.

El a trăit în contextul istoric în care Anglia secolului al XVII-lea a fost zguduită de **Războiul Civil Englez** (1642–1651), un conflict între monarhie și Parlament. Hobbes a trăit exilul și haosul războiului, ceea ce i-a influențat profund filosofia.

Opera lui principală este *Leviathan, or The Matter, Forme and Power of a Common-wealth Ecclesiasticall and Civil*⁵, (*Leviatan sau Materia, Forma și Puterea unei Commonwealth-uri ecleziastice și civile*), publicată în **1651**. În această carte, Hobbes expune teoria **contractului social, starea naturală a omului**, și necesitatea unui **suveran absolut** pentru a menține pacea și ordinea.

Este cel mai cunoscut pentru teoriile sale despre stat, suveranitate și contract social. Opera principală este *Leviathan*, în care dezvoltă ideea statului absolut, ca soluție pentru evitarea „războiului tuturor împotriva tuturor” (*bellum omnium contra omnes*) care este inevitabil.

Cu alte cuvinte, **războiul este originea și justificarea puterii politice**: statul se naște pentru a opri războiul, dar rămâne întemeiat pe forță și frică.

Ca o **sinteză comună**, atât Machiavelli cât și Hobbes: văd **războiul și violența** ca fundamente ale ordinii politice; resping idealismul medieval despre pacea universală; consideră că **puterea politică legitimă** se întemeiază pe **capacitatea de a impune ordinea** (prin forță dacă e nevoie).

În concluzie, **Machiavelli** consideră că **războiul este instrumentul politicii**, iar **Hobbes** că **războiul este originea politicii**. Ambii văd în violență și forță fundamente inevitabile ale ordinii politice și resping viziunea idealistă a unei politici bazate doar pe morală sau virtute. Prin aceste idei, cei doi gânditori pun bazele concepției moderne despre stat ca entitate suverană, capabilă să impună ordine într-o lume dominată de conflict.

⁵ Titlul complet subliniază că Hobbes tratează **statul în toate formele sale**: atât civil, cât și religios („*Ecclesiasticall and Civil*”).

1.2. Paradigma clausewitziană

Carl von Clausewitz (1780–1831) reprezintă una dintre cele mai influente figuri în gândirea strategică modernă, prin elaborarea unei teorii a războiului care integrează armonios dimensiunile politice, sociale și militare. Acesta a formulat cea mai coerentă teorie a războiului, integrând cele trei dimensiuni într-un sistem logic.

În lucrarea sa fundamentală, *Despre război (Vom Kriege)*, Clausewitz conceptualizează războiul nu ca pe o activitate izolată sau pur militară, ci ca pe un fenomen complex, strâns legat de obiectivele politice și voința societății. Definiția sa celebră - „*războiul este un act de forță menit să constrângă adversarul să ne îndeplinească voința*”⁶ - subliniază caracterul instrumental al războiului: acesta nu este un scop în sine, ci un mijloc prin care se urmărește impunerea unei voințe politice.

Unul dintre conceptele centrale ale teoriei clausewitziene este **triada războiului**, care evidențiază interdependența dintre trei factori fundamentali: guvernul, armata și poporul.

Guvernul reprezintă rațiunea politică, stabilind scopurile conflictului și traducând voința națională în obiective strategice.

Armata, prin mijloacele sale militare, execută aceste obiective, aducând presiune fizică asupra adversarului.

Poporul, la rândul său, constituie sursa legitimării și resurselor morale și materiale necesare desfășurării războiului.

În această perspectivă, succesul într-un conflict nu depinde doar de competența militară, ci și de coeziunea socială și de claritatea obiectivelor politice.

Conceptul său de *triadă* — guvern, armată și popor — demonstrează interdependența celor trei niveluri ale societății în generarea și conducerea conflictului.

Triada lui Clausewitz ilustrează o abordare holistică a războiului, arătând că orice analiză pur militară este incompletă dacă nu ia în considerare contextul politic și suportul social. Această paradigmă subliniază că războiul este simultan: **Rațional**, deoarece este folosit ca instrument al politicii; **Haotic și pasional**, din cauza imprevizibilității și emoțiilor implicate în conflict; **Social**, fiind susținut și influențat de opinia și voința populației.

⁶ Clausewitz, Carl von, *op.cit.*, p. 53.

Astfel, paradigma clausewitziană rămâne un reper fundamental în studiul războiului modern, punând accent pe interdependența dintre factorii militari, politici și sociali și oferind un cadru conceptual pentru înțelegerea complexității conflictelor contemporane.

1.3. Actualizarea teoriei clasice

Deși scrisă în secolul al XIX-lea, teoria clausewitziană rămâne relevantă. Colin S. Gray și Lawrence Freedman susțin că principiile sale de bază – „relația dintre scopuri politice și mijloace militare – se mențin valide, chiar dacă mijloacele s-au transformat radical”⁷.

Abordările războiului, din punct de vedere tradițional/realist, structural, socio-cultural, etico-normativ și tehnologico-interdisciplinar, implică analize din punctul de vedere al actorilor implicați, al cauzelor și tipurilor, ne conduc la a determina scopurile acestor teorii. Mulți autori au elaborat lucrări deosebit de bine fundamentate și chiar direcționate pe tipuri de abordare. Prezint în continuare o schema comparativă a abordărilor.

Schema comparativă a abordărilor

Abordare	Actori principali	Cauza războiului	Tip de război	Scopul teoriei	Exemple de autori
Tradițională/realistă	State, conducători, armate	Confruntarea de interese și putere	Interstatal, convențional	Explicarea războiului ca instrument politic	Clausewitz, Gray, Freedman
Structural-sistemică	Marile puteri, alianțe	Dezechilibru de putere, tranziție sistemică	Războaie generale, de sistem	Explicarea războiului ca produs al structurii internaționale	Waltz, Mearsheimer, Gilpin
Social-culturală	Grupuri etnice, rețele, ONG-uri, mercenari	Identitate, globalizare, resurse, colaps statal	Război hibrid, civil, insurgent	Înțelegerea noilor forme de violență	Kaldor, Van Creveld, Duffield
Etico-normativă	State, organizații internaționale	Conflicte morale și juridice	Intervenții, războaie „juste”	Evaluarea legitimității războiului	Walzer, Orend, Weiner
Tehnologică / interdisciplinară	State, corporații, hackeri, AI	Competitivitate tehnologică, informație	Cyberwar, multi-domain operations	Adaptarea teoriei la noile domenii ale conflictului	Arquilla, Singer, Libicki

⁷ Colin S. Gray, *Modern Strategy*, Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 102.

2. Dimensiunea socială: de la războiul total la războiul identitar

2.1. Societatea și mobilizarea totală

Secolul XX a adus trecerea de la războaie limitate la războaie totale, în care întreaga societate este mobilizată. După Revoluția Franceză, conceptul de „*națiune în arme*” a definit noul tip de conflict politic și social.

Războaiele mondiale au consolidat ideea că victoria militară depinde de mobilizarea completă a resurselor umane și economice.

2.2. Societatea informațională și războiul percepției

În epoca medie, războiul nu se mai poartă doar pe câmpul de luptă, ci și în spațiul comunicării publice. Opinia publică devine o armă strategică, iar controlul informației – o componentă esențială a puterii. Freedman arată că, în era globalizată, percepția și narațiunea pot fi mai decisive decât victoriile tactice⁸.

2.3. Războaiele identitare și „noile războaie”

Mary Kaldor propune termenul de „*noile războaie*” pentru a descrie conflictele postmoderne bazate pe identitate, religie și economie globalizată⁹. Acestea se desfășoară simultan la nivel local și transnațional, implicând actori statali și non-statali.

3. Dimensiunea politică: schimbarea naturii puterii

3.1. De la suveranitate națională la guvernanță globală

După anul 1945, crearea ONU și a sistemelor de securitate colectivă a modificat modul în care comunitatea internațională percepe războiul. Intervențiile sunt tot mai des justificate în numele drepturilor omului sau al protejării populațiilor civile.

3.2. Teorii sistemice și echilibrul de putere

Kenneth Waltz și John Mearsheimer susțin că războiul este inevitabil într-un sistem internațional anarhic¹⁰.

Teoria tranziției de putere (Organski & Kugler) explică marile conflicte ca momente de reconfigurare a ordinii globale.

⁸ Lawrence Freedman, *Strategy: A History*, Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 426.

⁹ Mary Kaldor, *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Cambridge: Polity, 2012, p. 3.

¹⁰ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, Reading: Addison-Wesley, 1979, p. 121.

3.3. Politica internă și legitimitatea războiului

În democrațiile moderne, decizia de a intra în război este puternic condiționată de opinia publică. Legitimitatea politică a conflictului a devenit o variabilă centrală a teoriei strategice.

4. Dimensiunea militară și tehnologică - Revoluția digitală

Această dimensiune este strâns legată de evoluția tacticilor militare sub influența dezvoltării tehnicii și tehnologiilor.

Dezvoltarea tehnicii și tehnologiilor a fost dintotdeauna un factor decisiv în transformarea artei militare. Inovațiile din domeniul armelor, comunicațiilor și transporturilor au determinat schimbări fundamentale în modul de concepere și aplicare a tacticilor. Conform istoricului militar **John Keegan (1993)**¹¹ „războiul nu este doar o manifestare a violenței, ci și un proces de adaptare tehnologică permanentă”. Astfel, fiecare salt tehnologic a impus o nouă paradigmă tactică.

Progresele tehnologice au modificat radical modul de purtare a războiului. De la mecanizare și aviație la sateliți și arme inteligente, fiecare etapă a adus o nouă teorie strategică.

4.1. O abordare „filosofică” a tehnologiei

Definiția tehnologiei în sine ridică probleme atunci când este aplicată, uneori în spațiul unui singur paragraf, unor civilizații la fel de diferite una de cealaltă precum Roma antică și Peru precolumbian, China medievală și Statele Unite de astăzi.

Dacă Tehnologia există sau dacă există tot atâtea tehnologii diferite câte locuri și timpuri există, este o întrebare la care trebuie să se răspundă. Răspunsul este afirmativ, în măsura în care probabil nu au existat niciodată oameni care să nu fi produs și folosit anumite instrumente pentru a servi anumitor scopuri și a efectua anumite tipuri de muncă. Totuși, trebuie să recunoaștem că instrumentele tehnice, de la o simplă carcasă până la cele mai sofisticate supercomputere, au puține în comun; și că chiar și instrumentele identice pot fi înțelese și utilizate în moduri complet diferite în mâinile diferitelor societăți.

¹¹ Keegan, John. *A History of Warfare*. Alfred A. Knopf, New York, 1993, p. 15.

Ca exemplu extrem, putem lua în considerare problema **tehnologiei „iraționale”**. Acestea sunt dispozitive care nu își derivă utilitatea din „munca” pe care o fac și nici nu „funcționează” pe baza legilor naturii. Deși tehnologia irațională pare ciudată minții moderne, ea nu li s-a părut extraordinară grecilor care au inventat termenul original.

Grecii credeau că toate meșteșugurile au fost inventate în ceruri și predate oamenilor de către zei. Cuvântul „*technē*” în sine, departe de a reprezenta pur și simplu transformarea rațională a „*cunoștințelor științifice*” - care, desigur, nu existau în această formă - în capacități practice, purta conotații care erau parțial teologice și parțial magice ca origine.

Prin urmare, mitologia greacă nu este doar plină de relatări despre automate care funcționau de la sine, ci și pentru că astfel de dispozitive erau construite și expuse în temple, unde mișcările lor erau considerate o dovadă a prezenței zeului. Secularizarea civilizației clasice în timpul epocii elenistice a făcut ca astfel de conotații „iraționale” să slăbească, dar nu au fost niciodată complet abandonate.

Pentru a reveni la problema definițiilor, această abordare va presupune că există un fel de *Tehnologie aplicabilă* în mod egal tuturor timpurilor și locurilor, *Tehnologia în abstract*, dar că în practică există multe *Tehnologii diferite*.

Dacă e să continuăm într-o notă filosofică putem spune că, în acest moment, un avertisment poate fi justificat. Fără îndoială, suntem justificați să ne gândim la propria epocă ca la una tehnologică prin excelență. Acest lucru nu se datorează doar faptului că **tehnologia modernă ne guvernează viața într-o mare măsură** - la urma urmei, impactul cailor și al carelor de luptă asupra societății putea fi la fel de mare ca cel al automobilelor și tancurilor - ci și faptului că ***schimbările tehnologice rapide au făcut ca mințile noastre să devină preocupate de beneficiile pe care le poate aduce și de răul pe care îl poate face.***

Prin urmare, există pericolul de a proiecta obsesia noastră pentru tehnologie înapoi în istorie și de a presupune că, doar pentru că ceva pare a fi adevărat astăzi, a fost întotdeauna adevărat și va fi adevărat și trebuie să fie adevărat.

Există precedente care ilustrează pericolele unei astfel de abordări.

Observând statele timpului său luptând pentru dominație, Hegel¹² a concluzionat că statele au constituit întotdeauna creația umană supremă. Urmărind societatea contemporană divizată în opresori și oprimați, Marx și Engels au dedus că toată istoria nu a fost altceva decât o luptă de clasă¹³. Nici acest fenomen nu este necunoscut în domeniul nostru militar.

Șeful Statului Major german Schlieffen a decis că un atac al lui Hank asupra Belgiei era singura modalitate pentru Germania de a câștiga Primul Război Mondial (vezi Planul Schlieffen)¹⁴, când a proiectat acest principiu înapoi în istorie de la bătălia de la Cannae încolo, adesea violând faptele. Iar Basil Liddell Hart, după ce s-a hotărât că Primul Război Mondial ar fi trebuit să fie purtat prin abordarea indirectă, nu a pierdut timpul în a proclama acea abordare ca fiind singurul principiu din spatele tuturor victoriilor obținute de toți comandanții în toate războaiele trecute; el susține că abordarea indirectă **este principială** și foarte frecvent victorioasă. Însă să spunem că el „*proclamă că este singurul principiu din spatele tuturor victoriilor*” e o interpretare mai puternică decât ce spune literalmente - el spune că **în majoritatea cazurilor istorice** principiul indirect a fost cheia, dar nu neapărat „*singurul*” în absolut.

Nu este surprinzător că, în edițiile succesive ale operei sale¹⁵, a fost forțat să-și extindă definiția conceptului până când acesta a devenit practic lipsit de sens, ci pur și simplu să ofere un cadru pentru gândire.

¹² Georg Wilhelm Friedrich Hegel considera statul drept o formă superioară a realizării umane și a „*Ideii divine*” într-o formă politică - în lucrarea sa *Grundlinien der Philosophie des Rechts* („*Principiile filosofiei dreptului*”).

¹³ Marx, K., & Engels, F. (1848). *Manifesto of the Communist Party*. London: Communist League. În manifest, Marx și Engels explică cum toate conflictele istorice - între sclavi și stăpânii sclavilor, între feudalism și țărani, între burghezie și proletariat - sunt expresii ale **luptei de clasă**. Scopul lor era să arate că **proletariatul**, clasa muncitoare industrială a secolului XIX, reprezintă forța care va răsturna sistemul capitalist și va crea o societate fără clase.

¹⁴ Ideea centrală din **Planul Schlieffen** era că, în cazul unui război pe două fronturi împotriva **Franței în vest** și **Rusiei în est**, Germania trebuia să lovească rapid Franța pentru a evita un conflict prelungit pe două fronturi. Principiul planului: Germania trebuia să lanseze un atac fulger asupra Franței prin **Belgia neutră**, ocolind frontul francez fortificat pe granița francezo-germană. În același timp, trupele germane care apărau frontul estic trebuiau să reziste suficient pentru a ține în frâu Rusia, despre care se estima că ar mobiliza mult mai lent trupele.

¹⁵ Liddell Hart, B. H., *Strategy: The Indirect Approach*. (London: Faber and Faber, 1941; rev. ed. 1954); Liddell Hart, B. H., *The Decisive Wars of History*. (London: G. Bell & Sons, 1929).

Întrucât este imperativ ca istoria să fie abordată dintr-un anumit punct de vedere, într-o anumită măsură, acest gen de lucru este inevitabil; dar numai într-o anumită măsură.

Ar fi o greșeală să credem că, deoarece societatea actuală este adesea obsedată de impactul tehnologiei asupra fiecărui aspect (inclusiv aspectul militar) al vieții sale, această obsesie a fost întotdeauna împărtășită de toți oamenii de pretutindeni.

Ar fi eronat să credem că, doar pentru că tehnologia reprezintă un punct de plecare foarte bun pentru a gândi despre război, ea reprezintă, prin urmare, singurul sau chiar cel mai bun punct de plecare. Doar pentru că tehnologia joacă un rol foarte important în război, nu rezultă că ea singură poate dicta desfășurarea unui război sau poate duce la victorie. Căutând adevărul, trebuie să începem întotdeauna prin a încerca să recunoaștem limitele analizei noastre, altfel vor rezulta cu siguranță neînțelegeri grave și gândirea însăși poate deveni imposibilă.

4.2. Războiul antic și medieval – epoca armelor albe

În Antichitate, tacticile militare se bazau pe formații compacte, disciplină și antrenament. **Legiunea romană**, analizată de **Keegan** (1993)¹⁶, ilustra modul în care organizarea și tehnica simplă (scutul¹⁷, gladiusul¹⁸, aruncarea pila¹⁹) puteau domina câmpul de luptă. În Evul Mediu, odată cu apariția cavaleriei grele și a castelului fortificat, tactica s-a concentrat pe apărare și pe atacuri frontale.

¹⁶ *Ibidem*, pp. 45–67.

¹⁷ Scutul soldatului roman (legionar). Avea formă **dreptunghiulară, ușor curbată**, și era făcut din lemn acoperit cu piele și margini metalice. Era mare — proteja aproape tot corpul soldatului și se folosea atât **pentru apărare**, cât și pentru **tactici speciale**, cum ar fi **formația „testudo” (broasca țestoasă)**, unde soldații își uneau scuturile deasupra și în față pentru a se proteja de săgeți.

¹⁸ Gladiusul era sabia scurtă romană, lungă de aproximativ 50–60 cm, avea dublu tăiș și vârf ascuțit, perfectă pentru împungere, mai degrabă, decât pentru lovituri tăiate. Aceasta era arma principală a legionarilor în lupta corp la corp. Tactica romanilor consta în disciplina lor în execuție: după ce aruncau sulițele (pila), atacau rapid cu gladiusul în formații strânse.

¹⁹ Aruncarea pila (pilum, plural: pila). **„Pilum”** era o **suliță specială romană** folosită **pentru aruncare**. Avea o tijă lungă de lemn și o parte metalică flexibilă. Când lovea scutul inamicului, **vârful se îndoia**, făcând sulița imposibil de aruncat înapoi și scutul aproape inutilizabil. Înainte de a ataca cu gladiusul, soldații aruncau aceste **pila** pentru a dezorganiza rândurile dușmanilor.

Introducerea arcului lung englez, menționată de **Martin van Creveld** (1991)²⁰, a schimbat echilibrul tactic la *Agincourt (1415)*²¹, demonstrând pentru prima dată superioritatea armelor de distanță asupra cavaleriei.

4.3. Epoca modernă timpurie (sec. XVI–XVIII) – revoluția armelor de foc

Descoperirea pulberii și răspândirea muschetelor au transformat radical războiul. Potrivit lui Trevor Dupuy (1990)²², apariția artileriei a dus la formarea armatelor permanente și la tactici de linie, unde precizia și sincronizarea salvelor erau decisive.

În secolele XVII–XVIII, dezvoltarea baionetei a permis combinarea focului cu atacul corp la corp, iar comandamentul centralizat a devenit esențial. Geoffrey Parker (1996)²³, numește această perioadă „**revoluția militară**”, deoarece **armatele europene au început să integreze știința și tehnologia în organizarea tactică.**

4.4. Secolul XIX – industrializarea războiului

Revoluția industrială a introdus logistica, comunicațiile și transporturile în gândirea militară. Dupuy (1990)²⁴, arată că telegraful, calea ferată și armele cu repetiție au făcut posibilă coordonarea trupelor pe distanțe mari. În *Războiul Civil American (1861–1865)*, generalul **Sherman** a folosit calea ferată pentru a-și alimenta armata, marcând începutul războiului total (**Keegan**, 1993)²⁵,

Van Creveld (1991)²⁶, evidențiază că, în această epocă, tehnologia a început să domine strategia, iar industrializarea a făcut posibilă mobilizarea națională pe scară largă.

²⁰ van Creveld, Martin, *Transformation of War*, Free Press, 1991, pp. 32–36.

²¹ Bătălia de la **Agincourt** (25 octombrie 1415) a fost una dintre cele mai celebre confruntări ale **Războiului de O Sută de Ani** dintre Anglia și Franța, și este adesea citată ca un exemplu clasic al modului în care **tehnologia militară și tactica pot învinge superioritatea numerică.**

²² Dupuy, Trevor N., *The Evolution of Weapons and Warfare*, Da Capo Press, 1990, pp. 74–89.

²³ Parker, Geoffrey, *The Military Revolution: Military Innovation and the Rise of the West, 1500–1800*, Cambridge University Press, 1996, pp. 112–130.

²⁴ Dupuy, Trevor N., *op. cit.*, pp. 135–150.

²⁵ Keegan, John., *op. cit.*, pp. 192–201.

²⁶ van Creveld, Martin, *op. cit.*, pp. 98–110.

4.5. Primul Război Mondial – era mecanizării și a focului industrial

Primul Război Mondial a demonstrat **limitele tacticii tradiționale în fața tehnologiei moderne**. Mitralierele și artileria grea au creat fronturi statice, iar gazele de luptă și tancurile au adus inovații terifiante. Potrivit lui Keegan (1998)²⁷, tranșeele au fost expresia unei adaptări tactice forțate la focul industrial.

Primele avioane de recunoaștere și folosirea tancurilor în 1916 (bătălia de la Somme) au anunțat începutul erei mecanizate. Gray (1999)²⁸, consideră acest conflict „*laboratorul tacticilor moderne*”, în care puterea de foc și logistica au devenit decisive.

4.6. Al Doilea Război Mondial – războiul mecanizat și tehnologic

Între 1939 și 1945, **războiul a devenit un test al inovației industriale**. Tehnologiile tancurilor rapide, ale comunicațiilor radio și ale aviației de bombardament au dus la apariția tacticii „*Blitzkrieg*”. Van Creveld (1991)²⁹, explică faptul că, pentru prima dată, toate armele (infanterie, blindate, aviație) au fost integrate într-un sistem tactic coerent.

De asemenea, Keegan (1998)³⁰, subliniază că radarul și criptografia (ex. „*Enigma*” - un aparat de criptare german, inventat la sfârșitul Primului Război Mondial, dar folosit în Al Doilea Război Mondial. Funcționa ca o mașină de scris care transforma literele unui mesaj clar (text clar) într-un text cifrat **extrem** de dificil de descifrat fără cheia corectă), au introdus o **nouă dimensiune: războiul informațional**). La finalul conflictului, bomba atomică a inaugurat era nucleară, schimbând radical concepția despre victorie.

4.7. Războiul Rece – era nucleară și informatică incipientă

După anul 1945, echilibrul terorii nucleare a impus o nouă tactică: **descurajarea strategică**. Potrivit lui Colin S. Gray (1999)³¹, războiul a devenit mai degrabă un joc al semnalelor și percepțiilor. În același timp, conflictele indirecte – Vietnam, Coreea, Afganistan – au evidențiat eficiența războiului de gherilă și a tacticilor asimetrice.

²⁷ Keegan, John, *The First World War*, Vintage, London, 1998, pp. 51–73.

²⁸ Gray, Colin S., *Modern Strategy*, Oxford University Press, 1999, pp. 201–208)

²⁹ van Creveld, Martin, *op. cit.*, pp. 161–179.

³⁰ Keegan, John, *The First World War*, Vintage, London, 1998, pp. 243–259.

³¹ Colin S. Gray, *op. cit.*, pp. 274–290.

Toffler (2004)³², descrie această perioadă ca o tranziție către „**războiul informațional**”, în care cunoașterea și viteza de reacție devin resurse strategice.

4.8. Războaiele contemporane – era informațională (preponderent cibernetică)

În secolul XXI, progresul tehnologic a introdus **Războiul hibrid** și **Războiul cibernetic**. Mark Galeotti (2022)³³, afirmă că „*arma supremă a epocii moderne nu este tancul, ci controlul informației*”. Dronelor, sateliților și sistemelor AI li se adaugă **Războiul electronic** și **Propaganda digitală**.

Un concept nou, care a inundat în ultimul timp piața publicațiilor științifice, este cel legat de **Războiul cognitiv (CW-Cognitive Warfare)**. Datorită multor elemente comune, acest concept se confundă uneori cu Războiul informațional. Încerc, în următoarele secvențe ale studiului, să lămuresc foarte sintetic aceste concepte de mare actualitate.

NATO descrie **Războiul informațional** ca fiind „*o operație condusă pentru a obține un avantaj informațional asupra adversarului*”³⁴. Acesta se concentrează pe informație, manipularea acesteia, fluxul acesteia, pe modul în care este protejată sau furată și pe modul în care este utilizată.

Du Cluzel, în lucrarea *Cognitive Warfare*, ne amintește că **Războiul cognitiv**, dimpotrivă, este „*o acțiune împotriva modului în care gândim, a modului în care procesăm informațiile și le transformăm în cunoaștere*”³⁵. Foarte sugestivă este secvența din titlul lucrării: *Bătălia pentru creierul tău purtată de armatele occidentale*.

Bernal și colaboratorii în lucrarea lor, foarte sugestiv intitulată, **Războiul cognitiv: un atac asupra adevărului și gândirii**³⁶ susțin că războiul

³² Toffler, Alvin & Heidi, *War and Anti-War: Survival at the Dawn of the 21st Century*, Little, Brown & Co., 1993 (trad. rom. Antet, 2004), pp. 102–118.

³³ Galeotti, Mark, *The Weaponisation of Everything: A Field Guide to the New Way of War*, Yale University Press, 2022, pp. 31–49.

³⁴ https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/5/pdf/2005-deepportal4-information-warfare.pdf.

³⁵ B. Norton, “Behind NATO’s ‘cognitive warfare’: «Battle for your brain» waged by Western militaries”, The Grayzone (2021); <https://thegrayzone.com/2021/10/08/nato-cognitive-warfare-brain/>.

³⁶ A. Bernal, C. Carter, I. Singh, K. Cao, and O. Madreperla, “*Cognitive Warfare: An Attack on Truth and Thought*”, NATO and Johns Hopkins University: Baltimore MD, USA (2020).

cognitiv este „*lupta pentru a controla sau modifica modul în care oamenii reacționează la informații*”.

La data de 21 iunie 2021, în Franța a avut loc prima reuniune științifică NATO privind războiul cognitiv. Simpozionul a fost organizat de Centrul de Inovație al NATO-ACT și ENSC, cu sprijinul adjunctului șefului Apărării al Forțelor Armate Franceze, al Organizației NATO pentru Știință și Tehnologie/Biroului de Sprijin pentru Colaborare și al Regiunii Noua Aquitanie. Editori științifici: B. Claverie, B. Prébot, N. Buchler și F. Du Cluzel.

Cu această ocazie s-a emis o definiție acceptată a CW : „*Războiul cognitiv este, prin urmare, o formă neconvențională de război care folosește instrumente cibernetice pentru a modifica inamicului procesele cognitive, exploatează prejudecățile mentale sau gândirea reflexivă și provoacă distorsiuni ale gândirii, influențează luarea deciziilor și împiedică acțiunea, cu efecte negative, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv*”³⁷.

Pe de altă parte, F. Bulinge susține că informațiile sunt un proces de construire a cunoștințelor³⁸.

Într-o abordare militară oficială se prezintă că Operațiile informaționale (Info Ops) au cinci capacități esențiale: operațiile psihologice (PSYOPS), războiul electronic (EW), operații în rețea de calculatoare, inducerea în eroare și securitatea fizică.

În publicația Comună Aliată AJP-10.1, Ediția A, Versiunea 1, DOCTRINA COMUNĂ ALIATĂ PENTRU OPERAȚII INFORMAȚIONALE, care a fost aprobată de Națiuni în cadrul Comitetului Militar Comun de Standardizare, promulgată prin acordul națiunilor de a utiliza această publicație (consemnat în STANAG 2518), se arată că, Operațiile informaționale sunt definite ca „*o funcție de stat major de a analiza, planifica, evalua și integra activități de informare pentru a crea*

³⁷ Le Guyader, H., *Cognitive Domain: A Sixth Domain of Operations*, Bernard Claverie, Baptiste Prébot, Norbou Buchler, François du Cluzel (2022); *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance. NATO Collaboration Support Office*, pp. 3, 1-5.

³⁸ F. Bulinge, „*Renseignement militaire: une approche épistémologique*”, *Revue internationale d'intelligence économique*, 2, (2010); <https://www.cairn.info/revue--2010-2-page-209.htm>.

efectele dorite asupra voinței, înțelegerii și capacităților adversarilor, adversarilor potențiali și publicului în sprijinul obiectivelor misiunii”³⁹.

Ca atare, unul dintre principiile cheie ale OI este abordarea centrată pe comportament, „o înțelegere cuprinzătoare și persistentă a audiențelor”⁴⁰, audiențe definite drept „orice individ, grup sau entitate a cărei interpretare a evenimentelor și comportamentului ulterior poate afecta atingerea obiectivului final”⁴¹.

Info Ops oferă o înțelegere, o analiză și o evaluare aprofundată a narațiunilor, a mediului informațional și a publicului implicat, precum și evaluarea comportamentală previzionată și reală a activităților, sprijinind astfel gestionarea consecințelor și amplificarea narațiunii. „Este probabil ca Info Ops să fi planificat și integrat activități informaționale înainte de operațiunile de luptă și să continue în timpul luptei și după încetarea operațiunilor de luptă”⁴².

Ca o sinteză lămuritoare, a controverselor conceptelor, A. Bernal și colaboratorii, în lucrarea citată mai înainte, apreciază că: ***Spre deosebire de războiul informațional, războiul cognitiv nu se concentrează pe informațiile tactice de pe câmpul de luptă, ci acționează și asupra informațiilor pentru publicul larg***⁴³.

Conflictele recente, precum cel din Ucraina, confirmă observația lui Gray (1999)⁴⁴: „dominația tehnologică și informatică este cheia superiorității tactice. Tactica modernă pune accent pe precizie, viteză și integrarea datelor în timp real”.

Istoricul și analistul Mark Galeotti - una dintre cele mai autorizate voci din domeniul politicii și securității Rusiei, autor a peste 20 de volume despre Rusia, apreciază, într-o lucrare apărută recent în limba română, că **războiul informațional este un puternic amplificator de forță**: „Pe de altă parte rușii știu foarte bine că acțiunile politice pot susține acțiunile

³⁹ AJP 10.1, 2023, p. 15.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 7.

⁴¹ *Ibidem*, p. 8.

⁴² *Ibidem*, p. 7.

⁴³ A. Bernal, C. Carter, I. Singh, K. Cao, and O. Madreperla, *op. cit.*

⁴⁴ Colin S. Gray, *op. cit.*, p. 315.

cinetice și că informațiile și sistemele de comunicare nu sunt numai amplificatoare de forță decisive ale viitorului, ci și câmpuri de luptă”⁴⁵.

Autorul reiterează ideea că există, pe lângă mediile consacrate (terestru, aerian, maritim, cosmic) și mediul informațional pentru desfășurarea acțiunilor militare.

Preocupările privind asigurarea securității informațiilor, războiul informațional și, în special, privind securitatea cibernetică au fost și sunt în atenția multor specialiști europeni dar și autohtoni, iar studiile și publicațiile unora dintre ei (Boaru, 2017⁴⁶; Boaru, 2018⁴⁷; Boaru, 2020⁴⁸; Boaru și Iorga, 2020⁴⁹; Mincu și Boaru, 2020⁵⁰; Boaru și David, 2022⁵¹) pot fi importante pentru factorii responsabili ai acestor domenii.

Enumăr câteva dintre elementele moderne ale teoriei războiului dezvoltate de autori străini consacrați acestui domeniu.

John Arquilla și David Ronfeldt arată că „războaiele rețelelor” vor domina secolul XXI⁵², susținând că *conflictul cibernetic și dezinformarea transformă frontul digital într-un câmp de luptă decisiv*.

P.W. Singer avertizează că **dezvoltarea armelor autonome** ridică dileme morale și juridice⁵³.

⁴⁵ Mark Galeotti, *Războaiele lui Putin. De la războiul din Cecenia la invazia din Ucraina*, Editura Humanitas, București, 2023, p. 233.

⁴⁶ Boaru, Gheorghe, (2017), *Securitatea cibernetică în Uniunea Europeană*, în Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale, nr 2(03), Anul II/2017, pp. 64-79.

⁴⁷ Boaru, Gheorghe, (2018), *Război și apărare în spațiul virtual*, în Revista de Științe Militare Nr. 2 (51) / 2018, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, pp. 47-59.

⁴⁸ Boaru Gheorghe, (2020), *Pandemia de coronavirus și securitatea cibernetică*, în Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale nr.1 (08), Anul V/2020, pp. 19-43.

⁴⁹ Boaru Gheorghe, IORGA Iulian Marius, (2020), *Securitatea informațiilor și a sistemelor informaționale militare*, în revista Gândirea Militară Românească nr. 3/2020, pp. 116-147.

⁵⁰ Mincu Constantin, Boaru Gheorghe, (2020), *Răspunsul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) la criza COVID-19*, în Revista de Științe Militare, Vol. 20, Nr.4 (61)/ 2020, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, 19-50.

⁵¹ Boaru, Gheorghe, David, A.-C., (2022), *Componente tehnice și tehnologice ale războiului informațional*. Craiova: Editura SITECH.

⁵² John Arquilla and David Ronfeldt, *Networks and Netwars*, Santa Monica: RAND, 2001, p. 11.

Controlul informației și manipularea percepției devin instrumente strategice, ceea ce impune extinderea teoriei clasice spre o viziune interdisciplinară.

Eu apreciez că războiul Federației Ruse asupra Ucrainei, care este în desfășurare, îndeplinește toate criteriile pentru a fi considerat „**Război hibrid**”, pentru că are atât componenta convențională (cu lovituri cinetice, energetice,...) cât și componenta informațională (război; electronic; cibernetic; al informațiilor; de comandă și control; psihologic,...).

Foarte multe persoane folosesc termenul de „*Război hibrid*” în moduri și contexte nepotrivite pentru că nu cunosc conținutul corect al acestui concept relativ nou. Prezint în continuare o succintă analiză a conceptului.

În legătură cu conceptul de **Război hibrid**, deosebit de profesioniste mi s-au părut analizele și opiniile (de necontestat) ale domnului Dr. Frank G. Hoffman⁵⁴ - analist și dezvoltator de concepte american.

F. Hoffman a evidențiat că „*amenințările hibride cuprind un spectru larg de modalități de ducere a luptei armate (manevre convenționale, tactici neregulate, acte teroriste, masacre etc.), care pot fi executate atât de actori statali, cât și de actori nonstatali*”⁵⁵.

Potrivit lui F. Hoffman, „*războiul hibrid cuprinde o gamă largă de manifestare a diferitelor tipuri de război, care include capacități convenționale, formațiuni și tactici neregulate/asimetrice, acte teroriste violente și de coerciție și tulburări cu caracter criminal*”⁵⁶.

⁵³ P.W. Singer, *Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century*, New York: Penguin, 2009, p. 58.

⁵⁴ Dr. Frank G. Hoffman, fost ofițer - ofițer de infanterie în rezervă al Rezervei Marinei SUA, face parte din Consiliul Consultativ al Institutului de Cercetare a Politicii Externe și deține funcția de Cercetător Distins la Universitatea Națională de Apărare din Washington, D.C., unde a servit din 2011. Cei 43 de ani petrecuți în sistemul de apărare al SUA includ 30 de ani în cadrul Marinei SUA ca analist și dezvoltator de concepte, două numiri politice de rang înalt la Departamentul Marinei și Departamentul Apărării și servicii în două comisii ale Congresului. În cursul anului 2017, Dr. Hoffman a fost asistent special al secretarului Apărării și a lucrat la Strategia Națională de Apărare.

⁵⁵ F.G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, 2007, p. 8.

⁵⁶ *Ibidem*.

Definiția lui F. Hoffman este preluată și de Petri Huovinen⁵⁷, care descrie războiul hibrid ca „*un cocktail de capacități militare convenționale, insurgență, terorism, război de gherilă, crimă organizată, război cibernetic și tehnologie militară avansată*”⁵⁸.

Comandamentul de Forțe Întrunite al SUA a adoptat în anul 2009 o definiție „semioficială” a amenințărilor hibride, cu prilejul unei conferințe organizate în Washington. Astfel, amenințarea hibridă este definită ca „*orice adversar care angajează simultan și flexibil, în spațiul de confruntare, o combinație adaptată de mijloace și activități convenționale, neregulate, teroriste și criminale. Amenințarea hibridă reprezintă mai mult decât o singură entitate și cuprinde o combinație de actori statali și nonstatali*”⁵⁹.

Din această definiție reiese că războiul hibrid se concentrează pe folosirea forței și a violenței, neluând în considerare utilizarea instrumentelor politice, diplomatice și economice.

Privitor la acest subiect, Williamson Murray și Peter R. Mansoor au publicat, în anul 2012, o colecție de eseuri referitoare la războiul hibrid, în care au definit această noțiune ca fiind „*un conflict ce presupune o combinație dintre forțe militare convenționale și forțe neregulate (gherilă, insurgenți și teroriști) și care poate include atât actori statali, cât și nonstatali, planificat în scopul realizării unui obiectiv politic comun*”⁶⁰.

⁵⁷ Autorul lucrării „*Hybrid warfare – Just a Twist of Compound Warfare?*” *views on warfare from the United States Armed Forces perspective*, este căpitanul Petri Huovinen, ofițer în Armata Finlandei, care a realizat studiul în cadrul Finnish National Defence University, la Departamentul de Istorie Militară, ca lucrare de absolvire, la cursul pentru ofițeri de stat major, în aprilie 2011. Scopul lucrării era să analizeze evoluția conceptului de război hibrid („*hybrid warfare*”) din perspectiva forțelor armate americane, aplicând două studii de caz: Războiul din Vietnam (1965-1975) și Războiul din Libanul de Sud (2006) – pentru a compara conceptele de „*compound warfare*” (război complex) și „*hybrid warfare*” (război hibrid).

⁵⁸ Petri Huovinen, „*Hybrid warfare – Just a Twist of Compound Warfare*”, National Defence University, 2011, p. 7.

⁵⁹ R. Glenn, *Thoughts of Hybrid Conflict, Small Wars*, Journal, 2 martie 2009, disponibil online la <http://smallwarsjournal.com/mag/docs-temp/188-glen.pdf>, accesat la 13.08.2025.

⁶⁰ M. Williamson-P. Mansoor, *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, p. 321.

Se poate observa că autorii percep și descriu războiul hibrid concentrându-se pe acțiunile armate ale forțelor militare deci **convenționale** dar și neregulate, analizând mai puțin aspectele de natură socială și informațională.

NATO a utilizat pentru prima dată noțiunea de „război hibrid” la 3 iulie 2014, în cadrul unui material video referitor la situația de securitate din estul Europei. Ulterior, Organizația Nord-Atlantică a adoptat acest termen pe timpul Summit-ului din Țara Galilor (septembrie 2014), descriind războiul hibrid ca „o gamă largă de măsuri militare, paramilitare și civile, acoperite sau la vedere [...] angajate într-un design foarte bine integrat”⁶¹.

Adoptarea de către NATO a termenului de „război hibrid” a contribuit la utilizarea pe scară largă a acestei noțiuni în detrimentul altora, precum „război nonlinear”, „război indirect” sau „conflict al spectrului întreg”, formulate de alți experți în domeniu.

Cu toate că această expresie este unanim acceptată în NATO și în statele partenere, trebuie avută în vedere posibilitatea dezvoltării ei în timp, așa cum s-a întâmplat din 2002 (când a fost utilizat pentru prima dată de J. Nemeth) și până în prezent. Inițial, Nemeth a caracterizat războiul hibrid ca fiind „forma de luptă flexibilă în care sunt combinate elemente de tactică – convenționale și neregulate” (conflictul ruso-georgian, 1994-1996) –, pentru ca, mai târziu, să evolueze la o formă de luptă combinată, ce include capacități convenționale, formațiuni și tactici neregulate și acte teroriste violente (F. Hoffmann), iar în prezent, a devenit termenul preferat pentru a descrie conflictele din Crimeea și estul Ucrainei.

Pentru a-l diferenția de conceptul occidental „război hibrid”, strategii ruși îl numesc „război nonlinear”⁶² sau „război special”, acesta reprezentând o extensie a gherilei geopolitice promovate de către Rusia în ultimele două decade.

Publicația rusă „Military Industrial Kurier”, în ediția din februarie 2013, prezintă faptul că Gherasimov sublinia că războaiele secolului 21 nu vor mai face o distincție clară între starea de război și pace, numindu-le

⁶¹ NATO, *Wales Summit Declaration*, 5 septembrie 2014, punctul 13, disponibil online la http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm, accesat la 15.07.2025.

⁶² M. Galleotti, *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian NonLinear War*, disponibil online la http://cs.brown.edu/people/jsavage/VotingProject/2017_03_09_MoscowsShadow_GerasimovDoctrineAndRussianNon-LinearWar.pdf, accesat la 15.08.2025.

„războaie nedecarate” – „războaiele nu vor mai fi declarate și, odată începute, vor continua într-un format nemaiîntâlnit”.

Conform teoriei acestuia, strategia Rusiei de ducere a războaielor nu se va mai orienta pe metodele militare tradiționale, potrivit cărora acțiunile militare urmează dislocărilor strategice și declarațiilor de război (reglementate prin Declarația de la Viena, din 1896).

În consecință, confruntările frontale executate sub ierarhii militare stricte, bazate pe putere de foc și resurse umane considerabile, vor fi înlocuite de „ciocniri” noncontact între unități foarte mobile, de „acțiuni militare pe timp de pace” executate cu „civili înarmați”, ceea ce va presupune dezvoltarea unui sistem adecvat de management al trupelor într-o sferă informațională comună⁶³.

La rândul lor, analiștii militari ruși, Sergei Chekinov și Sergei Bogdanov au elaborat teoria lui Gherasimov, oferind o analiză mai în detaliu a „noii generații de război”⁶⁴, prezentând fazele de desfășurare ale acestora.

Ultimele teorii, arme și tehnologii care au înnobilit teoria războiului sunt legate de Inteligența Artificială (IA). Am acordat o importanță deosebită studiului și publicării de materiale științifice privind utilizarea IA în operațiile militare. Astfel, în Revista Gândirea Militară Românească nr.1/2025 este publicat articolul intitulat „Implicațiile Inteligenței Artificiale în războiul viitorului”⁶⁵.

Privind IA în Operațiile Militare am afirmat că: „Integrarea IA în operațiile militare este văzută de mulți ca un semn al unei noi **Revoluții în Afacerile Militare (RAM)**”⁶⁶. Sistemele robotice sunt din ce în ce mai frecvente pe câmpul de luptă modern, arătând niveluri mai ridicate de autonomie în diverse funcții, cum ar fi căutarea, detectarea, evaluarea, urmărirea, angajarea și evaluarea eficienței loviturilor. Exemplele includ

⁶³ J. Berzins, *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implication for Latvian Defence Forces*, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, 2014, p. 4.

⁶⁴ S. Chekinov-S. Bogdanov, *The Nature and Content of a New Generation War*, în *Military Thought*, octombrie-decembrie 2013, pp. 12-23.

⁶⁵ Revista GMR nr.1/2025, pp. 40-61.

⁶⁶ *Ibidem*.

muniții de tipul „*trage și uită*”, torpile de patrulare și mine inteligente anti-submarin sau anti-tanc.

Datorită acestor progrese, IA și tehnologiile robotice sunt considerate ca având potențialul de a declanșa o nouă *RAM*, în special pe măsură ce Sistemele de Arme Letale Autonome (**LAWs-Lethal Autonomous Weapon Systems**) devin mai sofisticate. Definirea LAWS este dificilă din cauza ambiguității termenului *autonom*⁶⁷.

Departamentului Apărării din SUA (**DoD - Department of Defense**), printr-o Directivă din anul 2012, oferă unele clarificări, definind o armă autonomă ca fiind una care, „*odată activată, poate selecta și angaja ținte fără intervenția unui operator uman. În schimb, o armă semi-autonomă este destinată să angajeze ținte individuale sau grupuri specifice de ținte odată ce este activată. Pe măsură ce aceste tehnologii evoluează, definiția «pe deplin autonom» continuă să fie subiect de dezbatere*”⁶⁸.

Analiza utilizării IA în operațiile militare este făcută și din perspectivă internațională. Astfel, se apreciază că tehnologiile AI ar putea avea un impact asupra războiului viitor și securității internaționale în trei moduri interconectate: „*amplificarea incertitudinilor și riscurilor prezentate de amenințările existente (atât în domeniul fizic, cât și în cel virtual); transformarea naturii și caracteristicilor acestor amenințări; și introducerea de noi riscuri în peisajul securității. Inteligența artificială ar putea aduce schimbări fundamentale în puterea militară, reordonând, la rândul său, echilibrul militar de putere și declanșând o nouă cursă militar-tehologică a înarmărilor*”⁶⁹.

Există și speculații prin care unii experți afirmă că IA ar putea împinge ritmul luptei până la un punct în care acțiunile mașinilor ar putea depăși cadența de luare a deciziilor umane și pot schimba bazele cognitive ale conflictului și războiului internațional, contestând noțiunea clauzewitziană că războiul este un efort fundamental uman, prevestind o revoluție autentică (cu potențial fără precedent) în afaceri militare. De

⁶⁷ *Ibidem*, p. 53.

⁶⁸ Kaushik Roy (editor), *Artificial Intelligence, Ethics and the Future of Warfare*, London and New York, Publisher: Routledge, 2024, p. 219.

⁶⁹ James Johnson, *Artificial intelligence and the future of warfare: The USA, China, and strategic stability*, Manchester, Publisher: Manchester University Press, 2021, p. 2.

exemplu, conducerea militară a Chinei a afirmat, recent, că „*inteligenta artificială va duce la o revoluție militară profundă*”⁷⁰,

Se poate considera că această accepțiune speculativă „*explorează tensiunea dintre cei care consideră introducerea AI în război ca fiind în mod inerent destabilizatoare, revoluționară și juxtapusă, și cei care văd AI ca mai evolutivă și ca o sabie cu două tăișuri pentru stabilitate strategică*”⁷¹.

În aceeași notă de interes și analiză pentru noutățile tehnologice, am elaborat, în anul 2021, un studiu privind „*Impactul tehnologiilor emergente și disruptive asupra societății 5.0: Internetul lucrurilor (IoT)*”⁷² iar în anul 2023, un articol intitulat „*Tehnologia informației - o sabie cu două tăișuri*”⁷³.

În evoluția armelor autonome mai există și un alt domeniu de interes care poate fi numit colaborarea om-mașină, în care mașinile și oamenii lucrează împreună într-o relație simbiotică. Această abordare își propune să combine viteza și puterea mașinii cu judecata umană, unind precizia și fiabilitatea mașinii cu robustețea și flexibilitatea umană, și permițând calculatoarelor și oamenilor să se ajute reciproc în gândire - un concept numit *colaborare cognitivă*.

Deosebit de pertinentă mi s-a părut opinia lui Sydney J. Freedberg Jr. care este un jurnalist american specializat în apărare, tehnologie militară, robotică, inteligență artificială (IA) și politici de securitate.

„*Unele funcții vor trebui automatizate complet, cum ar fi apărarea împotriva rachetelor cu laser sau securitatea cibernetică, în cazuri în care nu există timp pentru intervenția umană. Dar, cel puțin pe termen mediu, cele mai multe aplicații militare AI vor implica munca în echipă: calculatoarele vor pilota rachetele, vor direcționa laserele, vor bruia*

⁷⁰ Elsa B. Kania, *Battlefield Singularity: Artificial Intelligence, Military Revolution, and China's Future Military Power*, Washington, DC: Center for a New American Security, 2017, p. 8.

⁷¹ James Johnson, *op. cit.*, p. 3.

⁷² Col. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU, *Impactul tehnologiilor emergente și disruptive asupra societății 5.0: Internetul lucrurilor (IoT)*, Revista de Științe Militare, Volum 21, Nr.4 (65), Anul XXI / 2021, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, pp. 56-79.

⁷³ Col. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU, *Tehnologia informației-o sabie cu două tăișuri*, Revista de Științe Militare editată de Academia Oamenilor de Știință din România, Volum 22, Nr.1, Anul XXI / 2023, pp. 78-92.

semnalele, vor citi senzorii și vor centraliza toate datele într-o interfață intuitivă, pe care oamenii, bazându-se pe experiența lor, o vor folosi pentru a lua decizii bine informate”⁷⁴.

Articolul este citat de cercetători privind autonomia, roboții militari și strategiile de apărare din SUA și ajută la înțelegerea modului în care SUA interpretează provocările tehnologice și strategice: cum să mențină avantajul militar într-o epocă în care adversarii pot imita tehnologia, dar poate nu cultura inovării sau viteza de decizie.

Acest articol servește drept punct de plecare pentru discuții despre etica roboților în război, rolul omului în lanțul decizional și modalități de implementare a sistemelor autonome și/sau semi-autonome etc.

Evoluția fără precedent a teoriilor în domeniul inteligenței artificiale, al roboticii și al tehnologiilor militare au dus la apariția unei noi categorii de armament: **armele autonome și/sau nesupravegheate (fără supraveghere)**. Aceste sisteme sunt capabile să funcționeze cu un grad ridicat de independență față de controlul uman direct, ceea ce înseamnă că pot detecta, selecta și ataca ținte fără ca un operator uman să fie implicat în fiecare etapă a deciziei. Exemplele includ dronele de atac complet automatizate, turelele robotizate și sistemele de apărare antirachetă care reacționează în fracțiuni de secundă.

Sistemele de Arme Autonome (AWS-Autonomous Weapon System) au potențialul de a remodela viitorul războiului. Aceste sisteme, capabile să efectueze sarcini cu intervenție umană minimă sau chiar deloc, ridică întrebări semnificative în ceea ce privește implicațiile etice, legale și strategice.

Odată cu introducerea AWS în arsenalele militare moderne se va produce o schimbare de paradigmă care pune la încercare cadrele tradiționale de control al armelor și supravegherea umană.

Se detașează două curențe de opinie:

1. Susținătorii acestor tehnologii care evidențiază beneficiile semnificative: reducerea riscurilor pentru trupele umane, creșterea eficienței operaționale și capacitatea de a reacționa mai rapid în situații critice.

⁷⁴ Sydney J Freedberg Jr, *Centaur Army: Bob Work, Robotics, & The Third Offset Strategy*, 9 November 2015, available at: <https://breakingdefense.com/2015/11/centaur-army-bob-work-robotics-the-third-offset-strategy/>, accesat la 20. 09. 2025.

2. Criticii care atrag atenția asupra riscurilor și dilemelor morale profunde.

Se pun câteva întrebări firești: Cine poartă responsabilitatea în cazul în care o armă autonomă comite o eroare gravă sau încalcă dreptul internațional umanitar? Cum poate fi garantat controlul asupra acestor sisteme în timpul unui conflict, mai ales dacă sunt utilizate de actori nestatali sau regimuri autoritare?

Este posibil ca prin dezvoltarea și folosirea acestor arme să se deschidă un nou capitol în cursa înarmărilor, generând temeri legate de destabilizarea securității globale și de apariția unor conflicte tot mai greu de controlat. Discuțiile internaționale privind reglementarea sau interzicerea armelor autonome sunt în curs, dar consensul este încă departe de a fi realizat.

În acest context, tema armelor fără supraveghere și/sau a armelor autonome nu este doar o problemă tehnologică, ci una profund umană și politică. Este esențială o reflecție responsabilă asupra implicațiilor lor pe termen lung, înainte ca aceste tehnologii să devină parte integrantă a războiului modern.

Consider că, fiind o problemă relativ nouă în știința militară, merită o clarificare conceptuală înainte de a dezvolta și analiza provocările generate de implementarea AWS și declanșarea unor dezbateri științifice privind **viitorul războiului fără supraveghere și/sau a războiului autonom**, dar și măsurile de reglementare care ar putea fi necesare pentru a asigura responsabilitatea și utilizarea responsabilă a acestor tehnologii puternice.

După opiniile mai multor specialiști, generațiile de războaie au caracteristicile principale diferite, după cum evoluția tehnologică a fost diferită, așa cum rezultă și din analiza cronologică pe care o prezint în continuare.

SCHEMA CRONOLOGICĂ A GENERAȚIILOR DE RĂZBOAIE

Generația	Perioada	Caracteristici principale
I	Antichitate – Evul Mediu	Armele albe, formații compacte
II	Sec. XVI–XVIII	Arme de foc, formații liniare
III	Sec. XIX	Industrializare, logistică, comunicații
IV	1914–1945	Mecanizare, aviație, război total
V	1945–1991	Nuclearizare, gherilă, război rece
VI	1991–prezent	Război informațional și cibernetic Război autonom/fără supraveghere Război hibrid

Putem concluziona că evoluția tacticilor militare reflectă capacitatea omenirii de a integra progresul tehnologic în confruntare. De la sabia romană la algoritmul de inteligență artificială, fiecare inovație a adus o schimbare de paradigmă. În prezent, războiul nu mai este doar o luptă pentru teritoriu, ci o competiție pentru informație și superioritate tehnologică. După cum remarcă Gray (1999)⁷⁵, „în era digitală, viteza deciziei a devenit cea mai letală armă”.

5.CONTINUITATE ȘI DISCONTINUITATE ÎN EVOLUȚIA TEORIEI RĂZBOIULUI

Evoluția teoriei războiului nu înseamnă o ruptură totală cu trecutul, ci o adaptare permanentă. Conceptul clausewitzian al relației dintre politică și război rămâne valabil, dar câmpul conflictului s-a extins către sferele socială, informațională și tehnologică.

Astfel, teoria războiului devine tot mai complexă, integrând perspective din științele sociale, comunicare și etică globală.

Prezintă în continuare o **matrice argumentativă** care să explice legătura dintre cele 3 dimensiuni: socială, politică și militară - de teoriile războiului. Această **matrice argumentativă** ne ajută în organizarea logică a ideilor și ne arată **cum se intersectează dimensiunile socială, politică și militară** cu **principalele abordări teoretice ale războiului**.

MATRICEA ARGUMENTATIVĂ privind *Influența evoluțiilor social-politico-militare asupra teoriei războiului*

Dimensiune / Abordare	Tradițională / realistă	Structural-sistemică (IR)	Social-culturală / „noile războaie”	Etico-normativă / juridică	Tehnologică / interdisciplinară
Socială	Războiul ca expresie a voinței colective (națiune în arme). Mobilizarea maselor influențează doctrina clasică a războiului total.	Structura socială globală (inegalități, demografie) afectează stabilitatea sistemului internațional.	Identități fluide, mobilizări etnice, actori non-statali - războiul devine parte a rețelelor sociale globale.	Societățile democratice impun constrângeri etice în decizia de a merge la război (“just war”).	Războiul informațional și cyber afectează percepția socială; populația devine participant informațional.

⁷⁵ Gray, Colin S., *Modern Strategy*. Oxford University Press, 1999, p. 321.

Politică	Războiul este „continuarea politicii prin alte mijloace”. Schimbările regimurilor influențează legitimitatea războiului.	Schimbările în distribuția puterii și alianțelor definesc cauzele războiului sistemic.	Colapsul statelor și globalizarea transformă politica internă în conflict transnațional.	Instituțiile internaționale (ONU, CPI, NATO) stabilesc normele pentru intervenție și război legitim.	Actorii politici folosesc tehnologia (IA, cyber) ca instrument de influență - redefinind suveranitatea.
Militară / Tehnologică	Doctrină clasică, război convențional, forță directă.	Războaie de sistem, echilibru de forțe globale, descurajare nucleară.	Armata privată, insurgențe, rețele paramilitare, „război hibrid”.	Dreptul umanitar limitează utilizarea anumitor arme (ex. drone, arme chimice).	Dominanță informațională, IA militară, operații multi-domeniu.
Teoretic (efect)	Teoria Clausewitziană a războiului rămâne valabilă, dar reinterpretată în funcție de regimuri politice moderne.	Teoria tranziției de putere, realismul ofensiv, neorealismul structural.	Teoria „războaielor noi” (Kaldor), globalizarea violenței, război postmodern.	Teoria războiului just, moralitatea conflictului, responsabilitatea de a proteja.	Teorii emergente: războiul cognitiv, cyberdeterrence, războiul în rețea (network warfare).
Exemplu contemporan	Invazia Rusiei în Ucraina - redescoperirea dimensiunii statale și clasice a războiului.	Competiția SUA-China - teorie de echilibru al puterii.	Conflictele din Siria, Sudan - războaie hibride și identitare.	Intervenția umanitară în Libia 2011 - dilema etică a intervenției.	Atacurile cibernetice și manipularea informațională - nou câmp de luptă strategic.

6. CONCLUZII

Schimbările sociale, politice și tehnologice nu doar influențează, ci determină evoluția teoriei războiului. Războiul este o expresie a epocii sale – de la conflictele cavalerilor medievali la războaiele informaționale și hibride moderne, teoria s-a adaptat mereu la contextul social, ideologic și tehnologic.

Gânditori clasici precum Clausewitz, care vedea războiul ca o continuare a politicii prin alte mijloace, sau Liddell Hart, care promova abordarea indirectă, au încercat să surprindă legătura dintre strategie, politică și psihologia maselor, pregătind terenul pentru înțelegerea conflictului total contemporan.

Evoluția teoriei războiului reflectă transformările civilizației moderne: de la confruntarea între state la competiția între rețele, sisteme și

ideologii, în care structurile sociale, economic-politice și culturale modelează natura conflictului.

Pentru a rămâne relevantă, **teoria trebuie să fie interdisciplinară**, integrând rațiunea strategică cu înțelegerea psihologică, culturală, socială și digitală a conflictului. Astfel, teoria războiului rămâne un instrument dinamic și vital, capabil să înțeleagă și să ghideze acțiunea militară doar printr-o abordare holistică, în consonanță cu evoluția continuă a societății și tehnologiei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Arquilla John and David Ronfeldt *Networks and Netwars*, Santa Monica: RAND, 2001.
2. Bernal A., C. Carter, I. Singh, K. Cao, and O. Madreperla *Cognitive Warfare: An Attack on Truth and Thought*, NATO and Johns Hopkins University: Baltimore MD, USA (2020).
3. Berzins J. *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implication for Latvian Defence Forces*, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, 2014.
4. Boaru, Gheorghe *Securitatea cibernetică în Uniunea Europeană*, în Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale, nr 2(03), Anul II/2017.
5. Boaru, Gheorghe *Război și apărare în spațiul virtual*, în Revista de Științe Militare Nr. 2 (51) / 2018, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România.
6. Boaru Gheorghe *Pandemia de coronavirus și securitatea cibernetică*, în Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale nr.1 (08), Anul V/2020.
7. Boaru Gheorghe *Impactul tehnologiilor emergente și disruptive asupra societății 5.0: Internetul lucrurilor (IoT)*, Revista de Științe Militare, Volum 21, Nr.4 (65), Anul XXI / 2021, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România.
8. Boaru Gheorghe *Tehnologia informației-o sabie cu două tăișuri*, Revista de Științe Militare editată de Academia Oamenilor de Știință din România, Volum 22, Nr.1, Anul XXI / 2023.
9. Boaru, Gheorghe, David, A.-C. *Componente tehnice și tehnologice ale războiului informațional*, Craiova: Editura SITECH, 2022.
10. Boaru Gheorghe, IORGA I. Marius *Securitatea informațiilor și a sistemelor informaționale militare*, Revista Gândirea Militară Românească nr. 3/2020.

11. Bulinge F. *Renseignement militaire : une approche épistémologique*, Revue internationale d'intelligence économique, 2, (2010); <https://www.cairn.info/revue--2010-2-page-209.htm>.
12. Chekinov S. - S. *The Nature and Content of a New Generation War*, în Military Thought, octombrie-decembrie 2013.
13. Clausewitz Carl von *Despre război*, București, Editura Militară, 1982.
14. Colin S. Gray *Modern Strategy*, Oxford: Oxford University Press, 1999.
15. Elsa B. Kania *Battlefield Singularity: Artificial Intelligence, Military Revolution, and China's Future Military Power*, Washington, DC: Center for a New American Security, 2017.
16. Freedman Lawrence *Strategy: A History*, Oxford: Oxford University Press, 2013.
17. Freedberg Sydney J. Jr, *Centaur Army: Bob Work, Robotics, & The Third Offset Strategy*, 9 November 2015, available at: <https://breakingdefense.com/2015/11/centaur-army-bob-work-robotics-the-third-offset-strategy/>.
18. Galeotti M. *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian NonLinear War*, http://cs.brown.edu/people/jsavage/VotingProject/2017_03_09_MoscowsShadow_GerasimovDoctrineAndRussianNon-LinearWar.pdf.
19. Galeotti, Mark *The Weaponisation of Everything: A Field Guide to the New Way of War*, Yale University Press, 2022; https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/5/pdf/2005-deepportal4-information-warfare.pdf.
20. Galeotti Mark *Războaiele lui Putin. De la războiul din Cecenia la invazia din Ucraina*, Editura Humanitas, București, 2023.
21. Glenn R. *Thoughts of Hybrid Conflict, Small Wars*, Journal, 2 martie 2009; <http://smallwarsjournal.com/mag/docs-temp/188-glen.pdf>.
22. Le Guyader, H. *Cognitive Domain: A Sixth Domain of Operations*, Bernard Claverie, Baptiste Prébot, Norbou Buchler, François du Cluzel (2022); *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance*. NATO Collaboration Support Office.
23. Hart Liddell, B. H. *Strategy: The Indirect Approach*, London: Faber and Faber, 1941; rev. ed. 1954.
24. Hart Liddell, B. H., *The Decisive Wars of History*, London: G. Bell & Sons, 1929.
25. Hoffman F. G., *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, 2007.

26. Huovinen Petri *Hybrid warfare – Just a Twist of Compound Warfare*, National Defence University, 2011.
27. Johnson James *Artificial intelligence and the future of warfare: The USA, China, and strategic stability*, Manchester, Publisher: Manchester University Press, 2021.
28. Kaldor Mary *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Cambridge: Polity, 2012.
29. Kaushik Roy *Artificial Intelligence, Ethics and the Future of Warfare*, London and New York, Publisher: Routledge, 2024.
30. Keegan, John *A History of Warfare*. Alfred A. Knopf, New York, 1993.
31. Keegan, John *The First World War*, Vintage, London, 1998.
32. Marx, K., & Engels, F. *Manifesto of the Communist Party*, London: Communist League, 1848.
33. Martin van Creveld *Transformation of War*, Free Press, 1991.
34. Mincu Constantin, Boaru Gheorghe *Răspunsul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) la criza COVID-19*, în Revista de Științe Militare, Vol. 20, Nr.4 (61) / 2020, Editată de Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România.
35. Norton B. *Behind NATO's 'cognitive warfare': « Battle for your brain » waged by Western militaries*, The Grayzone (2021); <https://thegrayzone.com/2021/10/08/nato-cognitive-warfare-brain/>.
36. Parker, Geoffrey *The Military Revolution: Military Innovation and the Rise of the West, 1500–1800*, Cambridge University Press, 1996.
37. Singer P.W. *Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century*, New York: Penguin, 2009.
38. Toffler, Alvin & Heidi *War and Anti-War: Survival at the Dawn of the 21st Century*, Little, Brown & Co., 1993 (trad.rom. Antet, 2004).
39. Trevor N. Dupuy *The Evolution of Weapons and Warfare*, Da Capo Press.
40. Williamson M.-P. Mansoor *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012.
41. Waltz N. Kenneth *Theory of International Politics*, Reading: Addison-Wesley, 1979.
42. * * * *AJP 10.1*, 2023.
43. * * * NATO, *Wales Summit Declaration*, 5 septembrie 2014, punctul 13, [http:// www.nato.int/cps/en/natohq/ official_ texts_112964.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm).
44. * * * https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/5/pdf/2005-deepportal4-information-warfare.pdf.

DINAMICA RELAȚIILOR ROMÂNIEI CU UE, SUA, RUSIA ȘI CHINA ÎN SECOLELE XX – XXI

DYNAMICS OF ROMANIA'S RELATIONS WITH THE EU, THE USA, RUSSIA AND CHINA IN THE 20TH – 21ST CENTURIES

Gl.bg.(rtr.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România

(e-mail: vbuta94@yahoo.com)

Dr. Răzvan Nicolae MANOLIU

Rezumat: Istoria modernă și contemporană a României arată eforturile pentru definirea și securizarea identității naționale și a intereselor sale într-un spațiu european și global marcat de o permanentă fluctuație a puterii. Articolul își propune să exploreze modul în care statul român a evoluat prin curenții geopolitici turbulenți, de la statutul de stat-tampon, la cel de membru ferm al alianțelor occidentale.

Cuvinte-cheie: clauza națiunii celei mai favorizate; echilibru strategic; rol regional proactiv.

Abstract: The modern and contemporary history of Romania shows the efforts to define and secure its national identity and interests in a European and global space marked by a permanent fluctuation of power. The article aims to explore how the Romanian state evolved through turbulent geopolitical currents, from the status of a buffer state to that of a firm member of Western alliances.

Keywords: most-favoured-nation clause; strategic balance; proactive regional role.

Înțelegerea poziției actuale a României necesită o analiză a interacțiunilor sale cu patru actori majori, ale căror influențe au fost, și rămân, definitorii:

1. **Uniunea Europeană (UE):** Cadru integrator și pol de modernizare post-comunistă.

2. **Statele Unite ale Americii (SUA):** Garant al securității, prin Parteneriatul Strategic și NATO.

3. **Rusia (și URSS):** Factor istoric dominant, de la controlul forțat la amenințarea actuală.

4. **China:** Actor emergent, cu o prezență economică și o influență globală în creștere.

Secolul **XX** a fost o perioadă de **oscilații dramatice**, în care România a fost forțată să își renegocieze poziția de mai multe ori. De la alianțele interbelice cu Occidentul, la **aliniera ideologică și strategică impusă de URSS** după anul 1945, relația cu **Rusia/Uniunea Sovietică** a fost vectorul dominant. În același timp, legăturile latente cu democrațiile europene vestice și cu **SUA** au reprezentat o orientare ideologică pentru elita politică.

După anul 1989, decizia de reorientare a României către spațiul Euro-Atlantic a condus la aderarea la NATO (2004) și la UE (2007), marcând cea mai profundă și stabilă aliniere a politicii sale externe. Această integrare a transformat România dintr-un stat geopolitic vulnerabil, într-un pilon de securitate pe flancul estic al NATO și UE.

În prezent, în contextual unui **război la graniță** și al unei **competiții globale** reintensificate, România trebuie să **gestioneze echilibrat** relațiile sale consolidate cu UE și SUA, menținând, în același timp, o **poziție fermă de descurajare** față de agresiunea rusă și menținând atent relația, preponderent economică, cu China.

Evoluția celor patru relații fundamentale și alegerile strategice ale României din secole **XX** și **XXI** au dus la poziționarea actuală privind **securitatea și prosperitatea sa viitoare**.

Politica externă a României în perioada 1939-1945 a fost marcată de un **dramatism continuu** și de încercarea de a supraviețui între două puteri rivale: Germania și Uniunea Sovietică. Relațiile cu marile puteri s-au schimbat radical, trecând de la neutralitate la alianța cu Axa, și, în final, cu Națiunile Unite (Aliții).

La începutul celui de al Doilea Război Mondial, România avea alianțe tradiționale cu puterile democratice occidentale, în special cu **Franța** și **Marea Britanie**, văzute ca garante ale integrității teritoriale stabilite prin tratatele de pace de la Versailles.

După prăbușirea Franței în anul 1940, garanțiile franco-britanice oferite României în 1939 s-au dovedit neoperante și, astfel, România a rămas izolată.

Pierderile teritoriale din anul 1940 (Basarabia și Bucovina de Nord către URSS, Transilvania de Nord către Ungaria și Cadrilaterul către Bulgaria) au determinat ca România să adere la **Pactul Tripartit (Axa)** în noiembrie 1940, intrând în sfera de influență a **Germaniei**.

Alianța cu Germania a avut ca scop recuperarea Basarabiei și Bucovinei de Nord de la URSS și obținerea protecției germane împotriva revizionismului ungar. România a devenit un **aliat vital** furnizând petrol, cereale, dar și un corp expediționar numeros pe Frontul de Est.

Relațiile cu Uniunea Sovietică au fost antagonice și au constituit caracteristica principală a politicii externe românești din acea perioadă.

Deși participarea României la război alături de Axă (începând cu 22 iunie 1941) a avut ca obiectiv **recuperarea teritoriilor răpite** în anul 1940, după atingerea acestui obiectiv, forțele române au continuat lupta dincolo de Nistru, până la Stalingrad.

După **Actul de la 23 August 1944** (întoarcerea armelor împotriva Germaniei și alianța cu Aliații), România a fost, totuși, tratată ca o țară învinsă de către URSS. Armata Roșie a ocupat teritoriul, iar țara a intrat în sfera de influență sovietică, fiind obligată să participe la războiul antihitlerist.

Relațiile cu SUA au fost, inițial, formale și, ulterior, tensionate, dar au devenit esențiale după anul 1944. În perioada alianței cu Axa (1941-1944), relațiile au fost dominate de starea de război. Forțele aeriene americane au desfășurat raiduri ample de bombardament asupra țărilor strategice din România.

Au existat tatonări diplomatice secrete la Cairo și Ankara, pentru a obține o **ieșire negociată din război** de partea Aliaților, cu sprijinul SUA și Marii Britanii. Aceste demersuri au eșuat, deoarece Aliații Occidentali au insistat ca România să se înțeleagă direct cu URSS, căreia îi fusese recunoscută o influență în Balcani.

SUA și Marea Britanie au fost parte a **Comisiei Aliate de Control** care a supravegheat Armistițiul din anul 1944, deși influența lor a fost mult mai redusă decât cea a URSS.

Relațiile dintre România și China, în perioada 1939-1945, au fost **neînsemnate** din punct de vedere diplomatic și militar. China (sub Kuomintang și forțele comuniste aliate) era angajată în război cu Japonia (care făcea parte din Axă). Deși China era membră a **Națiunilor Unite**, distanța geografică și prioritățile strategice au făcut ca Bucureștiul și Chongqing/Nanjingul să nu aibă interese politice sau militare directe. Politica externă a României era complet marcată de criza teritorială și de relațiile cu URSS și cu Germania. China nu a jucat niciun rol în evoluțiile diplomatice sau militare din Europa de Est.

Politica externă a României comuniste în timpul Războiului Rece a fost un proces complex și contradictoriu, evoluând de la o subordonare aproape totală față de URSS în anii '50, la o politică de relativă autonomie începând cu mijlocul anilor '60. Această schimbare a permis Bucureștiului să joace un rol de mediator și să dezvolte legături importante cu Occidentul și China, generând un anumit prestigiu internațional.

Imediat după instalarea regimului comunist, România era un membru docil al Pactului de la Varșovia (înființat în anul 1955) și al CAER (Consiliul de Ajutor Economic și Reciproc). Această perioadă a fost marcată de: societăți mixte româno-sovietice, prezența consilierilor sovietici și impunerea modelului cultural și politic sovietic.

Începând cu anii '60, conducerea Partidului Muncitoresc Român (PMR) a inițiat o politică de desovietizare și de afirmare a intereselor naționale. România a respins categoric propunerea sovietică (cunoscută sub numele de Planul Valev) de a se specializa în agricultură în cadrul CAER, militând pentru industrializare proprie. Declarația din Aprilie 1964 este considerat actul de independență al politicii externe românești. Aceasta respingea ideea unui singur centru de conducere în mișcarea comunistă internațională și susținea principiile egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne.

Nicolae Ceaușescu (devenit lider în anul 1965) a condamnat public invazia Cehoslovaciei, în anul 1968, de către trupele Pactului de la Varșovia. România a fost singurul stat membru care nu a participat, câștigând un prestigiu internațional imens și sprijin din partea Occidentului.

Politica de autonomie față de Moscova a transformat România într-un partener important pentru Occident, dornic să slăbească coeziunea Blocului Estic. România a devenit prima țară socialistă care a stabilit relații diplomatice cu Republica Federală Germania (Germania de Vest), sfidând politica sovietică de izolare a Bonnului. De asemenea, România a fost singura țară din Pactul de la Varșovia care nu a rupt relațiile diplomatice cu Israelul după Războiul de Șase Zile.

Bucureștiul a devenit un punct de atracție pentru liderii occidentali, având loc mai multe vizite: **Charles de Gaulle** (Președintele Franței) în anul 1968, **Richard Nixon** (Președintele SUA) în anul 1969, fiind prima vizită a

unui președinte american într-o țară comunistă din Europa, **Gerald Ford** (Președintele SUA) în anul **1975**.

Deschiderea către Occident a adus României **credite financiare** importante și acces la organisme internaționale (a aderat la **FMI** și **Banca Mondială** în anul 1972). În anul 1975, SUA a acordat României **Clauza Națiunii Celei Mai Favorizate** (CNCF), care facilita comerțul.

Începând cu anii '80, politica internă a lui Ceaușescu a dus la o deteriorare progresivă a relațiilor cu Occidentul. Ceaușescu a renunțat în anul 1988 la **Clauza Națiunii Celei Mai Favorizate** (înainte ca SUA să o poată revoca), marcând o **izolare internațională** a regimului.

Relațiile româno-chineze s-au intensificat ca o consecință directă a **rupturii chino-sovietice** de la începutul anilor '60. Ambele state, cu ideologii comuniste, căutau să se distanțeze de hegemonia Moscovei. China Populară (RPC) a sprijinit ferm poziția României de a respinge modelul unic de socialism promovat de URSS. Beijingul a văzut în București un aliat ideologic împotriva „revizionismului” sovietic. Vizita lui Nicolae Ceaușescu în China în anul 1971 a avut un impact major. El a fost marcat de cultul personalității lui Mao și de modelul de control social, pe care a încercat să-l aplice în România. România a jucat un rol discret, dar important, în facilitarea primelor contacte și în **normalizarea relațiilor dintre SUA și China** la începutul anilor '70. Bucureștiul a reprezentat o punte de comunicare între Beijing și Washington, o dovadă a poziției sale unice în sistemul Războiului Rece. China a manifestat solidaritate față de poziția României din anul 1968 (Invazia Cehoslovaciei), cimentând o **apropiere de circumstanță** împotriva URSS, deși relațiile bilaterale nu au fost formalizate printr-un tratat de prietenie.

După Revoluția din Decembrie 1989, România a trebuit să își reconfigureze complet politica externă, părăsind sfera de influență sovietică și transformând aspirația de a se alinia la Occident în principalul său obiectiv strategic. Perioada 1990-2004 este definită de efortul susținut de a obține aderarea la NATO și de a iniția drumul către UE. Relațiile cu Europa au fost inițial complexe, marcate de suspiciunea Occidentului față de natura tranziției post-comuniste.

Perioada **Mineriadelor (1990-1991)** din București a afectat serios imaginea României, încetinind procesul de apropiere de Europa

Occidentală, în special față de Germania și Franța și de organismele europene.

Admiterea României (1993) în Consiliul Europei (CoE) a marcat un prim pas major de reconfirmare a angajamentului democratic. Semnarea Acordului European de Asociere a reprezentat baza relațiilor cu Comunitatea Europeană (viitoarea UE), deschizând calea pentru dialog politic și cooperare economică.

Venirea la putere a forțelor democratice în 1996-1997 a marcat o accelerare a reformelor și a eforturilor diplomatice. În 1995, România depusese deja cererea de aderare la UE.

Prin Parteneriatul Strategic cu Franța și Germania, România a căutat să consolideze relațiile cu principalele puteri europene, obținând sprijin politic important pentru obiectivele sale de securitate și integrare. SUA a fost percepută ca fiind principalul garant al securității și factorul determinant în procesul de extindere a NATO.

România a fost primul stat din fostul bloc comunist care a semnat documentul-cadru al Parteneriatul pentru Pace (PfP) (ianuarie 1994), demonstrând hotărârea sa de a se ancora militar de Occident. Acest act a fost crucial pentru a convinge Washingtonul de seriozitatea angajamentului său. Lansarea Parteneriatului Strategic România-SUA în anul 1997 a oficializat sprijinul american pentru integrarea României în structurile euro-atlantice. Țara noastră a oferit sprijin necondiționat acțiunilor SUA (în Războiul din Kosovo din anul 1999, punând la dispoziție spațiul aerian, și, ulterior, în Războiul împotriva Terorismului).

La Summit-ul de la Praga (2002), datorită eforturilor susținute și a poziției sale pro-americane, România a fost invitată să adere la NATO. Aderarea oficială la **NATO (29 martie 2004)** a îndeplinit principalul obiectiv de securitate al perioadei post-comuniste.

Relațiile cu Federația Rusă (succesoare a URSS) au fost marcate de neîncredere, de reticența Rusiei față de extinderea NATO și de probleme istorice nerezolvate. Moscova a privit constant eforturile României de a adera la NATO ca pe o amenințare la adresa securității sale. Două subiecte istorice majore au tensionat relațiile: problema nerezolvată a tezaurului trimis la Moscova în timpul Primului Război Mondial și poziția României de susținere a suveranității și parcursului european al Republicii Moldova. Relațiile au cunoscut o relativă normalizare târzie, materializată prin

semnarea în anul 2003 a Tratatului privind relațiile de prietenie și cooperare între România și Federația Rusă. Deși a calmat temporar tensiunile, tratatul nu a rezolvat problemele esențiale.

Relațiile cu **China** au trecut de la legăturile ideologice speciale din perioada comunistă la o abordare pur **pragmatică** și economică. După anul 1989, relația s-a redus la un nivel normal de contacte diplomatice. Prioritatea României a devenit integrarea euro-atlantică, iar China nu a mai avut rolul strategic sau de mediator pe care îl jucase în timpul Războiului Rece. Relațiile au fost menținute la un nivel constant, dar modest, axându-se pe dezvoltarea schimburilor **economice și comerciale**, fără a mai avea o miză geopolitică semnificativă pentru București, care și-a aliniat politica externă la cea a viitorilor săi parteneri din NATO și UE.

Perioada de la aderarea **României la NATO** și până la izbucnirea războiului din Ucraina marchează poziția de membru pe deplin integrat în arhitectura de securitate și politică occidentală. România și-a asumat rolul de **pilon al Flancului Estic**, iar deciziile sale strategice au fost modelate de o aliniere profundă la **UE și SUA**, în contextul deteriorării progresive a relațiilor cu **Rusia**.

Aderarea la NATO a fost rapid urmată de obiectivul final al reorientării: **aderarea la Uniunea Europeană**. Aderarea la UE a fost un important act de politică externă de după 1989, completând integrarea politică, economică și instituțională a României în familia europeană. Aderarea a impus și a accelerat reforme interne (justiție, lupta anticorupție), monitorizate prin **Mecanismul de Cooperare și Verificare (MCV)**. Odată membră a UE, România și-a asumat responsabilități active, participând la deciziile privind **Politica Externă și de Securitate Comună (PESC)** și dezvoltând relații privilegiate cu parteneri cheie, precum **Germania și Franța**.

După anexarea Crimeei de către Rusia în anul 2014, România a devenit un promotor activ al cooperării regionale pe axa Nord-Sud (Marea Baltică - Marea Adriatică - Marea Neagră). **Inițiativa celor Trei Mări (I3M)**, co-găzduită la București în anul 2018, a urmărit creșterea interconectivității în infrastructură, energie și digital, consolidând reziliența estică a UE.

Relațiile cu SUA s-au consolidat rapid, devenind cel mai important parteneriat strategic în domeniul securității. Colaborarea bilaterală a evoluat de la simplu parteneriat la un angajament militar concret, prin participarea

trupelor române în misiunile din Afganistan și Irak. Baza Militară Mihail Kogălniceanu (MK) a devenit un hub logistic esențial pentru operațiunile americane și NATO în regiunea Mării Negre și Orientul Mijlociu. Semnarea acordului în anul 2011 privind **Scutul Antirachetă de la Deveselu** (Aegis Ashore) și operaționalizarea bazei în anul 2016 au reprezentat un punct culminant al Parteneriatului Strategic. Prin găzduirea acestei componente esențiale a sistemului de apărare antirachetă al NATO, România a obținut o garanție de securitate inegalabilă, dar a devenit, de asemenea, un punct de tensiune major în relația cu Rusia.

Relațiile româno-ruse au rămas permanent reci și tensionate, dominând subiectele de securitate și diferendele istorice. Dialogul politic la nivel înalt a fost **inconsistent** (cu excepția unor contacte punctuale, cum ar fi prezența lui Vladimir Putin la Summit-ul NATO de la București în anul 2008). Moscova a condamnat ferm amplasarea bazei de la Deveselu, considerând-o o amenințare directă la adresa securității sale și o încălcare a echilibrului strategic. Momentul 2014 a marcat o **răcire drastică** a relațiilor. România a condamnat ferm anexarea ilegală a Crimeei și a adoptat integral sancțiunile UE, consolidându-și poziția de aliat ferm al Ucrainei și Republicii Moldova. Prezența militară NATO pe teritoriul României a început să se consolideze ca răspuns la agresiunea rusă.

Relația cu China a fost definită de o abordare **economică** în anii post-aderare, dar a devenit din ce în ce mai prudentă strategic, în linie cu politica NATO și UE. În această perioadă, România a căutat să atragă investiții chineze, în special în proiecte energetice și de infrastructură. Bucureștiul a participat la formatul regional „17+1” (ulterior 16+1), destinat cooperării dintre China și statele din Europa Centrală și de Est. Pe măsură ce tensiunile geopolitice globale au crescut și SUA/UE au început să privească investițiile chineze cu **prudență strategică** (legate de securitatea cibernetică și de controlul infrastructurii critice), România a început să își reevalueze parteneriatul. Această reevaluare a culminat cu decizii precum excluderea companiilor chineze din proiecte strategice majore, în special din rețelele **5G** (prin adoptarea unei legislații conforme cu standardele NATO și UE), indicând o subordonare clară a intereselor economice față de cele de securitate și alianță.

Începerea războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei, în februarie 2022, a marcat un moment de răscruce în politica externă și de

securitate a României. De la un stat membru aflat la periferia Alianței, România a devenit rapid un actor esențial pe Flancul Estic al NATO și un hub logistic vital pentru sprijinul acordat Ucrainei. Dinamica relațiilor internaționale în această perioadă s-a caracterizat prin aliniere strategică la deciziile occidentale, consolidarea securității naționale și asumarea unui rol regional proactiv.

Invazia rusă a declanșat cea mai rapidă și substanțială consolidare a prezenței militare aliate pe teritoriul României de la aderarea la NATO. Principiul apărării colective a fost activat imediat prin deciziile luate la Summit-urile NATO de la Bruxelles (martie 2022) și Madrid (iunie 2022). NATO a decis crearea de noi Grupuri de Luptă pe Flancul Estic, iar cel din România (cu Franța ca națiune-cadru) a devenit operațional rapid la Cincu, transformând postura de descurajare într-una de apărare înaintată (Forward Defence). SUA și-au suplimentat forțele rotaționale la baza Mihail Kogălniceanu și au accelerat investițiile în infrastructura militară.

România a promovat constant recunoașterea **importanței strategice a Mării Negre** pentru securitatea euroatlantică. Eforturile s-au materializat prin adoptarea de către Congresul SUA a unei **Strategii pentru Marea Neagră** și prin stabilirea de noi inițiative europene de securitate maritimă în regiune. Un pas concret a fost și înființarea, în România, a **Centrului European de Instruire F-16 (FETC)**, esențial pentru pregătirea piloților ucraineni și aliați.

Relația cu Ucraina a intrat într-o fază de parteneriat strategic intens, bazat pe solidaritate și asistență multidimensională. România, cu frontiera sa terestră și maritimă, a devenit un **coridor logistic esențial**. Portul Constanța și gurile Dunării au preluat o parte semnificativă din exportul de cereale ucrainene, înlocuind rutele blocate de Rusia, ceea ce a necesitat investiții rapide în infrastructura feroviară și portuară. Deși nu a trimis direct armament ofensiv, România a facilitat tranzitul masiv de echipamente militare din partea aliaților NATO și a oferit sprijin umanitar pentru milioane de refugiați. Bucureștiul și Kievul au semnat un **Acord privind cooperarea în domeniul securității**, consolidând cooperarea pe termen lung în domeniile apărării, securității cibernetice și combaterii dezinformării. România este un susținător ferm al aspirațiilor Ucrainei de aderare la Uniunea Europeană și NATO.

Criza de securitate a accelerat integrarea României în deciziile cheie ale UE. România s-a aliniat necondiționat la toate pachetele de **sanctiuni ale UE** împotriva Federației Ruse și și-a exprimat intenția de a deveni un **hub logistic major pentru reconstrucția Ucrainei** post-conflict, poziționându-și economia pentru a beneficia de viitoarele proiecte de anvergură. Contextul de securitate și gestionarea eficientă a crizei refugiaților au contribuit la deblocarea parțială a aderării la Spațiul Schengen, obiectiv strategic major al Bucureștiului.

Inviaza Ucrainei a dus la o **distanțare aproape completă** a Federației Ruse pe plan diplomatic în relația cu România. Dialogul politic la nivel înalt a fost suspendat, fiind menținute doar contacte la nivel tehnic. Misiunea diplomatică a Rusiei la București a fost redusă drastic prin expulzarea de personal diplomatic, ca răspuns la agresiunea și activitățile de spionaj ale Rusiei. România a devenit direct vizată de **amenințările de dezinformare** ale Rusiei și, mai ales, de **incidente militare** directe, precum căderea de resturi de drone rusești pe teritoriul său, în proximitatea frontierelor cu Ucraina, și chiar survolarea teritoriului național de către drone. Aceste incidente au impus măsuri suplimentare de protecție a spațiului aerian național și aliat.

Analiza traiectoriei relațiilor **României** cu puterile majore – **UE, SUA, Rusia și China** – de-a lungul secolelor **XX și XXI** relevă o dinamică complexă, definită de o continuă căutare a securității și prosperității într-un mediu geopolitic turbulent.

Secolul **XX** a fost marcat de **oscilații dramatice**, trecând de la alianțele interbelice la supunerea forțată față de sfera de influență sovietică. Relațiile cu **Rusia/URSS** au fost, indiscutabil, factorul definitoriu, impunând o aliniere ideologică și strategică ce a modelat întreaga existență a statului. Pe de altă parte, contactul cu **SUA** și națiunile vest-europene (precursoare ale UE) a fost limitat, dar a reprezentat mereu un pol de atracție al libertății și al modelului democratic.

Marea **ruptură și reorientare** a survenit după anul 1989. România a îmbrățișat ferm direcția **euro-atlantică**, concretizată prin aderarea la **NATO** și **UE**. Acestea au devenit **pilonii** fundamentali ai politicii externe și de securitate, conferind României o **stabilitate** și o **voce** sporite. Relația cu **SUA** s-a consolidat într-un **Parteneriat Strategic** esențial pentru securitatea regională, în timp ce relația cu **UE** a asigurat cadrul de **modernizare** legislativă și economică.

În **contextul geopolitic actual**, relațiile cu **Rusia** sunt definite de suspiciune și de necesitatea descurajării, mai ales în urma agresiunii din Ucraina, reconfirmând importanța strategică a flancului estic al NATO. În același timp, deși relația cu **China** a rămas, în mare parte, una economică, axată pe oportunități de investiții, ea este gestionată cu prudență, fiind filtrată prin prisma parteneriatelor cu UE și SUA, care accentuează necesitatea **securității economice** și a **valorilor democratice**.

În concluzie, experiența României demonstrează că succesul în plan internațional depinde de capacitatea de a naviga inteligent între interesele marilor puteri. Prin **aliniera fermă** la structurile euro-atlantice, România a reușit să își securizeze poziția. Provocarea viitoare constă în **maximizarea influenței** sale în cadrul UE și NATO și în **gestionarea echilibrată** a relațiilor cu actorii globali, în vederea **consolidării rolului său de stabilitate** la Marea Neagră și de **promotor al valorilor occidentale** în fața dinamicii schimbătoare a ordinii mondiale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți Fundamentale

1. **Hitchins, Keith.** *România: 1866–1947*. București: Humanitas, 2013 (sau ediții anterioare). (O lucrare clasică de sinteză care acoperă și perioada de război).
2. **Scurtu, Ioan.** *România în anii celui de-al doilea război mondial: (1939-1945)*. București: Editura Militară, 1989.
3. **Giurescu, Dinu C.** *România în al doilea război mondial: (1939 - 1945)*. București: ALL Educational, 1999.
4. **Watts, Larry L.** *Aliați incompatibili: România, Finlanda, Ungaria și al Treilea Reich*. București: RAO, 2005. (O analiză excelentă a alianței României cu Axa).
5. **Ioanid, Radu.** *The Holocaust in Romania: The Destruction of Jews and Gypsies Under the Antonescu Regime, 1940-1944*. Chicago: Ivan R. Dee, 2000. (Tratează aspectele politice și diplomatice legate de Germania Nazistă și Holocaust).

Lucrări Fundamentale

Hitchins, Keith. *România: 1866–1947*. București: Humanitas, 2013 (și edițiile ulterioare).

- **Tismăneanu, Vladimir.** *Stalinism pentru eternitate: O istorie politică a comunismului românesc*. Iași: Polirom, 2014.
- **Boia, Lucian.** *De ce este România altfel?* București: Humanitas, 2012.
- **Preda, Cristian.** *România: o democrație iliberală?* Iași: Polirom, 2009.
- **Diaconu, George V.** *Politica externă a României post-comuniste: O perspectivă geopolitică*. București: Editura Militară, 2011.

- **Cioroianu, Adrian.** *"Trei decenii de diplomatie post-comunistă în România"*, în *Istoria românilor*, Vol. X. București: Editura Enciclopedică, 2018.
- **Văduva, Gheorghe.** *Integrarea României în structurile euro-atlantice.* București: Editura Fundației România de Măine, 2005.
- **Watts, Larry L.** *Fereste-mă, Doamne, de prieteni: Războiul Războiului Rece al lui Ceaușescu, 1960-1975.* București: Rao, 2013.
- **Mungiu-Pippidi, Alina.** *Politica după comunism: Structura instituțională și procese politice în România.* Iași: Polirom, 2002.
- **Troncotă, Cristian.** *Relațiile româno-ruse post-comuniste.* București: Institutul de Studii Politice și Economice, 2004.
- **Documente Diplomatice Române.** Colecțiile de documente publicate de Ministerul Afacerilor Externe și Institutul Diplomatic Român, relevante pentru perioada 1990–2004.
- **Aurescu, Bogdan.** *The Black Sea Region: From a Gateway to Europe to a Geostrategic Nexus.* London: Palgrave Macmillan, 2020.
- **Tismăneanu, Vladimir.** *The Tragedy of the Romanian Post-Communist Transition.* East European Politics and Societies, Vol. 21, No. 3, 2007.
- **Ioniță, George.** *România și Inițiativa celor Trei Mări: O analiză geopolitică.* București: Editura Academiei Române, 2019.
- **Ministerul Apărării Naționale (MApN) al României.** *Rapoarte de activitate și documente privind posturile NATO pe Flancul Estic (2022-2024).*
- **Aurescu, Bogdan (coord.).** *Securitatea la Marea Neagră după invazie: Implicații și perspective pentru România.* București: Editura Academiei Române, 2023.
- **New Strategy Center.** *Analize și Brief-uri de Securitate Post-Februarie 2022.*
- **European Commission.** *Deciziile Consiliului European privind sancțiunile împotriva Rusiei și sprijinul pentru Ucraina (2022-2024).*
- **Ardeleanu, Ion; Popișteanu, Cristian (coord.).** *Documente privind Istoria Militară a Poporului Român, 23 august 1944-12 mai 1945.* Vol. 1-2. București: Editura Militară, 1978.
- **Firoiu, V.** *Criza politică din România în perioada 6 septembrie 1940 – 23 august 1944.* București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
- **Cioroianu, Adrian.** *Pe umerii lui Marx: O introducere în istoria comunismului românesc.* București: Curtea Veche, 2006.
- **Watts, Larry L.** *Fereste-mă, Doamne, de prieteni: Războiul Războiului Rece al lui Ceaușescu, 1960-1975.* București: Rao, 2013.
- **Popa, Marcel D. (coord.).** *Istoria României în date.* București: Editura Enciclopedică, 2003.
- **Budura, Romulus Ioan.** *Relațiile româno-chineze, 1880-1974: Documente.* București: Ministerul Afacerilor Externe și Arhivele Naționale, 2005.
- **Scurtu, Ioan.** *Istoria românilor în secolul XX: de la Unire la integrarea europeană.* București: Humanitas, 2015.

SECURITATEA ENERGETICĂ: INDEPENDENȚĂ ȘI SUVERANITATE

ENERGY SECURITY: INDEPENDENCE AND SOVEREIGNTY

Gl.bg.(rez.) dr. Petru Țăgorean

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(tpetrut@gmail.com)*

Rezumat: Acest document își propune să examineze situația României din perspectiva asigurării securității energetice, în contextul angajamentelor asumate de guvern și al apartenenței la Uniunea Europeană.

Per total, concluziile subliniază importanța unei elaborări coerente a politicilor și a investițiilor strategice în susținerea stabilității naționale și a suveranității energetice.

Programul de guvernare aprobat de parlament, precum și prioritățile legislative ale guvernului, creează condițiile politice și administrative pentru asigurarea suveranității energetice a României, dar implementarea lor poate fi influențată de contextul geopolitic actual.

Cuvinte-cheie: domeniul energetic; suveranitate energetică; independență energetică; decarbonificare; piața de energie; criza energetică; categorii sociale vulnerabile.

Abstract: This document aims to examine Romania's situation from the perspective of ensuring energy security, in the context of the commitments assumed by the government and membership of the European Union.

Overall, the findings underscore the importance of coherent policy-making and strategic investments in sustaining national stability and energy sovereignty.

The government program approved by the parliament, as well as the government's legislative priorities, create the political and administrative conditions for ensuring Romania's energy sovereignty, but their implementation can be influenced by the current geopolitical context.

Keywords: energy sector; energy sovereignty; energy independence; decarbonization; energy market; energy crisis; vulnerable social categories.

Independența energetică versus suveranitatea energetică

În actualul context geopolitic au devenit tot mai vehiculate în spațiul public noțiunile de „suveranitatea energetică” și, respectiv, aceea de „independență energetică”, adesea fiind confundate.

Din punct de vedere teoretic, suveranitatea energetică a unui stat poate fi înțeleasă ca fiind capacitatea acestuia de a-și gestiona eficient resursele energetice de care dispune și de a-și stabili obiectivele, strategiile și politicile în domeniul energetic, în raport de interesele sale naționale, fără a fi influențat sau condiționat de voința altor state. Suveranitatea energetică presupune un control deplin al autorităților statului asupra surselor sale primare de energie (cărbune, petrol, gaze, resurse hidroenergetice, eoliene etc.), asupra producției și consumului de energie, precum și capacitatea de a lua decizii strategice în ceea ce privește dezvoltarea surselor de energie, a infrastructurii de transport și a tehnologiilor utilizate. De asemenea, suveranitatea energetică trebuie să includă și dreptul de a decide - prin prisma intereselor naționale - care sunt resursele ce pot fi importate pentru asigurarea necesarului de energie, precum și a unui mix adecvat de resurse energetice primare. Acest drept trebuie să poată fi exercitat atât în condiții normale, cât și în situații de criză.

Suveranitatea energetică poate viza aspecte precum diversificarea surselor de energie, în scopul de a reduce dependența de o singură sursă sau de importuri externe. Aceasta se poate realiza prin utilizarea unei varietăți de surse energetice (de exemplu, prin utilizarea, alături de combustibili fosili, a surselor de energie regenerabilă, a celor neconvenționale, ori nucleare). Investițiile pot contribui și ele la realizarea suveranității energetice, prin dezvoltarea posibilităților de exploatare a resurselor interne, prin dezvoltarea infrastructurii din acest domeniu și prin diminuarea dependenței de energie din alte țări. Politicile publice promovate de guvern pot contribui și ele la asigurarea suveranității energetice, dacă au ca efect optimizarea consumului de energie și reducerea risipei.

Suveranitatea energetică se bazează pe o multitudine de factori și pârghii pe care autoritățile competente trebuie să le mobilizeze pentru a fi în măsură să asigure producția națională de energie electrică necesară, precum și să dispună de capacitatea de adaptare la eventuala insuficiență a producției interne. Aceasta presupune atât adoptarea celor mai bune soluții pentru folosirea surselor și capacităților interne, cât și adoptarea unei strategii eficiente cu privire la importuri.

Poate cel mai sensibil aspect al suveranității energetice îl reprezintă independența în adoptarea deciziilor politice care vizează sistemul energetic, în vederea asigurării securității energetice a țării. Pentru aceasta este necesar

ca strategiile și politicile promovate în domeniul sectorului energetic să nu fie influențate de puteri străine.

Așadar, putem considera că „suveranitatea energetică” reprezintă acea stare în care autoritățile statului au posibilitatea de a opta pentru diferite surse primare de energie, astfel încât se reduce dependența țării de importuri, în sectorul energetic, în timp ce „independența energetică” vizează politica statului în domeniul energiei, pentru asigurarea din surse interne a necesarului de energiei al unei țări.

Într-un raport¹ al Senatului Franței din anul 2023, se preciza că „*independența energetică, în sensul unei autonomii complete a producției energetice nu există*”, dar acesta rămâne un obiectiv la care trebuie aspirat. Același raport indica faptul că, „*cu cât datele studiate conduc la respingerea ideii de independență energetică, cu atât acestea demonstrează sensul și importanța suveranității energetice în sensul unei libertăți de a dispune de opțiuni energetice care reduc dependența țării*”.

Considerăm însă că independența energetică nu trebuie însă respinsă *de plano*; nu poate fi exclusă posibilitatea unei reduceri complete a dependenței unei țări de alte state în ceea ce privește asigurarea resurselor energetice necesare funcționării economiei și societății; dar niciodată nu poate fi exclusă nevoia de a apela la un moment dat la sprijinul, conlucrarea și cooperarea cu alte state în scopul asigurării funcționării sistemului energetic național. Tocmai de aceea, din punct de vedere statistic, putem vorbi despre „gradul de independență”, care poate fi privit și ca o reflectare a nivelului de dependență.

Suveranitatea energetică în Uniunea Europeană

În contextul apartenenței la Uniunea Europeană, trebuie subliniat faptul că este dreptul fiecărui stat UE să determine în mod suveran mixul său energetic, în temeiul art.194, paragraful 2 alin.2 al Tratatului privind funcționarea Uniunii. Potrivit acestui text, existența pieței interne de energie nu împiedică asupra dreptului statelor membre de a stabili condițiile de

¹ ARMAND Antoine, SCHELLENBERGER Raphaël, Raport nr.1028 din 30 martie 2023 „vizând stabilirea motivelor de pierdere a suveranității și independenței energetice a Franței”, disponibil la pagina: <https://www.vie-publique.fr/rapport/288938-les-raisons-de-la-perde-de-souverainete-et-d-independance-energetique>.

utilizare a resurselor energetice naționale și de a alege sursele de energie, precum și structura proprie a aprovizionării cu energie.

Totuși, trebuie observat că există o serie de interdependențe care s-au reliefat în practică, chiar și la nivelul statelor fondatoare ale Uniunii Europene. Astfel, la începutul anilor 2000, prin decizia guvernului Gérard Schröder, Germania a hotărât să abandoneze energia nucleară, cedând în privința politicii sale energetice în fața solicitărilor venite din partea promotorilor ideologiilor antinucleare. Pentru menținerea nivelului producției de energie electrică a decis să includă în mixul său energetic gaz și cărbune - întrucât energiile regenerabile sunt, prin esență, intermitente.

Prin acest demers al Germaniei s-a creat un precedent care a avut repercusiuni asupra politicilor energetice ale UE și, în special, ale statelor învecinate. Astfel, de exemplu, Franța a fost afectată de decizia Germaniei de renunțare la energia nucleară deoarece prototipul ultimei generații de reactoare nucleare a fost realizat prin colaborarea dintre companiile Siemens din Germania și AREVA din Franța, iar finalizarea acestora depindea de partea germană. Cum însă germanii au renunțat brusc la energia nucleară, inginerii francezi au trebuit să facă față unor probleme suplimentare majore, întârziind finalizarea proiectului de reactor care până atunci trebuia să răspundă normelor tehnice și legale din cele două state. Astfel, se poate vedea cum un partener european care a făcut alegeri diferite în domeniul politicii sale energetice a impietat asupra dezvoltării respectivului domeniu într-un alt stat al UE. Mai mult, adoptând soluția ieșirii din domeniul nuclear, Germania a impus, de asemenea, Franței, să închidă centrala nucleară de la Fessenheim, ceea ce s-a realizat în anul 2020, iar combustibilul nuclear a fost evacuat până în august 2024. De asemenea, Luxemburgul a criticat prelungirea funcționării centralei de la Cattenom² și a cerut Franței închiderea acesteia. Guvernul francez a fost, astfel, obligat să găsească soluții pentru menținerea nivelului producției de energie electrică și să se îndrepte către centralele pe cărbune.

În același timp, poate cea mai importantă consecință a acestor demersuri ale Germaniei a reprezentat-o excluderea energiei nucleare din

² <https://www.lasemaine.fr/economie/industrie/le-luxembourg-reclame-la-fermeture-de-la-centrale-nucleaire-de-cattenom/>.

cadru planului european denumit „Net zero industry act”³, împiedicând, astfel, o întreagă ramură industrială să aibă posibilitatea de a beneficia de mecanismele de finanțare europeană.

Relația dintre independență și suveranitate energetică este evidențiată și de situația actuală din Ucraina (dar și din alte state care au fost parte a URSS), care se confruntă în prezent cu probleme structurale privitoare la dependența de materiile prime din alte state, precum și cu o arhitectură a rețelelor de transport și aprovizionare inadecvată intereselor naționale, precum și cu fapte de corupție. În epoca sovietică, economiile statelor membre ale URSS au fost construite într-o puternică interdependență, iar Ucraina era specializată în producția de energie electrică bazată pe importuri de materii prime la prețuri preferențiale din celelalte republici ale Uniunii. Odată cu proclamarea independenței țării, a apărut problema datoriei energetice în ceea ce privește importurile de gaze din Rusia. Opțiunea conducătorilor statului ucrainean a fost pentru dezvoltarea în continuare a domeniului nuclear, pentru a îmbunătăți securitatea energetică a țării. Având 5 centrale electrice bazate pe combustibil nuclear, inclusiv cea mai mare din Europa, Ucraina deține un potențial de producție de invidiat în acest domeniu, energia nucleară reprezentând aproximativ 50% din mixul său de energie electrică. Concomitent, s-a produs o scădere a ponderii utilizării hidrocarburilor și cărbunelui - ca resurse primare energetice. Numai că aprovizionarea cu combustibil nuclear depinde de un proces tehnologic aflat sub controlul companiei de stat ruse Rosatom. Totuși, urmare demersurilor autorităților ucrainene pentru diversificarea surselor de alimentare cu combustibil nuclear, compania americană Westinghouse Electric Corporation LLC oferă acum combustibili compatibili cu centralele ucrainene, permițând o creștere a nivelului de suveranitate energetică.

Un factor agravant în cazul Ucrainei l-a reprezentat procesul de privatizare a conductelor de petrol și gaze din anii 2000, care a adus Rusia într-o situație favorabilă. Influența sa asupra afacerilor publice din Ucraina a determinat un deficit semnificativ de autoritate pentru acest stat. Ca fapt

³ Regulamentul (UE) 2024/1735 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iunie 2024 de stabilire a unui cadru de măsuri pentru consolidarea ecosistemului european de producere de tehnologii „zero net”, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 28.06.2024.

divers, termenul „oligarh” folosit în cazul celor care s-au îmbogățit și fac averi imense din afaceri cu entități statale a apărut tocmai în acea perioadă, pentru a desemna sistemul clientelar care funcționează și în domeniul energetic. De exemplu, guvernul ucrainean achiziționa energie din surse regenerabile produsă în țară la un preț deosebit de ridicat pentru a încuraja decarbonizarea. Numai că una dintre companiile beneficiare de aceste „tarife verzi” era cea a soției ministrului de interne, Inna Avakova⁴, și a deputatului Ihor Kotvitsky⁵. De asemenea, de aceste prețuri supraevaluate beneficiau companii precum DTEK a lui Rinat Ahmetov, compania ATI a fostului președinte ucrainean Petro Poroșenko, precum și firmele altor parlamentari. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că tariful verde a fost prelungit în 2019 până în 2030.

Ucraina mizează însă că viitorul securității sale energetice este în Uniunea Europeană, iar importurile actuale de energie electrică determinate de atacurile rusești asupra rețelei energetice vor fi compensate în viitor de exportul surplusului de capacitate de care dispune. În acest sens, încă din anul 2022 s-au efectuat teste pentru conectarea la rețeaua electrică unificată a UE, iar la 1 ianuarie 2024 Ukrenergo⁶ a devenit membru permanent al Rețelei europene a operatorilor de transport și de sistem de energie electrică, ceea ce face ca această reorientare să fie permanentă⁷.

Situația României în contextul european

Sectorul energetic din România a cunoscut în ultimii 30 de ani o serie de evoluții profunde. Dacă la începutul perioadei de referință producția de energie electrică se baza pe arderea cărbunelui - în principal al celui

⁴ Informațiile sunt preluate de pe pagina: <https://ukraine.mom-rsf.org/en/owners/individual-owners/detail/owner/owner/show/inna-avakova-1/>.

⁵ La 14 martie 2022 soția fostului deputat a fost prinsă la vama maghiară de la Vylok având nedeclarați în mașină suma de 28 milioane de dolari și 1,3 milioane de euro, conform paginii: <https://nationalpost.com/news/world/wife-of-former-ukrainian-politician-caught-with-28m-in-cash-at-hungarian-border-reports>.

⁶ Ukrenergo este un operator de sistem de transport de energie electrică deținut de stat în Ucraina și unicul operator al liniilor de înaltă tensiune care transmit energie electrică în Ucraina.

⁷ NIES Susanne, SAVYTSKYI Oleh, „Six options to boost power grid transfers from Continental Europe to Ukraine, for the next two winters” pe site-ul: <https://greendealukraina.org/about-project>.

extras din resursele naționale, ulterior s-au făcut pași importanți spre decarbonizarea acestui sector, în scopul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră. Angajamentele luate de autoritățile române, de renunțare la producția de electricitate pe bază de cărbune, au fost implementate cu o oarecare rigoare, sectorul minier cunoscând un declin accentuat și o scădere abruptă a producției, pe baza unor planuri de închidere a exploatărilor miniere.

Astfel Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului și-a început activitatea la data de 26 noiembrie 2012, dată la care a preluat de la Compania Națională a Huilei - S.A. personalul necesar desfășurării activității proprii, în conformitate cu prevederile art. V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 68/2012 și a gestionat ajutorul de stat acordat pentru închiderea a 3 mine considerate necompetitive, respectiv Petrila, Paroșeni și Uricani. Potrivit ultimului act normativ adoptat de guvern în acest domeniu - Ordonanța de Urgență nr. 13/2025⁸ - ultimele patru mine din Valea Jiului (Lonea, Lupeni, Vulcani și Livezeni) se vor închide până la finalul anului 2030.

În 2015 a fost adoptat Acordul de la Paris, un tratat destinat să asigure reducerea emisiilor de dioxid de carbon începând cu anul 2020. În prezent, acesta a fost ratificat de 195 de state, inclusiv România. Uniunea Europeană a aderat la acest Acord, iar la nivel statal, prin Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) 2021-2030, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1076/2021, s-au stabilit obiective naționale pe mai multe dimensiuni, respectiv: decarbonare, eficiență energetică, „securitate energetică”, „piața internă de energie” și „cercetare, inovare și competitivitate”.

De observat însă că, cu toate că PNIESC a fost aprobat oficial la 4 octombrie 2021, în conținutul acestuia se menționează expres că „fiecare stat membru a fost obligat să transmită Comisiei Europene un proiect al PNIESC pentru perioada 2021-2030, până la data de 31 decembrie 2018”, iar „România a transmis propriul proiect PNIESC la acea dată”. Totodată, Planul menționează expres faptul că Comisia a formulat o serie de „recomandări” cu privire la angajamentele naționale vizând, între altele, ponderea globală a energiei din surse regenerabile în consumul final brut de

⁸ Publicată în Monitorul Oficial nr. 231 din 14 martie 2025.

energie, defalcată pe domeniul energiei electrice și a energiei termice, în concret o reducere de 49,4% și respectiv 14,2%. Analizând comparativ Planul aprobat de guvern în finalul anului 2021 cu documentul trimis de autoritățile române și afișat pe site-ul Comisiei Europene în varianta din 2020⁹ se poate constata similitudinea acestora până la identitate de conținut, ceea ce poate crea impresia că aprobarea dată de executivul român a fost doar un act formal, obiectivele și sarcinile conținute fiind deja asumate, conform solicitărilor Comisiei. Așa se poate explica faptul că PNIESC prevede că „Analizele menționate mai sus indică drept obiectiv necesitatea instalării de capacități suplimentare de cel puțin 400 MW la orizontul anului 2020,...”. Or, planul a fost aprobat în octombrie 2021 și conține obiective pentru anul 2020!

În cea ce privește dimensiunea numită „securitatea energetică”, PNIESC menționează faptul că „Comisia a recomandat o descriere a măsurilor de sprijin care facilitează îndeplinirea obiectivelor din domeniul securității energetice cu accent pe diversificarea surselor de energie și reducerea dependenței energetice”. Totodată, pentru asigurarea securității energetice, PNIESC are în vedere, între altele, decarbonarea principalului producător de energie electrică pe bază de cărbune (Complexul Energetic Oltenia); exploatarea resurselor de gaze naturale din zona Mării Negre; diversificarea surselor de uraniu pentru Nuclearelectrica; construcția de noi capacități nucleare; dezvoltarea sistemelor bazate pe surse regenerabile; dezvoltarea capacităților de stocare.

Conform PNIESC, siguranța aprovizionării cu energie din surse interne rămâne un obiectiv primordial pentru asigurarea securității energetice naționale. Totodată, Planul propune menținerea unui mix energetic diversificat, precum și creșterea capacității instalate de producere a energiei electrice din surse regenerabile până în anul 2030 (energie eoliană cu 2302 MW și solară cu 3692 MW). De asemenea, este preconizată înlocuirea mai multor mari unități de producere a energiei electrice (grupuri energetice) pe cărbune cu unități în ciclu combinat alimentate cu gaze naturale, precum și construcția cel puțin a unei noi unități nucleare până în anul 2030.

⁹ https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-04/ro_final_necp_main_ro_0.pdf.

Cu toate acestea, așa cum se menționează în preambulul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.6/2025¹⁰ privitoare la măsurile aplicabile clienților finali din piața de energie electrică și de gaze naturale, prin care s-a motivat situația excepțională existentă, „România a devenit importator net de energie electrică, înregistrând un sold negativ de 354 GWh în primele săptămâni ale anului 2025, iar această tendință se menține din cauza scăderii producției interne și a creșterii costurilor de transport și distribuție a energiei față de anul precedent”. Practic, prin transparența asigurată de Transelectrica pe site-ul propriu¹¹, se poate observa că aproape permanent România importă cantități mari de energie electrică, deseori echivalentul puterii totale instalate în două-trei termocentrale. Acest fapt indică practic nivelul penuriei de energie electrică la nivel național, dar poate crea și o idee cu privire la prețurile la care se importă energia electrică pentru echilibrarea sistemului energetic național. Mai mult, soldul de schimb menționat pe același site evidențiază că producția internă de energie, ca și consumul, prezintă fluctuații foarte mari, în funcție de existența anumitor resurse regenerabile (soare și vânt).

Datele statistice publicate de către Institutul Național de Statistică la 14 martie 2025¹², arată că importurile de energie electrică au atins, în luna ianuarie 2025, un nou record, înregistrând mai mult decât o dublare (132%) față de aceeași perioadă a anului precedent. Această situație s-a produs, în principal, datorită scăderii accentuate a producției interne de energie electrică din surse regenerabile, respectiv o scădere de 42,6% în hidrocentrale și de 32,8% la energia eoliană. Totodată, și producția în termocentrale a scăzut cu 4,7%.

Probabil în dorința de a diversifica mixul energetic pentru energia livrată beneficiarilor, compania Hidroelectrică a anunțat, în mod surprinzător, în proiectul de buget pentru anul 2025, că demarează achiziții pentru construcția de centrale de producție a energiei electrice din surse fotovoltaice pentru perioada 2025-2027 de 550 MW¹³, în condițiile în care era de așteptat să investească în centrale hidroelectrice cu acumulare prin

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 182 din 28 februarie 2025.

¹¹ <https://www.transelectrica.ro/web/tel/echilibrare-si-sts>.

¹² https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/energie01r25.pdf.

¹³ https://cdn.hidroelectrica.ro/cdn/aga/2025/10_aprilie_2025/h2o_ro_punctul_1_nota_de_fundamentare.pdf

pompaj, însă documentul menționat nu vorbește despre un asemenea demers. Or, cum capacitățile solare asigură energie în mod intermitent, ca și cele eoliene - dar consumă în mod permanent, indiferent de nivelul producției - este necesară dezvoltarea unor capacități care să asigure un nivel constant al producției de energie electrică. Punerea în funcțiune a unor centrale de cogenerare, precum cea de la Petromidia, cu o putere instalată de 70 de MW - reprezintă o premieră în ultimii zece ani -, dar nu înseamnă decât o contribuție minoră la asigurarea capacităților de producție a energiei electrice necesare la nivel național. De altfel respectiva centrală pe gaz va asigura doar necesarul energetic al rafinăriei Petromidia.

În ceea ce privește aprovizionarea cu gaze naturale, conform PNIESC, pentru asigurarea securității energetice, România are în vedere dezvoltarea Sistemului BRUA¹⁴ în scopul interconectării rețelelor de transport de gaze din Bulgaria, România, Ungaria și Austria și, totodată, dezvoltarea pe teritoriul național a unei rețele de transport pentru preluarea gazelor naturale de la țărmul Mării Negre, din cadrul proiectului Neptun Deep. Cu privire la exploatarea acestor resurse, în cadrul conferinței „EURO Industry SUMMIT” organizată de publicația online „Gândul” la 11 martie 2025, în sesiunea dedicată energiei s-a arătat că „România este mai aproape ca niciodată de obiectivul de a deveni un furnizor de securitate energetică pentru Uniunea Europeană, iar interesul tot mai mare al statelor din regiune față de țară, ca principal producător de gaze din Uniunea Europeană, este doar unul dintre elementele care confirmă acest nou rol”¹⁵.

Considerăm însă că e doar o chestiune de conjunctură economică faptul că România este pe cale să devină principalul producător de gaze naturale din UE, după demararea proiectului Neptun Deep. Situația se bazează doar pe faptul că alte state nu au zăcăminte și au depins în proporție covârșitoare de gazele rusești. Statul român nu are un merit pentru faptul că a ajuns în această situație în UE, iar exploatarea bogățiilor subsolului este oricum o atribuție și o îndatorire constituțională a statului, la fel ca și apărarea intereselor naționale.

¹⁴ Acronimul BRUA reprezintă inițialele țărilor participante la proiect.

¹⁵ <https://agerpres.ro/economic/2025/03/12/burduja-romania-este-mai-aproape-ca-niciodata-de-obiectivul-de-a-deveni-un-furnizor-de-securitate-en--1430267>.

Pe de altă parte, statul român nu se poate considera „furnizor de securitate energetică” pentru Uniunea Europeană atâta timp cât nu poate să-și asigure din surse proprii necesarul de energie, iar România importă cantități masive de energie electrică. În plus, termocentralele de la Iernut și Mintia, precum și celelalte care urmează să fie trecut pe gaze în locul cărbunelui, încă nu sunt finalizate, iar acestea au nevoie de cantități masive de gaze. Astfel, exportul gazelor din producția internă poate fi chiar dăunător pentru securitatea energetică a țării.

Producția de gaze naturale din sursele aflate în exploatare în prezent este într-un declin natural, sistematic. Potrivit datelor statistice publicate de Institutul Național de Statistică la 14 martie 2025¹⁶, producția de gaze naturale a României a fost în ianuarie 2025 sub cea din perioada similară a anului precedent, mai mică cu echivalentul a 300 mii de tone petrol. Concomitent, în aceeași perioadă, importurile s-au majorat cu aproape 50%, respectiv circa 50 mii de tone echivalent petrol.

În acest context, faptul că România este pe cale să devină „furnizor de securitate energetică pentru Uniunea Europeană” dar nu își are asigurată propria securitate energetică nu reprezintă neapărat o situație pozitivă; dimpotrivă, poate fi un argument pentru criticile formulate de curentele așa-zise „suveraniste” în sensul că statul român nu mai dispune de propriile bogății ale subsolului, așa cum este menționat în Constituție.

Stocarea energiei

Un obiectiv important în domeniul securității energetice prevăzut în PNIESC îl reprezintă înființarea unor sisteme de stocare a energiei cu baterii în sistemul energetic național, cu o capacitate de circa 400MW, pe baza unui studiu efectuat de Transelectrica, în cuprinsul căruia se evidențiază faptul că această soluție poate acoperi vârfurile de consum de electricitate în proporție de cel puțin 10%. De asemenea, Planul prevede finalizarea obiectivelor în curs și demararea altor proiecte de hidrocentrale în pompaj, care să contribuie la asigurarea rezervei de putere. Acestea vor asigura o creștere a flexibilității sistemului energetic național, în special prin utilizarea surselor interne de energie, precum și răspunsul la variațiile cererii de energie.

¹⁶ https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/energie01r25.pdf

Realizarea acestor obiective este în consens cu cele stabilite la nivelul Uniunii Europene pentru reducerea emisiilor de carbon și promovarea formelor de energie regenerabilă, astfel că vor putea fi susținute și prin mecanismele de finanțare comunitară.

Nu în ultimul rând, PNIESC prevede demararea unor proiecte de cercetare științifică destinate identificării de noi soluții pentru stocarea energiei, eficiente din punct de vedere economic și pentru asigurarea protecției mediului, contribuind, astfel, la realizarea obiectivelor climatice asumate de România.

Plafonarea prețurilor la energie și posibile consecințe în plan economic

La nivelul Uniunii Europene - conform prevederilor art.107, alin.1 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene - sunt interzise sub orice formă ajutoarele acordate de stat, sau prin intermediul resurselor de stat, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin stabilirea prețurilor după alte reguli decât cele concurențiale. Această regulă face ca prețurile bunurilor și serviciilor să fie cele rezultate ca urmare a confruntării cererii și ofertei.

Totuși, textul menționat din Tratat permite (în alin.2) intervenția statului în stabilirea prețurilor prin acordarea unor ajutoare cu caracter social consumatorilor individuali, în situații de urgență economică, cum ar fi crizele energetice sau alte circumstanțe excepționale, „cu condiția ca acestea să fie acordate fără discriminare în funcție de originea produselor”. De asemenea, Comisia Europeană poate stabili reguli specifice prin care ajutoarele de stat să fie limitate în timp, pentru a evita distorsiunile de concurență. În acest sens, există reglementări și orientări suplimentare emise de Comisie care detaliază condițiile și termenele pentru ajutoarele de stat, inclusiv cele care se aplică ajutoarelor temporare.

Contextul geopolitic de la începutul anilor 2020 a făcut ca prețurile la energie în statele UE să fie extrem de fluctuante - cu tendință de creștere necontrolată -, iar consumatorii să devină tot mai vulnerabili, în condițiile unei piețe extrem de volatile a energiei. Având în vedere această situație extraordinară, precum și efectele provocate de creșterile de prețuri care au avut drept consecință agravarea nivelului de sărăcie energetică, guvernul

României a intervenit printr-o ordonanță de urgență¹⁷ prin care a plafonat - pentru o perioadă limitată - prețul final facturat de către furnizorii de energie electrică și, respectiv, de gaze naturale. Această măsură a fost menită să asigure o anumită stabilitate în plan economic - prin asigurarea funcționalității pieței de energie -, precum și un nivel ridicat de protecție a securității consumatorilor și garantării dreptului acestora de acces la surse de energie.

Măsura plafonării a avut însă un caracter „social” foarte general, aplicându-se tuturor consumatorilor, nu doar celor care aveau cu adevărat nevoie de acest sprijin prin prisma nivelului veniturilor realizate. Astfel, măsura s-a aplicat deopotrivă consumatorilor vulnerabili cât și celor cu un nivel ridicat al veniturilor, ceea ce a determinat din partea acestora o lipsă de preocupare pentru folosirea rațională a resurselor și chiar o risipă de energie și resurse energetice. Totodată, ultima perioadă de iarnă s-a manifestat printr-o scădere a temperaturilor față de cele din ultimii ani, ceea ce a determinat o creștere a consumului de energie și, implicit, a cererii pe piața de profil, având consecință inevitabilă tendința de creștere a prețurilor.

În același timp, prelungirea conflictului din Ucraina a determinat o amplificare a disfuncționalităților manifestate la nivelul lanțurilor de aprovizionare cu energie și o volatilitate accentuată a piețelor, afectând direct stabilitatea economică și securitatea energetică a României.

În aceste împrejurări, s-a recurs la scoaterea unor cantități suplimentare din depozitele de gaze, atât pe plan intern, dar și la nivel european, generând un deficit suplimentar pentru refacea stocurilor necesare sezonului de iarnă următor. Oprirea completă de către Ucraina a traficului de gaze exportate de Rusia către unele state europene, inclusiv către centrala termoelectrică Cuciurgani din Republica Moldova, a determinat o serie de solicitări suplimentare din partea acestui stat pentru asigurarea cu energie electrică și gaze naturale din România, care au sporit presiunea asupra sistemului energetic național.

¹⁷ OUG nr.27/2022 privind măsurile aplicabile clienților finali din piața de energie electrică și gaze naturale în perioada 1 aprilie 2022 - 31 martie 2023, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul energiei.

Conform unui Raport al Băncii Mondiale¹⁸ publicat în septembrie 2024, sărăcia energetică rămâne o provocare semnificativă în România, în special pentru cei cu venituri mici. În 2023, aproximativ 13,6% din populația s-a confruntat cu dificultăți în plata facturilor la utilități – una dintre cele mai mari rate din UE – nivelul crescând la 28,3% în cazul celor care trăiesc în sărăcie.

Ținând seama de prevederile constituționale privitoare la caracterul social al statului, precum și de cele referitoare la obligația statului de asigurare a unui nivel de trai decent, prin Ordonanța de urgență nr.6/2025¹⁹ s-a prelungit până în iunie 2025 și respectiv până în martie 2026 plafonarea prețurilor la energie electrică și gaze naturale.

Spre deosebire însă de actul normativ precedent, executivul a considerat că este necesar să condiționeze mai mult și să circumstanțieze mai concret categoriile vulnerabile și condițiile în care se poate beneficia de plafonarea prețurilor pentru perioada vizată. În acest sens, revine Ministerului Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale competența și obligația de stabilire a criteriilor de eligibilitate a beneficiarilor acestor plafonări. Având în vedere însă raportul Băncii Mondiale citat mai sus, în care se precizează că gradul de sărăcie energetică al românilor este de 28,3%, rezultă că circa o treime din populație ar urma să beneficieze de aceste măsuri sociale.

Plafonarea prețurilor la energia electrică și gaze naturale poate contribui la menținerea sub control a inflației, întrucât costurile cu energia au o relevanță semnificativă în formarea prețurilor bunurilor și serviciilor. Însă acest demers poate stimula o creștere necontrolată a consumului de energie și o penurie - mai ales în perioadele de vârf -, în condițiile în care România dispune de capacități de producție insuficiente în raport cu consumul propriu. În același timp, obținându-se venituri limitate din comercializarea energiei, resursele pentru investițiile în acest domeniu și

¹⁸<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099706001062584691/pdf/IDU17899d5b3146311442919d1314a4238bc88a0.pdf>.

¹⁹ OUG 6/2025 privind măsurile aplicabile clienților finali din piața de energie electrică în perioada 1 aprilie 2025 - 30 iunie 2025, respectiv măsurile aplicabile clienților finali din piața de gaze naturale în perioada 1 aprilie 2025 - 31 martie 2026, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul energiei a fost publicată în Monitorul Oficial nr.182 din 25 februarie 2025.

dezvoltarea de noi capacități de producție vor rămâne și ele limitate. Pe lângă acestea, bugetul de stat va fi și el afectat de această plafonare, atât prin încasarea unor taxe mai mici cât și prin cheltuieli suplimentare cu susținerea din bani publici a diferențelor față de prețul real al energiei.

Prin urmare, considerăm că plafonarea prețurilor la energie poate fi o soluție temporară, pe termen scurt, însă pe termen lung este nevoie de acțiuni ferme de manifestare a suveranității energetice, inclusiv prin investiții care să asigure, pe lângă o dezvoltare a capacităților de producție de energie, o creștere a eficienței energetice și o responsabilizare a consumatorilor.

Securitatea energetică în Programul de guvernare

Actualul program de guvernare aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.33/2024²⁰, conține mai multe prevederi menite să asigure securitatea energetică a țării și creșterea gradului de independență energetică și asigurarea suveranității energetice.

Între acestea pot fi enumerate:

- Principiul conform căruia „nu se pot închide grupurile pe cărbune fără a le înlocui cu alte grupuri pentru producția de energie în bandă (termocentrale pe gaz)”. Aceasta poate însemna, implicit, prelungirea perioadei de aplicare a planului de restructurare și decarbonare.

- Proiectarea, demararea sau, după caz, finalizarea unor investiții în capacități de producție a energiei electrice care încorporează tehnologii avansate în domeniul nuclear, sau pentru utilizarea hidrogenului, precum și sisteme de stocare a energiei.

- Începerea exploatării gazelor naturale în cadrul perimetrului Neptun Deep.

- Dezvoltarea infrastructurii de transport al gazelor naturale, în principal prin investiții ale Transgaz în cadrul unui program în valoare de circa 2,5 miliarde de lei.

- Realizarea investițiilor stabilite în Planul Național de Redresare și Reziliență și aprobate de Comisia Europeană pentru realizarea de capacități noi de producere energie, de transport și de stocare a energiei electrice și gazelor naturale.

²⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 1312 din 23 decembrie 2024.

Analizând conținutul detaliat al Programului de guvernare, se poate concluziona că realizarea obiectivelor stabilite în acest document este de natură să contribuie în mod semnificativ la asigurarea securității energetice a țării.

Priorități legislative 2025²¹

Realizarea dezideratelor din Programul de guvernare este condiționată atât de o acțiune politică fermă cât și de adoptarea cadrului legal adecvat. În acest sens, pe lista priorităților legislative ale guvernului pentru anul 2025 sunt înscrise și trei proiecte de lege importante pentru asigurarea securității energetice a României: Lege privind declararea proiectelor energetice de securitate națională; Lege privind constituirea de rezervă de capacitate pe bază de cărbune în situații excepționale și respectiv Legea privind dezvoltarea capacităților de stocare a energiei în baterii și în centrale hidroenergetice cu acumulare prin pompaj. Conform comunicării oficiale²², cele trei proiecte urmează să fie elaborate și aprobate de către executiv pentru a fi apoi trimise spre adoptare de către parlament.

În cazul primului proiect se are în vedere ca la nivelul Consiliului Suprem de Apărare a Țării (CSAT) să se poată adopta hotărâri prin care anumite proiecte energetice să poată fi declarate ca fiind de „*securitate națională*” și, astfel, să fie scutite de la obligația obținerii unor autorizații specifice sau a unor avize, operațiuni administrative care - în opinia Ministerului Energiei - determină întârzierea realizării acestora, pierderea unor oportunități economice sau chiar căderea acestora în desuetudine. În opinia noastră însă, un astfel de demers are cel puțin două implicații al căror impact este discutabil. În primul rând, „securitatea națională” este o noțiune definită prin Legea nr.51/1991, republicată, iar în conținutul acestei sintagme pot fi încadrate și proiectele energetice care sunt menite să asigure „... *starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român* ...”, așa cum am precizat mai sus. Mai degrabă ar fi fost necesară completarea textului art.3 al legii, cuprinzând amenințările la adresa securității naționale,

²¹ <https://www.senat.ro/PDFOrdineDeZi/75adc0c8-9941-40a9-a90d-c52e5c84be34/2025/2/17/pct5.pdf>.

²² Adresa Departamentului pentru Relațiile cu Parlamentul nr. 471/DRP/11.02.2025.

cu prevederi exprese referitoare la proiectele energetice, ceea ce ar fi dat competență expresă instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale (enumerate de art.6 din Legea nr.51/1991) să acționeze pentru prevenirea unor astfel de amenințări. În al doilea rând, derogarea pe care ar putea să o acorde CSAT de la respectarea condițiilor de mediu (respectiv obținerea avizelor și autorizațiilor specifice) ar putea fi de natură să afecteze mediul înconjurător și ar putea încălca unele prevederi constituționale: art.35 - dreptul la un mediu sănătos, respectiv art.135 alin.2, lit. e) conform căreia statul trebuie să asigure „refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic”.

În ceea ce privește cel de al doilea proiect, acesta vizează instituirea posibilității de utilizare a resurselor naționale de cărbune (antracit, uilă și lignit) pentru producerea de energie electrică, precum și instituirea unor rezerve strategice de astfel de produse, care să poată fi folosite pentru asigurarea funcționării Sistemului Energetic Național în situații de criză. Demersul este în consens cu conceptul de suveranitate energetică și are în vedere pregătirea unor soluții pentru creșterea gradului de independență energetică în actualul context geopolitic.

Al treilea proiect vizează, în principal, depășirea inconvenientelor determinate de caracterul intermitent al surselor regenerabile de energie (solară, eoliană), prin utilizare de baterii de mare capacitate pentru stocarea energiei electrice produse în surplus și utilizarea acesteia în perioadele în care aceste surse lipsesc ori sunt insuficiente. Cât privește acumularea prin pompaj, acest sistem se bazează pe utilizarea energiei electrice din perioadele de surplus pentru pomparea apei în bazinele de acumulare ale hidrocentralelor, urmând ca energia hidro să fie exploatată în perioadele de vârf de sarcină în sistemul energetic național.

În concluzie, apreciem că sunt întrunite condițiile politice și administrative necesare realizării dezideratelor de suveranitate energetică, dar realizarea efectivă a acesteia poate fi influențată de factori interni și externi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Articole și publicații de specialitate:

1. ARMAND Antoine, SCHELLENBERGER Raphaël, Raport nr.1028 din 30 martie 2023 „visant à établir les raisons de la perte de souveraineté et d'indépendance énergétique de la France”;

2. NIES Susanne, SAVYTSKYI Oleh, „Six options to boost power grid transfers from Continental Europe to Ukraine, for the next two winters” pe site-ul <https://greendealukraina.org/products/analytical-reports/six-options-to-boost-power-grid-transfers-from-continental-europe-to-ukraine-for-the-next-two-winters>.

Site-uri web:

1. <https://www.vie-publique.fr/rapport/288938-les-raisons-de-la-perte-de-souverainete-et-d-independance-energetique>;

2. <https://www.senat.ro/PDFOrdineDeZi/75adc0c8-9941-40a9-a90d-c52e5c84be34/2025/2/17/pct5.pdf>;

3. <https://www.lasemaine.fr/economie/industrie/le-luxembourg-reclame-la-fermeture-de-la-centrale-nucleaire-de-cattenom/>;

4. <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj>;

5. <https://ukraine.mom-rsf.org/en/owners/individual-owners/detail/owner/owner/show/inna-avakova-1/>;

6. <https://nationalpost.com/news/world/wife-of-former-ukrainian-politician-caught-with-28m-in-cash-at-hungarian-border-reports>;

7. <https://greendealukraina.org/about-project>;

8. https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-04/ro_final_necp_main_ro_0.pdf;

9. <https://www.transelectrica.ro/web/tel/echilibrare-si-sts>;

10. https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/energie01r25.pdf;

11. https://cdn.hidroelectrica.ro/cdn/aga/2025/10_aprilie_2025/h2o_ro_punctul_1_nota_de_fundamentare.pdf;

12. <https://agerpres.ro/economic/2025/03/12/burduja-romania-este-mai-aproape-ca-niciodata-de-obiectivul-de-a-deveni-un-furnizor-de-securitate-en--1430267>;

13. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099706001062584691/pdf/IDU17899d5b3146311442919d1314a4238bc88a0.pdf>;

14. <https://www.senat.ro/PDFOrdineDeZi/75adc0c8-9941-40a9-a90d-c52e5c84be34/2025/2/17/pct5.pdf>.

Jurnale oficiale:

1. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C 326/47 din 26.10.2012;

2. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 2024/1735, din 28.06.2024;

3. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 778 din 19 noiembrie 2012;

4. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 231 din 14 martie 2025;

5. Monitorul oficial al României, Partea I, nr. 963 din 8 octombrie 2021;

6. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1312 din 23 decembrie 2024;

7. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 182 din 28 februarie 2025.

ÎNCERCĂRILE SUA DE A SE OPUNE TENDINȚEI LUMII MULTIPOLARE EXPUSĂ LA CONFERINȚA DE LA TIANJIN

US ATTEMPTS TO OPPOSE THE MULTIPOLAR WORLD TREND EXPOSED AT THE TIANJIN CONFERENCE

Col.(rez.) prof.univ.dr. Cristian Florin POPESCU

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale din România
(e-mail: cfgh.popescu@gmail.com)*

Rezumat: Summitul Organizației de Cooperare de la Shanghai (SCO), recent încheiat la Tianjin, a consolidat rolul principal al Organizației în formarea unui sistem de guvernare globală mai just și echitabil. S-a confirmat că un astfel de sistem ar trebui să fie multipolar, care exclude hegemonia blocurilor și a țărilor individuale.

Cuvinte-cheie: dedolarizare; parteneriat în loc de alianță; dialog în loc de confruntare.

Abstract: The Shanghai Cooperation Organization (SCO) summit, recently concluded in Tianjin, strengthened the Organization's leading role in shaping a more just and equitable global governance system. It confirmed that such a system should be multipolar, excluding the hegemony of blocs and individual countries.

Keywords: dedollarization; partnership instead of alliance; dialogue instead of confrontation.

Simptomatică în acest sens este cea mai importantă inițiativă a președintelui Republicii Populare Chineze, Xi Jinping, care a cerut o colaborare pentru elaborarea unui concept adecvat de guvernare globală.

Inițiativa a fost susținută de președintele rus V. Putin, ceea ce are o importanță decisivă, având în vedere rolul principal al legăturii Moscova-Beijing ca nucleu al Organizației de Cooperare de la Shanghai (SCO).

Documentele finale aprobate de liderii țărilor participante, inclusiv Declarația de la Tianjin, Strategia de Dezvoltare a SCO până în 2035, Carta Eurasiatică a Diversității și Multipolarității în Secolul XXI etc., vizează progresul practic către acest obiectiv.

Per total, rezultatele reuniunii și documentele adoptate în cadrul acesteia arată că cele trei misiuni principale atribuite reuniunii liderilor statelor membre ale SCO sunt „obținerea unui acord între toate părțile,

stimularea forței motrice a cooperării și planificarea dezvoltării viitoare”, așa cum sunt acestea.

Prevederea cheie a Declarației de la Tianjin, adoptată în cadrul reuniunii, care pune bazele unei noi ordini mondiale, este declararea principiilor multilateralismului și guvernării unei lumi multipolare. Principiile și valorile împărtășite de toți participanții și partenerii SCO au fost consacrate ca fundament ideologic al acesteia: respectul reciproc pentru alegerea independentă a căii de dezvoltare, diversitatea culturală și civilizațională și suveranitatea statelor; dreptul exclusiv al țărilor și popoarelor la propriile modele politice; beneficiul reciproc, neamestecurile în afacerile interne etc.

Aceste principii sunt înțelese în China ca fiind baza construirii unei „comunități cu destin comun pentru omenire”, ceea ce înseamnă o stare a relațiilor interstatuale care exclude un „joc cu sumă nulă” pentru a asigura o victorie comună.

Prin urmare, Organizația de Cooperare de la Shanghai, care unește țări care sunt poli de influență globală sau își revendică acest statut, a devenit o forță motrice puternică pentru stabilirea unei „ordini mondiale multipolare echitabile” și a unui „multilateralism autentic”, a declarat președintele rus V. Putin, vorbind la o reuniune a Consiliului șefilor de stat din statele membre ale SCO.

Pentru a organiza cumva formarea unei lumi multipolare bazate pe principii clar formulate și ușor de înțeles, participanții au convenit să elaboreze o Cartă Eurasiatică a Diversității și Multipolarității în Secolul XXI.

Întrucât SCO a devenit forța motrice din spatele creării unei noi ordini mondiale, este necesară consolidarea și dezvoltarea Organizației în sine. În acest scop, a fost adoptată Strategia de Dezvoltare a SCO pe 10 ani.

Occidentul a jucat, fără să știe, un rol semnificativ în unificarea țărilor Eurasiei, mai întâi prin crearea premiselor pentru industrializarea țărilor din Sudul Global, apoi prin încercarea de a suprima dezvoltarea lor ulterioară și de a ignora cererea lor de participare egală la afacerile mondiale.

În timp ce Sudul Global și marile țări non-occidentale își văd obiectivul ca fiind egalizarea dezvoltării socio-economice și participarea egală la guvernarea globală, Occidentul percepe cu aroganță aceste revendicări legitime ca pe o provocare la adresa existenței sale. Și, în ciuda divizării Occidentului colectiv odată cu venirea la putere a administrației

Trump în Statele Unite, atât Bruxelles-ul, cât și Washingtonul, fiecare în felul său, încearcă să-și restabilească hegemonia.

Prin urmare, principalele prevederi ale Declarației de la Tianjin și ale altor documente finale ale reuniunii urmăresc un dublu scop:

- în primul rând, elaborează noi principii pentru o ordine mondială mai dreaptă, construind treptat alte mecanisme de guvernare globală pentru a înlocui globalizarea occidentală în declin;

- în al doilea rând, acestea contracarează încercările Occidentului de a restricționa dezvoltarea țărilor non-occidentale prin sancțiuni, embargouri și măsuri tarifare unilaterale care subminează dezvoltarea economică a Sudului Global, distrugând lanțurile de aprovizionare deja stabilite și eliminând aceste țări de pe piețele mondiale, unde ocupă deja un loc semnificativ și, uneori, decisiv.

Prin urmare, participanții la reuniune au interacționat într-o gamă largă de domenii, inclusiv comerț și investiții, energie, economia digitală, agricultura modernă și dezvoltarea verde. Deciziile relevante pun bazele economice pentru obiectivele politice ambițioase ale SCO.

Întrucât țările occidentale au început să utilizeze din ce în ce mai mult dolarul și euro nu pentru a servi comerțul global, ci ca mijloc de șantajare a țărilor non-occidentale, dedolarizarea așezărilor globale devine din ce în ce mai solicitată.

În acest context, președintele rus a ridicat din nou problema necesității de a crea în cadrul SCO o infrastructură proprie de plăți, decontare și depozitare, formarea unei bănci pentru proiecte comune de investiții și emiterea de obligațiuni comune ale statelor membre.

Una dintre cele mai importante decizii în acest sens a fost înființarea Băncii de Dezvoltare SCO și intensificarea consultărilor privind aspectele financiare relevante.

De asemenea, au fost adoptate documente privind consolidarea cooperării în domeniul culturii și al schimburilor umane.

Avantajul incontestabil al SCO îl reprezintă negocierile și discuțiile bilaterale și multilaterale dintre liderii țărilor membre, care au loc în culise, unde interesele diferitelor părți sunt coordonate și problemele sunt rezolvate. Drept urmare, SCO a devenit o platformă convenabilă pentru gestionarea contradicțiilor din Eurasia, ceea ce ajută la prevenirea intervenției forțelor extraregionale care încearcă să pună țările din regiune unele împotriva altora.

Simptomatice în acest sens sunt negocierile dintre liderii Chinei și Indiei – Xi și Modi. Importanța acestor negocieri este determinată de faptul că pentru activitatea de succes a SCO și, în general, din punctul de vedere al formării unor reguli mai juste ale ordinii mondiale a SCO, de o importanță decisivă, pe lângă legătura Moscova-Beijing, a devenit legătura Beijing-Delhi.

Încălzirea relațiilor dintre China și India este o tendință inevitabilă, determinată de numeroase interese comune profunde, mai degrabă decât de un dușman comun pe termen scurt. Opinia occidentală este că recentul atac tarifar al lui Trump asupra Indiei este principalul motiv care a apropiat India și China, ceea ce nu este adevărat.

Semnele de încălzire a relațiilor bilaterale apăruseră cu mult timp înainte. Pe 23 octombrie 2024, președintele Xi s-a întâlnit cu Modi în marja reuniunii BRICS de la Kazan. Aceștia au convenit să utilizeze mecanismul reprezentanților speciali pentru a rezolva problema frontierei, precum și să consolideze cooperarea în forurile multilaterale.

Întâlnirea de la Tianjin a devenit acum o continuare a tendinței de apropiere dintre cele două țări, care a început la Kazan. Pe 31 august, în timpul unei întâlniri la Tianjin cu Modi, președintele chinez Xi Jinping a declarat clar: „China și India ar trebui să devină prietene și parteneri de bună vecinătate care să se ajute reciproc să reușească.”

Participanții au confirmat continuarea lucrărilor privind alinierea dezvoltării Uniunii Economice Eurasiatice și a proiectului chinezesc „O Centură și un Drum” și crearea unui Parteneriat Eurasiatic Extins. Acum se discută despre aderarea Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est la acest proces, precum și a altor state și asociații multilaterale interesate.

Astfel, țările SCO creează treptat nu doar un nou sistem de securitate regională, așa cum era inițial această organizație, ci și un nou spațiu economic și o nouă formă de interacțiune interstatală cu noi valori, principii și reguli.

China subliniază faptul că, pe fondul creșterii amenințărilor asociate cu o abordare unilaterală, protecționism și hegemonie, precum și al creșterii haosului în guvernarea globală cauzat de criza globalizării în versiunea sa occidentală, SCO oferă o cale alternativă către dezvoltarea globală, benefică pentru toți.

Noul tip de relații interstatale se bazează pe „parteneriat în loc de alianță, dialog în loc de confruntare” și va „depăși conflictele civilizaționale, gândirea specifică Războiului Rece și jocurile cu sumă nulă”.

PROBLEME MAJORE ALE INFRASTRUCTURILOR ÎN ROMÂNIA

MAJOR INFRASTRUCTURE PROBLEMS IN ROMANIA

Col.(rez.) prof.univ.dr. Cavaropol Dan Victor

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale

(e-mail: cavaropold@gmail.com)

Rezumat: În prezentul articol se analizează aspectele legate de riscurile aferente unor infrastructuri de rețele de energie și gaze, rețele de transport rutier și feroviar și drumuri din țara noastră și de unele soluții importante legate de oportunitate realizării modernizării structurilor și sistemelor.

Cuvinte cheie: infrastructuri, energie, transport, criticitate,

Abstract: This article analyzes the issues related to the risks related to some energy and gas network infrastructures, road and rail transport networks and roads in the country and some important solutions related to the opportunity to carry out the modernization of structures and systems.

Keywords: infrastructures, energy, transport, criticality,

1. Introducere

În România, ca parte integrantă a spațiului Schengen, și deopotrivă ca frontieră externă a acestui spațiu, există provocări din ce în ce mai mari referitoare la infrastructurile (unele dintre ele infrastructuri critice) din mai multe domenii, datorită:

- Complexității crescânde a tehnologiilor, datorită evoluției acestora în timp și apariției unor noi echipamente. Evoluția din ultimul timp este fără precedent și folosirea tot mai mare a inteligenței artificiale va duce la provocări pe care nici nu le intuim în acest moment.

- Digitalizării celor mai multe dintre domenii, fapt pozitiv pe de o parte, dar care expune aceste sisteme la atacuri cibernetice și la posibilitatea blocării unora dintre ele, chiar și temporar, ceea ce poate conduce la o cascadă de disfuncționalități. Atacurile cibernetice au crescut ca număr, ca anvergură și, de cele mai multe ori, este foarte greu de depistat atacatorul. Pagubele rezultate, de exemplu, din blocarea traficului aerian din cauza atacurilor cibernetice pe unul sau mai multe aeroporturi conduc la o cascadă de întârzieri majore în toată lumea, datorită interconectivității tot mai mari a

zborurilor. Un alt exemplu este cel al atacurilor cibernetice asupra sistemelor de transport și producere a energiei electrice, sau a celor de la granițele non-Schengen, care pot conduce la o blocare a traficului de persoane și de mărfuri.

- Nu în ultimul rând, să nu uităm că, de câțiva ani, suntem lângă un teatru de război, cel din Ucraina, și avem frontieră comună cu acest stat agresat. Unele dintre rutele de intrare a ajutoarelor trec prin România, iar exportul de grâne din Ucraina către alte state tot prin granițele terestre și maritime ale țării noastre. Blocarea unor infrastructuri poate conduce și în acest caz la întârzieri ale livrării mărfurilor.

Cele mai importante domenii de analiză și studiu referitoare la infrastructuri sunt:

a) domeniul energetic (electricitate, gaze, combustibili) cu subdomeniile:

- a1) rețele electrice de transport a energiei electrice;
- a2) transportul gazelor și combustibililor lichizi;
- b) transportul pe uscat, pe apă și prin aer;
- c) rețelele de alimentare cu apă și canalizare;
- d) domeniul sănătății;
- e) domeniul protecției civile și ordinii publice;
- f) interdependențe transfrontaliere (SEE).

2. Identificarea punctelor slabe și riscurilor la adresa infrastructurilor

2.1. În domeniul energetic

Există în acest moment mai multe vulnerabilități ale sistemelor energetice, printre care cele mai importante sunt: existența în orașe a multor centrale vechi pe combustibili solizi (lignit/gaz), care sunt poluante și cu randament mai scăzut, și existența pierderilor importante din rețelele de termoficare din orașe, ceea ce conduce la mărirea prețului energiei termice și la intervenții dese, timp în care se oprește livrarea agentului termic.

În continuare se vor prezenta problemele importante identificate în domeniul energetic, precum:

- Manifestarea multor fenomene extreme în ultimul timp (secetă și temperaturi foarte mari vara), care conduc la variabilitate hidrologică.

- Producerea de către populație a energiei electrice - prosumatori, dar sistemul energetic nu este complet pregătit pentru integrarea acestor sisteme în sistemul energetic național.

- Congestia unor rețelele de transport și de distribuție a energiei electrice, precum și lipsa stațiilor de stocare a energiei și lipsa serviciilor de echilibrare.

- Variabilitatea ridicată a sistemelor de producere a energiei solare și eoliene în Dobrogea și Banat, fără a exista și suficiente întăriri de rețea.

- Securitatea aprovizionării cu gaze și diversificarea sistemelor și rețelelor de transport. România este un producător important de gaze naturale dar tot mai există importuri, de cele mai multe ori foarte scumpe. Se reușește în ultima perioadă stocarea de gaze pentru perioadele reci ale anului.

- Se manifestă o dependență istorică de importuri de gaze dar sunt făcute eforturi însemnate de diversificare, prin: BRUA, IGB (Interconnector Greece - Bulgaria), TAP/TANAP, LNG Krk (Croatia) și Alexandroupolis (Grecia).

- Exploatarea gazelor din Marea Neagră (în special prin platforma Neptun Deep), conduce la o oportunitate majoră dar și la multe provocări referitoare la calendarul de implementare și la costurile de pe piață.

- România face eforturi serioase în domeniul nuclear, prin rețehnologizarea Unității 1 a reactorului de la Cernavodă și planificarea operaționalizării și a unităților 3 și 4. În proiect se află unitatea de SMR de la Doicești, la care există provocări legate de finanțare, de lanțurile de aprovizionare, dar și se reglementare.

- În domeniul pieței de energie și a reglementării se manifestă fenomene precum volatilitatea prețurilor, complexitatea tot mai mare a schemelor de plafonare și de compensare care au generat arierate, precum și un risc financiar crescut pentru furnizori. Incertitudinea în domeniul reglementării poate descuraja investițiile pe termen lung.

2.2. În subdomeniul rețelor electrice

Principalele provocări sunt legate de capacitatea de transport insuficientă și de faptul că există, actualmente, interconectări limitate, interconexiuni regionale cu țările vecine, care sunt încă insuficiente pentru fluxuri mari de energie (România - Ungaria, România - Bulgaria, România - Serbia). Se manifestă întârzieri în întărirea liniilor cheie, între Dobrogea -

Muntenia - Transilvania, nodurile dintre aceste regiuni fiind, de cele mai multe ori, sensibile la congestii.

Referitor la protecția și automatizarea de tip SCADA/OT, se constată că acestea sunt destul de vechi și vor trebui înlocuite cu sisteme de automatizare noi și performante. Capacitățile de stocare lipsesc (baterii, sisteme hidroenergetice cu pompaj pentru perioade cu prețuri mici în timpul zilei).

2.3. În subdomeniul infrastructurii de transport și depozitare gaze

Se constată că nu există o uniformitate în ceea ce privește capacitatea de transport și de stocare, unele dintre sisteme fiind deja vechi. Există o limită de presiune și debit pe unele dintre tronsoanele rețelelor, scăzând, astfel, pe ansamblu, eficiența acestora. Rețelele sunt destul de vulnerabile în cazul unor întreruperi. La acestea se adaugă și riscurile geopolitice de la Marea Neagră și dependența de rutele unice la oleoducte.

România se conformează la obligațiile stabilite de Uniunea Europeană privind stocurile minime de țiței și produse petroliere și umplerea depozitelor de gaze înainte de sezonul rece.

2.4. În subdomeniul infrastructurii rețelelor de alimentare cu apă și canalizare

Principalele pericole climatice, precum secetele prelungite și episoadele de inundații rapide pot contribui la funcționarea defectuoasă a rețelelor de apă și canalizare. Multe dintre rețelele de distribuție, fiind cu durată de viață depășită, au pe unele tronsoane pierderi mari în rețelele de distribuție. O particularitate o reprezintă mediul rural, unde nu există rețele de apă suficiente.

Țara noastră trebuie să se conformeze la directivele din Uniunea Europeană privind epurarea apelor uzate și acest lucru nu este încă realizat complet în unele orașe.

2.5. În subdomeniul protecției civile și ordinii publice

Se cunoaște că zona Vrancea este o zonă cu o seismicitate ridicată și impactul potențial asupra clădirilor și rețelelor critice poate fi mare și foarte mare atât în București, precum și în zone limitrofe Vrancei, din Moldova.

Inundațiile cele mai frecvente ca durată și intensitate sunt în bazinele hidrografice ale râurilor Siret, Prut și pe Dunăre. În zonele carpatice și subcarpatice se produc alunecări de teren, ceare pot conduce la blocarea

traficului rutier și feroviar și la deplasarea unor imobile, care devin, astfel, de nelocuit.

S-a semnalat, pe parcursul anilor, o interoperabilitate limitată între structurile din sistemele din MAI și MAPN în situații multi-hazard.

2.6 Domeniul: mediu, climă și tranziție energetică

- Așa cum am spus și anterior, în ultimi ani s-a constatat o creștere a frecvenței valurilor de căldură, a secetei și unele fenomene de furtuni violente.

- Eroziune costieră în Dobrogea și salinizare; vulnerabilitate în Delta Dunării.

- Se vorbește tot mai des de *Just Transition*: este vorba despre deciziile de închidere a unor mine și a termocentralelor pe lignit și trecerea la producerea energiei spre energia verde, prin construirea de parcuri eoliene în zone cu impact semnificativ a vântului și a utilizării tot mai accentuate a energiei solare.

2.7. Finanțarea și execuția proiectelor

- În ceea ce privește accesarea, finanțarea și execuția proiectelor europene, s-a constatat că există o capacitate administrativă inegală între zonele țării, achizițiile publice sunt de multe ori greoaie, apar diverse contestări și întârzieri ale acestora, cu riscul de pierdere a finanțărilor.

- Coordonarea transfrontalieră este și ea insuficientă, mai ales pe proiecte din domeniul TEN-T/TEN-E.

- Prin plecarea multor români în străinătate, s-a creat de-a lungul anilor un deficit de forță de muncă și scăderea competențelor tehnice, precum și o accentuată dependență de câțiva antreprenori majori.

- Fondurile UE au o rată de absorbție neuniformă (de ex. fondurile din PNRR, FEDR și CEF), iar cofinanțarea națională este limitată.

2.8. Interdependența transfrontalieră (SEE)

- În domeniul rețelelor electrice și al rețelelor de gaze naturale se constată o tot mai mare interconectivitate, dar aceste rețele sunt încă vulnerabile la unele șocuri, care pot provoca căderi în cascadă.

- Au crescut foarte mult riscurile la adresa rețelelor, și aici vorbim de riscuri de sabotaj, de dezinformare pe rețelele de socializare și de atacuri cibernetice din ce în ce mai coordonate asupra sistemelor informatice de control și automatizare.

3. Domeniul transporturilor rutiere, feroviare, maritime și aeriene

În continuare se vor analiza pe rând, mai detaliat, unele aspecte privind sub-sectoarele din transporturi: rutier și feroviar.

3.1. Probleme comune și studiu la nivelul anului 2025

- Din cauza războiului din Ucraina, se constată o presiune din ce în ce mai mare pe coridoarele de transport către Marea Neagră, știind că Ucraina este un mare exportator de cereale.

- Există probleme importante pe rețelele TEN-T principale și unele întârzieri în ceea ce privește legăturile transfrontaliere între aceste rețele.

- Din cauza lipsei investițiilor și a banilor, întreținerea rețelelor de drumuri și căi ferate a avut de suferit cel mai mult, ceea ce conduce, inevitabil, la costuri ridicate în logistică.

- Deși s-a început digitalizarea, aceasta este numai parțială și aici este important de subliniat managementul traficului și al sistemelor PCS (Port Community System), ERTMS, e-CMR.

- Vulnerabilitățile principale sunt datorate apariției tot mai dese a fenomenelor meteo extreme - ploi abundente în perioade compacte de timp, care conduc la producerea de inundații pe principalele râuri dar și pe Dunăre, canicula pronunțată și de durată pe timpul verii cu temperaturi de peste 40 grade Celsius, și fenomenele de îngheț-dezgheț.

- Nu în ultimul rând, trebuie subliniat din nou riscul de atacuri cibernetice asupra operatorilor.

3.2. Domeniul transportului rutier

- Principale probleme identificate sunt: continuitatea redusă pe TEN-T central și extins, traversări montane peste Carpați care au o capacitate insuficientă și lipsa unor variante ocolitoare la noduri din localități, care conduc la blocarea traficului peste limite acceptabile.

- În zona siguranței rutiere, se constată că există o rată ridicată a mortalității, din cauza multor factori, precum viteza excesivă, consumul de alcool și droguri, existența drumurilor cu mari aglomerări, treceri la nivel periculoase și un control al vitezei limitat.

- Întreținerea drumurilor este sub nivelul necesar, existând multe poduri cu clasificări tehnice inferioare.

- Proiectele prioritare pentru România sunt legate de finalizarea autostrăzilor: A1 (finalizarea porțiunii din vest și porțiunea Sibiu - Pitești,

în care lucrările sunt dificile pe secțiunile montane 2 și 3 - tuneluri prin munți și viaducte), A0 (finalizarea inelului din jurul capitalei), A3, A7 și A8 (Târgu Mureș-Ungheni).

- Podul Giurgiu - Ruse se află în modernizare pe partea bulgară și există o analiză legată de execuția unui nou pod Giurgiu - Ruse 2, din cauza creșterii traficului de mărfuri și persoane, odată cu intrarea României și Bulgariei în spațiul Schengen.

- Tot legat de asigurarea siguranței rutiere, se vorbește de un program de „înlăturare puncte negre” pe drumurile naționale, locuri periculoase în care s-au produs multiple accidente mortale, de montarea pe cât mai multe porțiuni de drumuri periculoase de separatoare mediane între sensurile de circulație, de operaționalizarea sistemelor ITS, precum și de montare a camerelor fixe pe drumurile naționale.

3.3 Domeniul transportului feroviar

-Punctele slabe în ceea ce privește transportul feroviar sunt cele legate de vechimea mare a căilor de rulare, ceea ce conduce la viteze comerciale scăzute (cuprinse între 40–80 km/h), cu consecințe nefaste asupra prețului, și la restricții permanente de viteză, pe foarte multe tronsoane de cale ferată. Electrificarea traseelor este incompletă, semnalizarea este cea veche (cu unele excepții) și implementarea ERTMS/ETCS este mult întârziată.

- Altă problemă este cea a materialului rulant, care este învechit și, ca urmare, se defectează des.

- Axele critice pentru transportul internațional sunt: axa: Curtici-Arad-Brașov-București-Constanța), iar în vestul țării axa Curtici-Simeria, care deja a fost modernizată, precum și axa Sighișoara-Brașov-București, care se află în acest moment în execuție/planificare, axa Pașcani-Iași-Ungheni, care trebuie modernizată și electrificată și care face legătura cu Republica Moldova. Pe traseul dintre Bacău-Pașcani și cele de pe ruta Adjud-Bacău există proiecte în vederea creșterii vitezelor de deplasare.

- Importanță deosebită o va avea, de acum încolo, și accesul în Portul Constanța, care a devenit port extern al spațiului Schengen și se preconizează o creștere semnificativă a traficului de mărfuri dinspre și înspre Europa. Astfel, liniile CF 800 și 900, cele din Agigea și din triajul din Palas, au un rol tot mai mare în asigurarea fluenței traficului feroviar și scăderea timpilor de transport mărfuri.

Concluzii

Modernizarea infrastructurilor de transport și a rețelelor de energie și gaze din țara noastră nu este numai un deziderat, ci o necesitate, impusă de apartenența României la spațiul Schengen și de creșterea numărului de persoane și mărfuri, ca urmare a liberei circulații a acestora. Finanțarea multora dintre proiectele la care am făcut referire în articol este deja cuprinsă în PNRR și în alte programe, și, astfel, există riscul ca unele dintre aceste proiecte să nu fie terminate în timp datorită întârzierilor de plată. Riscurile tot mai mari de atacuri cibernetice asupra sistemelor informatice care sunt implementate deja, necesită o activitate proactivă a tuturor factorilor cu atribuții în aceste domenii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en
2. <https://railways.uic.org/ertms>
3. NIS2: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/nis2-directive>
4. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/critical-infrastructure_en
5. Administrația Canalelor Navigabile/ANR: <https://www.acn.ro> / <https://www.rna.ro>
6. Directiva CER https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/critical-infrastructure_en
7. Rețeaua TEN-T: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en
8. https://energy.ec.europa.eu/topics/infrastructure_en
9. <https://www.tap-ag.com>
10. <https://icgb.eu>
11. <https://www.transgaz.ro>

TRANZACȚIILE SOCIALE ÎNTRE ORGANELE DE ORDINE PUBLICĂ ȘI CETĂȚENI

SOCIAL TRANSACTIONS BETWEEN PUBLIC LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES AND CITIZENS

Col.(rez). prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU,

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: dumcostel332@gmail.com)*

Rezumat: În societate, oamenii adesea nici nu se gândesc de ce fac una sau alta. De ce o persoană s-a oprit la un semafor și a așteptat până s-a aprins semaforul verde, în loc să traverseze în grabă strada, pe roșu? Din ce motiv, când se întâlnește cu un vecin pe palier, un tânăr îl salută în loc să se comporte ca și când atunci îl vede pentru prima dată? Cum se face că mulți oameni, chiar dacă nu sunt într-o dispoziție festivă, decorează un brad de Crăciun și pun o masă de sărbătoare în loc să se culce? Unii vor răspunde la această întrebare: „Este necesar.” Dar cine a lansat acest mecanism autoreproductiv care ne reglează existența de zi cu zi?

Cuvinte-cheie: control social; sancțiuni sociale; control de sine; conștiință.

Abstract: In society, people often do not even think about why they do this or that. Why did a person stop at a traffic light and wait until the light turned green, instead of hastily crossing the street on red? For what reason, when meeting a neighbor on the landing, a young man greets him instead of acting like he's seeing him for the first time? How is it that many people, even if they are not in a festive mood, decorate a Christmas tree and set a holiday table instead of going to bed? Some will answer this question: "It is necessary." But who launched this self-reproductive mechanism that regulates our everyday existence?

Keywords: social control; social sanctions; self-control; conscience.

Esența controlului social

Sursa din care provin toate aceste numeroase reguli este societatea. În procesul de dezvoltare, oamenii au învățat să se înțeleagă unii cu alții în cadrul societății. Pentru ca existența noastră să fie mai ușor de înțeles și mai sigură, societatea a dezvoltat anumite reguli de comportament uman în societate - **norme sociale**. Există astfel de tipuri de norme sociale precum obiceiuri, tradiții, norme juridice, norme religioase, moralitate. Și fiecare

dintre acestea își aduce contribuția la funcționarea mecanismului social. Dar ce se va întâmpla dacă o persoană nu va respecta regulile stabilite de cineva necunoscut? Sau dacă nu este de acord în mod deliberat cu acestea și decide să se comporte așa cum consideră ea că este corect? În acest caz, individul se va confrunta cu un fenomen precum controlul social.

Controlul social este mijlocul prin care o societate reglementează relațiile, astfel încât membrii săi să respecte normele sociale.

Să ne imaginăm că traversăm strada și că în fața noastră se află un drum lat, cu trafic aglomerat, pe care mașinile se deplasează cu viteză mare. Știm că se va aprinde semaforul din dreapta și vom ajunge în siguranță pe partea opusă a străzii, printr-o trecere de pietoni. Acum să ne imaginăm că nu există nicio trecere de pietoni, niciun semafor, nicio regulă de circulație. Există doar drumul, un flux dens de mașini cu șoferi, fiecare grăbit de treburile lui, și nevoia noastră de a traversa pe partea cealaltă. Ce sentimente vom trăi într-o astfel de situație? Este puțin probabil să ne simțim în siguranță. În plus, există o probabilitate mare să nu poți traversa deloc carosabilul, deoarece nimeni nu este obligat să te lase să traversezi dacă nu există reguli de circulație.

Din fericire, aceasta este doar o situație fictivă, iar în lumea reală ajungi în siguranță la destinație, depășind numeroase obstacole ale mediului urban, practic fără nicio amenințare la adresa vieții. Cuvântul „virtual” sugerează că cineva, totuși, decide să încalce regulile stabilite, punând astfel în pericol alte persoane. Un astfel de scenariu, din păcate, nu poate fi niciodată exclus, dar poate fi redus la minimum. Dacă toată lumea ar ști că nu ar exista consecințe pentru încălcarea regulilor, mult mai puțini oameni ar respecta aceste reguli. Prin urmare, toată varietatea de reguli stabilite de societate trebuie protejată de societate. Asta face controlul social.

Fiecare dintre noi poate influența nivelul de confort al vieții în societate. Când ne confruntăm cu o altă regulă, facem adesea o alegere inconștientă între „a încălca” sau „a nu încălca”. Totalitatea alegerilor fiecărei persoane formează ordinea socială. Și ce determină modul în care o persoană va acționa într-o anumită situație?

Controlul social nu vine doar din societate, ci și din individ. Acest tip de control social se numește control intern sau autocontrol. Depinde de caracteristicile personale ale fiecărei persoane. Societatea influențează formarea personalității în timpul educației și creșterii. În familie, persoana

învață elementele de bază ale comportamentului în societate, primește îndrumări morale și i se influențează principiile și credințele de viață. În instituțiile de învățământ se consolidează ideile despre comportamentul în societate și se formează cunoștințe selectate de societate însăși, care vor deveni, apoi, parte a viziunii persoanei asupra lumii. Drept urmare, se naște o combinație unică de calități personale, care caracterizează o persoană. Aceste caracteristici ale unei persoane determină comportamentul său în societate.

Am urmărit modul în care societatea poate influența formarea scărilor morale a unei persoane. Dar poate o persoană să participe singură la acest proces sau este totul deja predeterminat? De fapt, depinde mult de persoana în sine. Procesul de autoeducare joacă un rol important în formarea mecanismelor de autocontrol. Spuneți mental fraza: „*Sunt ceea ce sunt...*” Încercați să o continuați enumerând ceea ce vă caracterizează în diferite categorii: „*Sunt ceea ce citesc, privesc, ascult*”. Aceasta va arăta gama dumneavoastră de interese, va vorbi despre scara valorilor dumneavoastră. Continuați fraza „*Nu voi deveni niciodată...*” notând mai multe opțiuni. Continuările rezultate vă vor spune unde se află granița dumneavoastră dintre comportamentul acceptabil și cel inacceptabil. Dacă faceți ceva care contrazice convingerile dumneavoastră, veți întâlni un astfel de mecanism de control intern precum **conștiința**.

Conștiința este un set de experiențe emoționale ale unei persoane, bazat pe evaluarea propriului comportament în societate, în conformitate cu sistemul de valori pe care și l-a format.

În ceea ce privește implementarea controlului social, societatea trăiește după principiul „încredere, dar verificare”. Pe de o parte, oferă oamenilor libertatea de a se perfecționa și de a se realiza. Pe de altă parte, societatea monitorizează constant dacă libertatea oferită nu contrazice ordinea stabilită. Comportamentele care se abat de la normele sociale stabilite pot începe să amenințe atât relațiile sociale individuale, cât și societatea, în ansamblu. Pentru a preveni o amenințare la adresa ordinii existente, societatea implementează controlul extern. Acesta poate fi *informal* și *formal*.

Controlul extern informal este asociat cu reacția mediului social la comportamentul unui individ sau al unui grup social. Controlul *formal* este implementat prin intermediul organizațiilor sau instituțiilor publice.

Controlul extern evaluează comportamentul pe baza regulilor stabilite în societate și îi afectează pe cei care nu se încadrează în limitele a ceea ce este acceptabil. Gradul de reacție publică depinde de cât de semnificativă este încălcarea.

Să ne imaginăm o situație. O persoană întârzie 5 minute la o întâlnire cu un prieten. Prietenul ar putea fi puțin supărat. Dacă o persoană întârzie o oră la o întâlnire cu un grup de prieteni și nu avertizează despre asta, acest lucru poate provoca mari resentimente și, în plus, poate afecta reputația celui care a întârziat - societatea va considera persoana nepunctuală. Acum să presupunem că nu un prieten a întârziat la o întâlnire cu prietenii, ci un medic a întârziat la o operație și, prin urmare, viața persoanei nu a putut fi salvată. Un astfel de incident nu se va întâmpla fără participarea unui organism special care va examina ce s-a întâmplat și va face o evaluare a acestei situații. Iar consecințele pentru medic vor fi mult mai grave.

Structura controlului social

Dacă societatea constată că comportamentul cuiva nu se încadrează în cadrul definit de societate, începe să reacționeze la o astfel de abatere.

Reacția societății se exprimă prin aplicarea de sancțiuni sociale contravenientului (deviantului).

Sancțiunile sociale reprezintă o reacție a societății la comportamentul unui individ sau al unui grup social.

Cu alte cuvinte, sancțiunile sunt consecințe care apar pentru un individ după ce societatea i-a evaluat acțiunile.

Controlul social constă din două elemente: norme sociale și sancțiuni. Normele stabilesc o regulă de conduită, sancțiunile prevăd o anumită reacție a societății, în funcție de cât de bine o persoană respectă această regulă.

$\text{Normele sociale} + \text{Sancțiunile sociale} = \text{Controlul social}$

În funcție de cine impune sancțiunile, acestea pot fi împărțite în două tipuri: *formale* și *informale*. Doar persoanele autorizate sau organismele speciale pot aplica sancțiuni formale unei persoane. Astfel, agențiile de aplicare a legii vor fi implicate în pedepsirea contravenientului. Este demn de remarcat faptul că astfel de sancțiuni se bazează pe ordine, instrucțiuni,

fișe de post care determină competența unei persoane sau a unui organism. Sancțiunile formale intră în vigoare atunci când o încălcare a regulilor amenință relații sociale importante. De exemplu, așa-numita „cancel culture” a fost din ce în ce mai răspândită în ultima vreme. Aceasta se exprimă prin faptul că o persoană publică este exclusă din viața publică dacă a încălcat normele sociale: profilurile sale sunt șterse de pe rețelele de socializare, scenele cu participarea sa sunt tăiate dintr-un film, cooperarea este refuzată. Drept urmare, o persoană, aflându-se în societate, rămâne în esență izolată și supusă unei presiuni sociale puternice.

Orice membru al societății poate aplica sancțiuni informale infractorului. De obicei, astfel de consecințe apar în cadrul relațiilor private dintre indivizi sau grupuri. Pentru a le folosi, nu este nevoie să aveți puteri speciale. *Sancțiunile informale* depind mai mult de emoțiile oamenilor decât cele formale, așa că pot fi foarte diferite. De exemplu, într-o situație în care o persoană este grav ofensată, alta doar va râde. Cel mai adesea, sancțiunile informale sunt impuse de mediul social imediat.

Prin natura consecințelor care apar pentru individ, atât sancțiunile formale, cât și cele informale, pot fi împărțite în pozitive și negative. Sancțiunile pozitive urmează, de obicei, un comportament aprobat social. Dacă o persoană se dovedește a fi un membru responsabil al echipei, este întotdeauna gata să ajute și îi respectă pe ceilalți, va fi apreciată. O atitudine bună în acest caz va deveni o reflectare a sancțiunilor pozitive informale.

În majoritatea cazurilor, încălcarea normelor sociale implică consecințe negative pentru contravenient. Chiar dacă acestea nu sunt direct legate de privațiuni, ele duc la un disconfort semnificativ. Astfel, societatea face tot posibilul pentru a proteja ordinea stabilită care îi asigură buna funcționare.

Regulile care reglementează viața în societate ajută la menținerea stabilității interne și fac existența oamenilor mai simplă, mai ușor de înțeles și mai sigură.

Controlul social reprezintă modalitățile prin care o societate reglementează relațiile, pentru a se asigura că normele sociale sunt respectate.

Întrucât normele sociale armonizează existența umană, societatea monitorizează constant respectarea de către oameni a acestora. Iar dacă cineva ignoră și încalcă regulile de conduită, societatea începe să protejeze

ordinea stabilită, influențând contravenientul în diverse moduri. Se distinge controlul *intern* și *cel extern*.

Controlul extern vine din exterior, acesta presupune că comportamentul unei persoane este evaluat din punct de vedere al regulilor stabilite. Controlul extern poate fi formal și informal. Controlul informal este efectuat de societate cu ajutorul mediului imediat al unei persoane, iar controlul formal este efectuat prin intermediul organizațiilor și instituțiilor. De exemplu, dacă un elev întârzie constant la cursuri sau nu respectă disciplina, se va desfășura o activitate educațională cu el și, eventual, cu părinții săi. Sau, dacă există o „oaie neagră” într-un grup social, atunci alți membri ai acestui grup vor încerca să influențeze deviantul în diverse moduri, deoarece comportamentul său amenință normele sociale stabilite. Presiunea și constrângerea de grup nu sunt întotdeauna informale. Atunci când sunt afectate interesele unui număr mare de persoane sau apare o amenințare la adresa relațiilor sociale importante, presiunea și constrângerea dobândesc un caracter oficial. În acest caz, instituțiile sociale speciale încep să exercite influență. De exemplu, dacă o persoană încalcă normele legale, atunci aceasta va ajunge în atenția organelor de aplicare a legii - poliția, parchetul, instanța. Metodele de influențare a unei persoane se vor schimba, de asemenea.

Dar este controlul extern întotdeauna eficient? Istoria cunoaște multe cazuri în care o persoană s-a comportat decent în fața publicului, nu a încălcat regulile stabilite, dar imediat ce ochiul controlului public se întoarce de la ea, își aruncă masca unui membru pozitiv al societății. Pentru a trage concluzia corectă despre o persoană, trebuie să-i observi comportamentul, care este determinat, în mare măsură, de controlul intern.

Controlul intern este denumit și *autocontrol*. Individul își corelează comportamentul cu normele sociale stabilite în societate. În multe privințe, mecanismele de autocontrol sunt stabilite în procesul de educație, astfel încât gradul său variază de la o persoană la alta.

Un rol important în creșterea unui individ îl joacă mediul său social. Un loc special aici îl ocupă familia, care pune bazele personalității unei persoane, îndrumările morale, principiile după care aceasta se va ghida în viața sa viitoare. Este important să ne amintim: ce se întâmplă, se întâmplă. Prin felul în care o persoană se comportă, nu numai că se pot trage concluzii despre natura sa, ci și se poate recrea mediul în care s-a format.

De exemplu, dacă o persoană folosește multe cuvinte jignitoare în discursul său, se comportă lipsit de respect cu alte persoane, este gata să trădeze pe cineva de dragul câștigului, putem concluziona că este necuviincioasă. În consecință, este puțin probabil să ia în considerare regulile de comportament stabilite în societate. Și situația inversă: dacă o persoană comunică politicos cu ceilalți, îi ajută pe cei aflați în nevoie, este responsabilă pentru acțiunile sale, cel mai probabil, și-a dezvoltat autocontrolul, iar mediul său este format din oameni decenti și cu bună maniere.

Cel mai important mecanism al autocontrolului este conștiința. Mergând împotriva propriei persoane, trădându-și principiile, o persoană experimentează un disconfort intern. Înțelepciunea populară spune: „Dacă ascunzi ceva de o persoană, nu poți ascunde acel lucru de conștiința ta”.

Raportul dintre controlul extern și cel intern este important pentru societate. Cu cât se dezvoltă mai puțin autocontrol în rândul membrilor societății, cu atât sunt necesare mai multe autorități pentru a controla respectarea regulilor stabilite. Acest lucru crește și povara asupra bugetului de stat, deoarece astfel de structuri trebuie menținute. Prin urmare, statul este interesat să cultive o atitudine conștientă față de normele existente în societate în rândul populației, schimbând balanța în favoarea controlului social intern.

După cum am aflat deja, controlul social este exercitat nu numai de societate, ci și de om. Dacă vorbim despre controlul extern, în cadrul acestuia se pot distinge două elemente: normele sociale și sancțiunile sociale.

O normă socială este o regulă de conduită stabilită și protejată de societate. Dar va funcționa ea dacă nu este respectată? Mulți dintre voi știți din experiență personală că există excepții de la reguli. Dar dacă există prea multe excepții, acest lucru poate duce la discordie în viața socială. Pentru a preveni acest lucru, societatea reacționează la încălcarea normelor stabilite. Acest lucru se întâmplă cu ajutorul **sancțiunilor**.

Funcțiile controlului social

Controlul social joacă un rol important în viața societății. Să aruncăm o privire mai atentă asupra funcțiilor sale.

1. Controlul social *asigură stabilitatea societății*. Pentru ca existența umană să fie pașnică și confortabilă, societatea se asigură că oamenii respectă regulile de conduită stabilite.

2. Cu ajutorul normelor sociale, controlul social *reglementează comportamentul oamenilor în societate*.

3. Controlul social *promovează socializarea individului*. În procesul de educație, individul este introdus în normele sociale dezvoltate de societate.

4. Controlul social *evaluează comportamentul indivizilor în societate* din punct de vedere al regulilor existente și identifică comportamentele deviate.

5. Prin control social, societatea *influențează devianții, pentru a le corecta comportamentul* și a minimiza încălcarea normelor sociale existente.

Astfel, este dificil să supraestimăm rolul controlului social în menținerea sistemului existent de relații sociale, asigurând stabilitatea în cadrul societății și securitatea membrilor acesteia.

Controlul social este un mecanism de reglare a relațiilor dintre individ și societate, cu scopul de a consolida ordinea și stabilitatea în societate.

Controlul social include două elemente principale: *normele sociale și sancțiunile*.

O sancțiune (din latinescul *sanctio* - decret inviolabil) este orice reacție din partea altora la comportamentul unei persoane sau al unui grup.

Tipuri de sancțiuni	
Formal	Informal
Negativ	
Pedepse pentru încălcarea legii sau a reglementărilor administrative; amenzi, închisoare, muncă corecțională etc.	Condamnarea unei persoane pentru un act al societății: ton jignitor, înjurături, ignorarea demonstrativă a unei persoane etc.
Pozitiv	
Încurajarea activității sau a acțiunilor unei persoane de către organizații oficiale: premii, certificate de realizări profesionale sau academice etc.	Recunoștință și aprobare din partea unor persoane informale (prieteni, cunoștințe, colegi): laude, un zâmbet aprobator etc.

Formele controlului social

În procesul de socializare, normele sunt asimilate atât de ferm încât oamenii, încălcându-le, experimentează un sentiment de jenă → apariția unui sentiment de vinovăție → mustrări de conștiință. Conștiința este o manifestare a controlului intern.

În societatea tradițională, controlul social se baza pe reguli nescrise (cutume), în societatea modernă se bazează pe norme scrise: instrucțiuni, decrete, regulamente, legi. Controlul social a dobândit sprijin instituțional sub forma instanțelor judecătorești, a educației, a armatei, a producției, a mass-media, a partidelor politice și a guvernului.

În țara noastră au fost create organisme speciale pentru implementarea controlului social: Parchetul, Curtea de Conturi, Serviciul Român de Informații, diverse organisme de control financiar etc. Deputații de diferite niveluri sunt, de asemenea, investiți cu funcții de control în comisii de specialitate. Pe lângă organismele de control de stat, diverse organizații publice joacă un rol din ce în ce mai important, de exemplu, în domeniul protecției consumatorilor, în controlul relațiilor de muncă, al stării mediului etc.

Controlul amănunțit, în care managerul intervine în fiecare acțiune, corectează, se retrage etc., se numește supraveghere.

Cu cât membrii unei societăți au mai mult autocontrol, cu atât societatea trebuie să recurgă mai puțin la controlul extern. În schimb, cu cât oamenii au mai puțin autocontrol, cu atât intră mai des în joc instituțiile de control social. Cu cât autocontrolul este mai slab, cu atât controlul extern trebuie să fie mai strict.

Metode de control social

1) *Izolare* - stabilirea unor bariere de netrecut între deviant (adică o persoană care încalcă normele sociale) și restul societății, fără nicio încercare de a-l corecta sau reeduca.

2) *Izolarea parțială și limitarea contactelor deviantului cu alte persoane*, dar fără izolarea completă a acestuia de societate; această abordare permite corectarea devianțelor și întoarcerea lor în societate atunci când sunt pregătiți să nu mai încalce normele general acceptate.

3) *Reabilitarea* este un proces în timpul căruia persoanele deviante se pot pregăti să revină la viața normală și să își îndeplinească corespunzător rolurile sociale în societate.

Concluzii

- Controlul social constă în norme sociale și sancțiuni sociale.
- Societatea poate fie să exercite un control extern, fie să formeze un sistem de valori la un individ, care îi va regla comportamentul printr-un control independent.
- Controlul social este o modalitate de a menține stabilitatea internă și sustenabilitatea în societate.
- Controlul social poate fi formal și informal.
- Prin control social, societatea monitorizează modul în care sunt respectate regulile elaborate pe parcursul dezvoltării sale.
- Controlul social poate veni atât din partea societății, cât și din partea individului însuși.
- Controlul social joacă un rol important în asigurarea stabilității în cadrul societății și menținerea sistemului social existent.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Pavel ABRAHAM, *Sociologia devianței și controlul social*, Editura
Costel DUMITRESCU DETECTIV, Bucharest, 2010, 467 pages, ISBN 978-973-
1712-95-6.

IMPACTUL ARMATEI ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN ACTUALUL MEDIU DE SECURITATE

THE IMPACT OF THE ARMY ON NATIONAL AND INTERNATIONAL SECURITY IN THE CURRENT SECURITY ENVIRONMENT

Col.(rez.) prof.univ.dr. DUMITRU DANIEL

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: daniel_dumitru64@yahoo.com)

Rezumat: *Evoluțiile recente din plan internațional, marcate de conflicte armate, competiție geostrategică, atacuri cibernetice și instabilitate regională, au generat un nou tip de mediu de securitate, caracterizat prin complexitate, volatilitate și incertitudine. În acest context, armata rămâne un actor strategic central în arhitectura de securitate națională, asumându-și noi misiuni și responsabilități care depășesc cadrul tradițional al apărării teritoriale. În această lucrare ne propunem să facem o analiză a modului în care armata contribuie la consolidarea securității naționale și internaționale într-un mediu de securitate profund transformat.*

Cuvinte-cheie: *armată; securitate națională; mediu de securitate; securitate internațională; crize regionale; amenințări hibride; război informațional; dimensiune militară; atacuri cibernetice; instabilitate regională; actor strategic.*

Abstract: *Recent international developments, marked by armed conflicts, geostrategic competition, cyber attacks and regional instability, have generated a new type of security environment, characterized by complexity, volatility and uncertainty. In this context, the army remains a central strategic actor in the national security architecture, assuming new missions and responsibilities that go beyond the traditional framework of territorial defense. In this paper, we aim to analyze how the army contributes to the consolidation of national and international security in a profoundly transformed security environment.*

Keywords: *army; national security; security environment; international security; regional crises; hybrid threats; information warfare; military dimension; cyber attacks; regional instability; strategic actor.*

În contextul complexității și diversificării amenințărilor contemporane, armata rămâne un actor esențial în arhitectura de securitate a statelor. În timp ce, tradițional, armata era percepută drept principalul instrument de apărare împotriva agresiunilor externe, în prezent rolul său s-a extins considerabil, incluzând participarea la operații multinaționale,

gestionarea crizelor și combaterea amenințărilor asimetrice. Astfel, armata nu mai este doar o expresie a forței brute a statului, ci o componentă strategică în asigurarea securității naționale și internaționale, într-un cadru normativ și cooperativ tot mai interdependent.

Într-o lume marcată de instabilitate, conflicte și amenințări tot mai complexe, armata rămâne o instituție fundamentală în garantarea securității naționale. De-a lungul istoriei, armata a reprezentat simbolul apărării suveranității și al unității naționale. Astăzi, în contextul globalizării și al noilor forme de război – inclusiv cele cibernetice – rolul acesteia se extinde dincolo de frontul tradițional, acoperind o paletă largă de misiuni și responsabilități.

Un alt aspect important al rolului armatei este participarea la misiuni internaționale, în cadrul unor organizații precum NATO, ONU sau Uniunea Europeană. Prin implicarea în misiuni de menținere a păcii, România își asumă responsabilități globale și consolidează parteneriate strategice, contribuind activ la securitatea colectivă. Astfel, armata nu doar apără granițele țării, ci și promovează valorile democratice și stabilitatea în regiuni aflate în conflict.

Actualul mediu de securitate este definit de: multipolaritate și competiție strategică între marile puteri (SUA, China, Rusia); amenințări hibride: atacuri cibernetice, dezinformare, război informațional; fragilitatea ordinii internaționale bazate pe reguli; crize regionale persistente (Ucraina, Orientul Mijlociu, Sahel); riscuri neconvenționale precum terorismul, schimbările climatice și pandemiile.

Aceste transformări impun o redefinire a conceptului de securitate națională, care nu se mai limitează la dimensiunea militară, ci integrează dimensiuni politice, economice, sociale și informaționale.

Armata și securitatea națională. La nivel național, armata îndeplinește un rol fundamental în garantarea suveranității și integrității teritoriale. Aceasta presupune capacitatea de a răspunde eficient în fața unei agresiuni externe și de a descuraja orice încercare de destabilizare militară a țării. Forțele armate trebuie să fie permanent pregătite, bine dotate și adaptate noilor tipuri de amenințări, precum atacurile hibride sau războiul informațional.

Capacitatea militară funcționează ca factor de descurajare strategică, împiedicând inițierea unor acțiuni ostile din partea altor actori statali sau non-statali. Conceptul de „apărare credibilă” presupune menținerea unui nivel de pregătire și înzestrare militară capabil să transmită un mesaj clar potențialilor agresori.

Armata joacă un rol important și în sprijinul autorităților civile, mai ales în situații excepționale. În cazul dezastrelor naturale – cutremure, inundații sau incendii – militarii intervin rapid pentru a salva vieți, a transporta echipamente și a restabili ordinea. De asemenea, în perioade de criză sanitară sau amenințări teroriste, armata poate susține logistic și operațional instituțiile statului, contribuind astfel la protecția populației.

În epoca post-Război Rece, natura amenințărilor la adresa securității naționale s-a schimbat radical. Pe lângă agresiunile convenționale, statele se confruntă cu amenințări hibride (atacuri cibernetice, campanii de dezinformare, terorism, migrație necontrolată). În acest context, armata este tot mai frecvent utilizată în operații interne non-convenționale, precum protecția infrastructurilor critice, sprijin logistic în caz de dezastre naturale sau pandemii, ori participarea în echipe mixte cu alte structuri ale statului.

În actualul context de securitate, principalele funcții ale armatei sunt: apărarea teritorială și disuasiunea militară; reziliența națională și sprijinul interinstituțional; combaterea amenințărilor hibride și cibernetice.

Armata are ca misiune principală apărarea integrității teritoriale a statului. În condițiile în care Europa se confruntă cu amenințări convenționale reale, ilustrate de agresiunea Federației Ruse asupra Ucrainei, capacitatea de deterșiune militară a redevenit o prioritate strategică. Statele membre NATO, inclusiv România, și-au consolidat postura de apărare pe flancul estic, prin creșterea efectivelor, investiții în armament modern și exerciții militare comune.

Armata contribuie activ la creșterea rezilienței naționale, participând la: protejarea infrastructurii critice; răspunsul la dezastre naturale și crize sanitare (ex: COVID-19); sprijinirea autorităților civile în situații de urgență; cooperarea cu instituții precum MAI, STS, SRI sau DSU.

Armata contribuie la formarea unui spirit civic și patriotic în rândul cetățenilor. Prin promovarea valorilor precum disciplina, solidaritatea și responsabilitatea, armata devine un factor educativ important, în special

pentru tineri. Programele de pregătire militară și existența unei rezerve bine instruite sunt esențiale pentru apărarea eficientă a statului în situații critice.

Această abordare reflectă o viziune comprehensivă a securității, în care apărarea națională este o responsabilitate comună.

Amenințările hibride, în special războiul informațional și atacurile cibernetice, sunt din ce în ce mai frecvente. Armata, prin structuri specializate, contribuie la: apărarea cibernetică a rețelelor și sistemelor militare; colaborarea cu agențiile de securitate pentru identificarea campaniilor de dezinformare; instruirea personalului în domeniul securității cibernetice și a comunicării strategice.

În fața noilor provocări, armata trebuie să devină mai mobilă, mai tehnologică și mai interconectată. În România, programele de înzestrare militară (ex: achiziționarea sistemelor Patriot, HIMARS, F-16, tancuri Leopard 2) sunt esențiale pentru: creșterea capacității operaționale; alinierea la standardele NATO; asigurarea interoperabilității cu aliații în contextul apărării colective.

De asemenea, digitalizarea, inteligența artificială, dronele și alte tehnologii emergente transformă profund modul de organizare și operare al forțelor armate.

În ciuda progreselor, persistă o serie de provocări: bugetul apărării - menținerea alocărilor de 2% din PIB și utilizarea eficientă a resurselor; resursa umană - atragerea și păstrarea personalului calificat într-un context demografic nefavorabil; amenințările asimetrice - care necesită o abordare adaptată, non-convențională; necesitatea unei viziuni strategice coerente, pe termen lung, integrată cu politica externă și cu securitatea societală.

Considerăm că, în actualul mediu de securitate, marcat de incertitudine și transformări rapide, rolul armatei în apărarea și protejarea securității naționale este mai important ca oricând. Totodată, eficiența acțiunii militare depinde nu doar de capacitatea tehnologică, ci și de capacitatea de integrare într-un sistem național de reziliență, bazat pe cooperare interinstituțională, implicare civică și parteneriate strategice.

România, ca stat membru NATO și UE, are responsabilitatea de a-și adapta structurile militare la realitățile contemporane, consolidând, în același timp, legătura dintre cetățean, instituțiile democratice și sistemul de apărare. Numai astfel armata își poate îndeplini misiunea fundamentală: garantarea securității, stabilității și suveranității statului.

În concluzie, armata reprezintă un pilon esențial al securității naționale. Rolul său nu se limitează la apărarea fizică a granițelor, ci se extinde spre protecția populației, susținerea ordinii interne și participarea la misiuni internaționale. Într-un context global tot mai complex, investiția în armată și respectul față de militari devin nu doar o obligație morală, ci o necesitate strategică pentru menținerea păcii și a stabilității. Astfel, armata nu este doar o forță armată, ci și o garanție a viitorului sigur al națiunii.

Armata în context internațional

Într-o lume multipolară și interdependentă, securitatea internațională presupune cooperare multilaterală. Armatele statelor democratice participă activ la operații internaționale sub egida ONU, NATO, OSCE sau a Uniunii Europene. Aceste misiuni vizează stabilizarea regiunilor afectate de conflicte, menținerea păcii și sprijinirea reconstrucției post-conflict.

România, de exemplu, a contribuit semnificativ cu trupe în teatrele de operații din Afganistan, Irak, Kosovo și Mali, demonstrând angajamentul față de securitatea colectivă.

Fenomenul globalizării a generat o serie de amenințări transfrontaliere care necesită un răspuns militar integrat: traficul de persoane, proliferarea armelor, terorismul internațional, sau atacurile cibernetice. În acest sens, armata colaborează cu instituții civile și internaționale în eforturi de prevenire, combatere și reziliență.

Într-o lume caracterizată de instabilitate geopolitică, competiție strategică și amenințări hibride, armata joacă un rol esențial nu doar în apărarea națională, ci și în promovarea securității și stabilității internaționale. Dincolo de funcția sa clasică de protejare a teritoriului statului, armata modernă este un instrument de proiecție externă a puterii, de gestionare a crizelor și de consolidare a ordinii internaționale.

Actualul context internațional este marcat de o schimbare de paradigmă în ceea ce privește securitatea globală. Printre caracteristicile definitorii se numără: revenirea conflictelor convenționale interstatale, ilustrată de invazia Rusiei în Ucraina; polarizarea ordinii internaționale, cu accentuarea competiției dintre marile puteri (SUA vs. China, Rusia); fragilizarea normelor internaționale, inclusiv încălcarea suveranității statelor și nerespectarea dreptului internațional; proliferarea amenințărilor

neconvenționale transfrontaliere (terorism, migrație forțată, criminalitate organizată, atacuri cibernetice); crize globale interconectate, precum pandemia de COVID-19 sau efectele schimbărilor climatice.

În acest mediu instabil și fragmentat, armata devine un actor indispensabil în protejarea intereselor statelor, asigurarea păcii și prevenirea escaladării conflictelor.

Unul dintre principalele roluri ale armatei în plan internațional este contribuția la securitatea colectivă, în cadrul unor alianțe sau organizații internaționale:

- NATO - cea mai solidă alianță politico-militară, cu un concept strategic actualizat în 2022, ce vizează descurajarea și apărarea împotriva tuturor tipurilor de amenințări;

- Uniunea Europeană - prin inițiative precum PESCO și Fondul European de Apărare, UE dezvoltă o dimensiune de apărare proprie, complementară NATO;

- ONU - armatele statelor membre participă la misiuni de menținere a păcii și de stabilizare post-conflict în regiuni precum Africa sau Orientul Mijlociu.

Prin aceste formate, armata nu mai este doar o structură națională, ci un actor integrat într-un sistem internațional de securitate cooperativă.

Armatele moderne participă la o gamă variată de operațiuni externe, cu scopuri diverse: operații de menținere a păcii (peacekeeping), precum cele desfășurate sub egida ONU în Mali, Congo sau Liban; misiuni de impunere a păcii (peace enforcement), în zone de conflict activ (ex: NATO în Afganistan); operații de asistență umanitară, intervenții în caz de dezastre naturale sau crize umanitare; stabilizarea regiunilor post-conflict, prin protejarea populației civile, sprijin instituțional și instruirea forțelor locale.

Participarea la aceste misiuni consolidează credibilitatea internațională a unui stat, dar implică și riscuri semnificative (logistice, politice, de imagine).

Terorismul rămâne una dintre principalele amenințări la adresa păcii și securității internaționale. Armata este implicată în: operații directe antiteroriste (ex: coaliția împotriva ISIS în Siria și Irak); formarea și sprijinul forțelor locale în teatre de conflict; supravegherea și interceptarea rețelelor transfrontaliere de finanțare și recrutare.

Conflictele moderne includ dimensiuni cibernetice și informaționale, care afectează infrastructura militară și societală: armatele investesc în capacități de apărare cibernetică, inclusiv unități specializate în războiul digital; se dezvoltă strategii de combatere a dezinformării și propagandei ostile, în special în context electoral sau în crize internaționale.

Armata este adesea mobilizată pentru a răspunde la crize umanitare cauzate de dezastru naturale, pandemii sau conflicte climatice. Capacitățile logistice, medicale și de organizare ale armatei sunt cruciale în astfel de situații.

România – contribuție și perspective internaționale - ca stat membru NATO și UE, are un rol activ în contextul internațional prin: participarea la grupurile de luptă NATO (NATO eFP) din Polonia și Bulgaria; contribuția cu trupe în misiuni ONU și UE (ex: Mali, Bosnia-Herțegovina); găzduirea unor facilități strategice importante: sistemul Aegis Ashore de la Deveselu, Comandamentul Multinațional de Divizie Sud-Est (MND-SE), și Grupul de Luptă NATO desfășurat în România.

România își dezvoltă, totodată, capacitatea de proiecție regională, devenind un furnizor de securitate în zona Mării Negre, o regiune cu importanță strategică sporită.

În ciuda contribuției importante a armatelor în context internațional, există o serie de provocări, cum ar fi: lipsa unui cadru normativ unificat privind intervențiile militare; probleme etice și de legitimitate în operațiunile externe; presiunea asupra bugetelor naționale pentru a menține angajamentele internaționale; necesitatea unei reforme doctrinare care să integreze pe deplin noile tipuri de război (cibernetice, informațional, spațial).

Utilizarea forței militare în conflicte moderne ridică importante probleme de etică militară, în special în privința intervențiilor în spațiul civil, folosirea dronelor, sau implicarea în conflicte asimetrice. Respectarea dreptului internațional umanitar și a normelor privind protecția populației civile este crucială pentru legitimitatea acțiunii militare.

O altă provocare este reprezentată de tendința de supra-militarizare în detrimentul investițiilor în educație, sănătate sau infrastructură. Deși securitatea este o condiție esențială pentru dezvoltare, cheltuielile militare trebuie calibrate într-un mod sustenabil și rațional.

Viitorul impune o adaptare continuă a armatei la realitățile globale, cu accent pe interoperabilitate, digitalizare, parteneriate și respectarea normelor internaționale.

Considerăm că armata, în actualul mediu internațional de securitate, nu mai este doar un instrument de forță, ci un actor strategic multidimensional, capabil să contribuie la menținerea păcii, la combaterea amenințărilor globale și la promovarea valorilor democratice. Integrarea sa în rețele internaționale de cooperare – precum NATO și UE – îi oferă legitimitate și eficiență, însă responsabilitatea acțiunii militare rămâne una majoră. Într-o lume instabilă și fragmentată, rolul armatei va continua să fie definitoriu pentru arhitectura globală de securitate.

Apreciem că Armata modernă nu mai este un simplu instrument de apărare, ci un actor complex, implicat în garantarea securității naționale și în promovarea păcii și stabilității internaționale. Capacitatea de adaptare la noile forme de conflict, integrarea în parteneriate strategice și respectarea normelor internaționale sunt elemente-cheie care definesc relevanța armatei într-o lume aflată într-o continuă transformare. În același timp, utilizarea forței armate trebuie să fie însoțită de responsabilitate, control democratic și respect pentru drepturile fundamentale ale omului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Baylis, J., Wirtz, J. J., & Gray, C. S.	Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies, Oxford University Press, 2019.
Buzan, B., & Hansen, L. Gheorghe, I.	The Evolution of International Security Studies, Cambridge University Press 2009.
<i>Războiul hibrid: concepte și provocări</i> , Editura Militară, București, 2021.
Răzvan, M.	<i>Securitate și apărare în epoca postmodernă</i> , Editura Militară, București, 2020.
NATO (2022)	Strategic Concept. https://www.nato.int .
United Nations Peacekeeping. (2023).	https://peacekeeping.un.org

„MIDNIGHT HAMMER OPERATION” ȘI POSIBILA ARHITECTURĂ AMERICANĂ DE DESCURAJARE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU

„MIDNIGHT HAMMER OPERATION” AND THE POSSIBLE AMERICAN ARCHITECTURE OF DETERRENCE IN THE MIDDLE EAST

Maior dr. Sînziana IANCU

*Membru corespondent al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(email:iancu_sanzaiana@yahoo.com)*

Rezumat: Această lucrare examinează semnificația strategică a Operației „Midnight Hammer” (21–22 iunie 2025), campania aeriană secretă a SUA, îndreptată împotriva infrastructurii nucleare iraniene. Concepută ca o lovitură de înaltă precizie, utilizând bombardiere stealth “B-2 Spirit” și armament de penetrare avansat, operația a reprezentat un punct de cotitură în postura de descurajare a SUA în Orientul Mijlociu. Dincolo de obiectivele sale militare imediate, precum neutralizarea siturilor nucleare Fordow, Natanz și Isfahan, acțiunea a funcționat ca o demonstrație deliberată a capacității SUA de a proiecta forță rapid, unilateral și cu superioritate tehnologică.

Analiza explorează modul în care operația a expus deficiențe critice în sistemul de apărare aeriană al Iranului, a remodelat percepțiile de amenințare regională și a declanșat un set complex de reacții militare și diplomatice în regiunea Golfului. Prin încadrarea evenimentului ca surpriză strategică, analizată ca un moment de tip Black Swan, lucrarea evidențiază implicațiile sale mai largi asupra competiției globale pentru putere, în special în raport cu F. Rusă, R.P. Chineză și dinamica evolutivă a descurajării nucleare.

De asemenea, studiul reflectă asupra consecințelor economice, politice și de securitate ale operației, incluzând volatilitatea piețelor energetice, riscul escaladării regionale și recalibrarea structurilor de alianță. În cele din urmă, lucrarea argumentează că „Midnight Hammer” semnaleză o schimbare doctrinară în modul în care SUA gestionează crizele, de la prezență susținută și construirea de coaliții, la lovituri decisive, surprinzătoare și susținute tehnologic, în funcție de propriile interese (în acest caz, alianța cu Israel), ridicând întrebări importante privind viitorul stabilității regionale și al securității internaționale.

Cuvinte cheie: SUA, Midnight Hammer, Iran, Orientul Mijlociu, Black Swan, Fordow, Natanz, Isfahan.

Abstract: This paper examines the strategic significance of Operation Midnight Hammer (June 21–22, 2025), the covert US air campaign against Iranian nuclear infrastructure. Conceived as a high-precision strike using B-2 Spirit stealth bombers and advanced penetration weapons, the operation represented a turning point in US deterrence posture in the Middle East. Beyond its immediate military objectives, such as neutralizing

the Fordow, Natanz, and Isfahan nuclear sites, the action functioned as a deliberate demonstration of the US ability to project force rapidly, unilaterally, and with technological superiority.

The analysis explores how the operation exposed critical deficiencies in Iran's air defense system, reshaped regional threat perceptions, and triggered a complex set of military and diplomatic responses in the Gulf region. By framing the event as a strategic surprise, analyzed as a Black Swan moment, the paper highlights its broader implications for global power competition, particularly in relation to Russia, China, and the evolving dynamics of nuclear deterrence.

The study also reflects on the economic, political and security consequences of the operation, including the volatility of energy markets, the risk of regional escalation and the recalibration of alliance structures. Finally, the paper argues that "Midnight Hammer" signals a doctrinal shift in the way the US manages crises, from sustained presence and coalition building to decisive, surprise and technologically supported strikes, based on its own interests (in this case, the alliance with Israel), raising important questions about the future of regional stability and international security.

Keywords: USA, Midnight Hammer, Iran, Middle East, Black Swan, Fordow, Natanz, Isfahan.

PROLEGOMENE

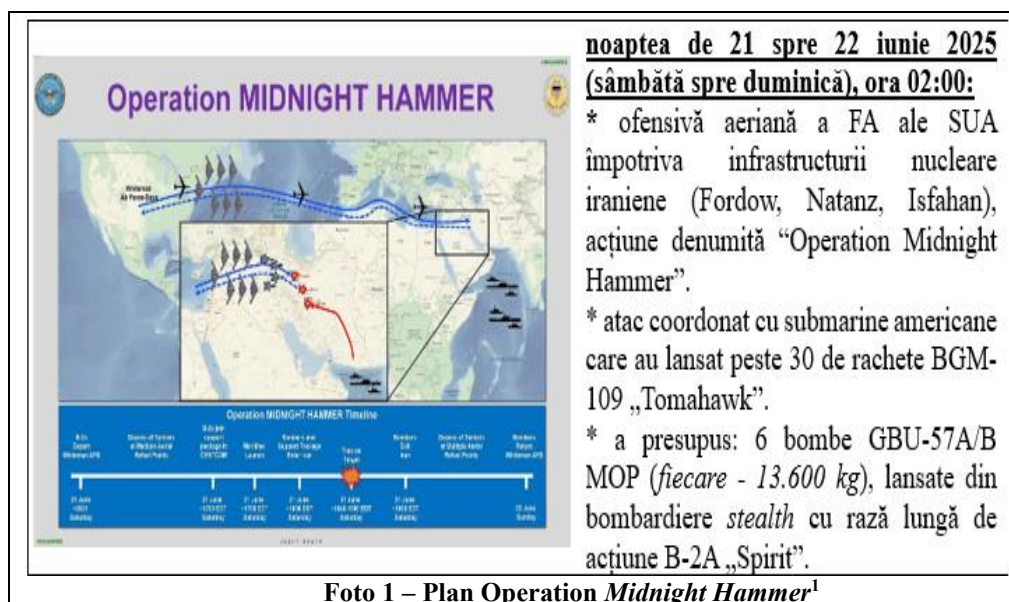
Operația militară „Midnight Hammer”, desfășurată în noaptea de 21-22 iunie 2025, reprezintă unul dintre cele mai spectaculoase și semnificative exemple recente ale modului în care SUA își proiectează puterea militară și își reconfigurează postura de descurajare în Orientul Mijlociu. Concepută și executată sub un nivel maxim de secretizare, misiunea a vizat neutralizarea infrastructurii nucleare iraniene printr-o combinație fără precedent de tehnologie *stealth*, lovituri de precizie și acțiuni de inducere în eroare strategică. Aceasta marchează nu doar o evoluție operațională, ci și o schimbare doctrinară, într-un context global caracterizat de instabilitate, proliferare nucleară și competiție între marile puteri.

Episodul acesta militar se înscrie într-un peisaj geopolitic dominat de rivalități crescânde între SUA, F. Rusă, R.P. Chineză și actorii regionali din Orientul Mijlociu. Alegerea momentului, tehnicile utilizate și modul de comunicare, inclusiv anunțul-surpriză făcut de președintele Donald Trump, dezvăluie o abordare americană ce combină elemente de hard power, surpriză strategică și diplomatie coercitivă. Operația transmite un mesaj dual: determinarea de a preveni proliferarea nucleară și intenția de a restabili credibilitatea descurajării americane, diminuată în ultimul deceniu de conflicte prelungite și ezitări politice.

„Midnight Hammer” depășește simpla dimensiune tactică a unui atac aerian. Ea funcționează ca o demonstrație de forță, un test al capacităților iraniene de reacție și un avertisment adresat competitorilor globali privind disponibilitatea SUA de a recurge la acțiuni rapide, letale și unilaterale. În egală măsură, operația reactivează dilemele strategice privind securitatea energetică, stabilitatea Strâmtoarei Hormuz, rolul actorilor proxy și riscul extinderii conflictelor într-o regiune deja marcată de instabilitate structurală.

Lucrarea de față își propune să analizeze acest eveniment prin prisma implicațiilor geopolitice, doctrinare, regionale și globale pe care operația le-a generat, precum și prin raportare la dinamica relațiilor internaționale din anul 2025. Într-o lume în care un conflict poate evolua în 18 ore de zbor și o singură postare prezidențială, înțelegerea arhitecturii de descurajare, americane și regionale, devine esențială pentru anticiparea viitoarelor evoluții de securitate.

I. Operația militară *Midnight Hammer* – strategia SUA de surprindere totală sau *Black Swan*

¹ adaptare după ZDG, *Statele din Golf, în stare de alertă maximă după ce SUA au lovit siturile nucleare ale Iranului*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.zdg.md/stiri/stiri->

În noaptea de 21 spre 22 iunie 2025, ora 02:00, SUA au lansat o ofensivă aeriană împotriva infrastructurii nucleare iraniene, într-o acțiune denumită „Operation Midnight Hammer”. La originea acestei decizii s-a aflat o îmbinare de considerente tactice, nevoia de a restaura credibilitatea descurajării americane și presiunile exercitate de noile amenințări din regiunea Golfului.

Operația militară a fost condusă în secret de Pentagon și aprobată de președintele Donald Trump, având ca scop neutralizarea a trei obiective nucleare strategice iraniene: Fordow, Natanz și Isfahan². Punctul culminant al misiunii l-a reprezentat implicarea a șapte bombardiere stealth *B-2 Spirit*³, capabile să penetreze sisteme sofisticate de apărare antiaeriană, fără a fi detectate. Bombardierele au decolat de pe o bază din Missouri și au simulat o deplasare spre Pacific, pentru a induce în eroare serviciile de informații iraniene. De fapt, grupul operațional însărcinat cu misiunea propriu-zisă a traversat Oceanul Atlantic spre est, menținând comunicațiile la un nivel minim, reîncărcând combustibil în zbor și coordonând atacul cu submarine americane care au lansat peste 30 de rachete Tomahawk. Alături de avioanele de vânătoare trimise ca ținte false (*decoy*), întreaga desfășurare a

externe/statele-din-golf-in-stare-de-alerta-maxima-dupa-ce-sua-au-lovit-siturile-nucleare-ale-iranului/ și după Donald STANDEFORD, *Operation Midnight Hammer: U.S. Strategic Strike on Iranian Nuclear Facilities*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.ssj.news/p/operation-midnight-hammer-us-strategic>, accesate la data de 15.11.2025.

² Digi24, *SUA au bombardat trei instalații nucleare ale Iranului. A fost convocat Consiliul de Securitate al ONU*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/sua-au-bombardat-trei-instalatii-nucleare-ale-iranului-donad-trump-iranul-batausul-din-orientul-mijlociu-trebuie-acum-sa-faca-pace-3294419>, accesat la data de 17.11.2025.

³ avion de atac strategic cu rază lungă de acțiune, proiectat pentru a pătrunde în spațiul aerian inamic prin utilizarea tehnologiei *stealth*. Caracteristicile sale includ un design de tip „aripă zburătoare”, un înveliș special care absoarbe radarul, motoare cu turboventilator și o capacitate de a transporta atât bombe convenționale, cât și nucleare. **Performanțe:** * Viteză: subsonică de mare viteză; * altitudine de serviciu: aprox. 15.240 m; rază de acțiune: aprox. 11.112 km, fără realimentare și peste 18.520 km cu o singură realimentare în aer; * capacitate de transport: aprox. 18.143 kg de armament, incluzând bombe convenționale și nucleare; cost: considerat cel mai scump avion din lume, cu un cost per unitate de aproximativ 2,5 mld USD (parte din date preluate din wikipedia, *Northrop Grumman B-2 Spirit*, 19.03.2023, accesibil la URL: https://ro.wikipedia.org/wiki/Northrop_Grumman_B-2_Spirit, accesat la data de 16.11.2025).

fost concepută pentru a maximiza efectul surprizei și a degrada simultan sistemele de avertizare timpurie ale Iranului.

Această tactică a reprezentat o revenire la paradigma loviturii decisive, în care rapiditatea, secretul și capacitatea de pătrundere strategică oferă SUA un avantaj de ordin operațional și psihologic, restabilind o poziție de forță în negocierile regionale și, implicit menținerea imaginii de *gardian internațional*.

1.1. Tehnologia stealth: B-2 Spirit și armamentul de penetrare masivă

Componenta esențială a misiunii a fost reprezentată de bombardierul strategic *B-2 Spirit*, un simbol al superiorității aeriene americane⁴. Cele șapte aparate implicate în operația militară au parcurs un zbor nedetectat, beneficiind de realimentare aeriană și coordonare criptată. Deși atacul efectiv s-a desfășurat în noaptea de sâmbătă spre duminică, operațiunea a început de fapt vineri noaptea, când avioanele au decolat din SUA de la baza aeriană Whiteman, din statul Missouri⁵; unele au zburat spre vest, în direcția bazei de pe insula Guam din Pacific, pentru a crea o diversivune tactică, cu scopul de a deruta autoritățile iraniene, în timp ce celelalte avioane s-au îndreptat către est, cu comunicații minime, pentru a evita detectarea, într-un zbor care a durat aproximativ 18 ore⁶. Acesta a fost al doilea cel mai lung raid efectuat de aceste aeronave, după cele ulterioare atacurilor din 11 septembrie 2001.

⁴ *B-2 Spirit a zburat pentru prima dată în 1989 și a intrat oficial în serviciul US Air Force în 1997. B-2 e capabil să pătrundă adânc în spațiul aerian inamic. Americanii au utilizat bombardiere B-2 Spirit în Irak, Kosovo, Afganistan și Libia. SUA mai operează 19 avioane B-2 Spirit. Ele vor fi înlocuite cu B-21 Raider, primul avion de generația a 6-a construit vreodată.* – *defenseromania*, *Câte bombardiere B-2 Spirit mai au SUA și de ce acestea nu mai sunt o soluție pe termen lung deși sunt esențiale într-un viitor război*, 15.07.2024, accesibil la URL: https://www.defenseromania.ro/cate-bombardiere-b-2-spirit-mai-au-sua-si-de-ce-acestea-nu-mai-sunt-o-solutie-pe-termen-lung-desi-sunt-esentiale-intr-un-viitor-razboi_629251.html, accesat la data de 16.11.2025.

⁵ *Făclia*, *Cel mai amplu raid cu bombardiere B-2 din istoria SUA*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://ziarulfacia.ro/cel-mai-amplu-raid-cu-bombardiere-b-2-din-istoria-sua>, accesat la data de 17.11.2025.

⁶ *Ibid.*

Potrivit Fox News⁷, un total de 6 bombe GBU-57A/B MOP cunoscute sub denumirea de „Massive Ordnance Penetrator” (MOP) sau „distrugătoare de buncăre”, fiecare cântărind aproximativ 13.600 kg, au fost lansate de bombardierele *stealth* cu rază lungă de acțiune B-2A „Spirit” ale Forțelor Aeriene SUA asupra instalației nucleare Fordow, în timp ce 30 de rachete de croazieră de atac terestru (TLAM) BGM-109 „Tomahawk” au fost lansate de pe submarine ale Marinei SUA la instalațiile nucleare Natanz și Isfahan. Aceste bombe au fost special concepute pentru a pătrunde în structuri de beton amplasate la adâncime, precum complexul nuclear subteran de la Fordow, aflat în proximitatea orașului Qom / Iran (v. **Harta**).

Foto 2 – Instalațiile nucleare Fordow, Natanz și Isfahan (Iran)

⁷ Beth BAILEY, *Why only bunker buster bombs could reach Iran's underground Fordow nuclear facility*, 18.06.2025, accesibil la URL: <https://www.foxnews.com/world/how-bunker-buster-bombs-work-how-could-destroy-irans-fordow-nuclear-site>, accesat la data de 17.11.2025.

Operația militară a demonstrat atât capacitatea de lovitură strategică a SUA, prin precizie chirurgicală, cât și determinarea de a anihila infrastructura nucleară a Iranului, chiar și pe cea protejată prin fortificații de adâncime, dar și disponibilitatea Iranului cu privire la investițiile majore în asigurarea autonomiei sale pe plan energetic și militar.

Evaluarea inițială a daunelor, prezentată de președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore din SUA, generalul Dan Caine, a arătat că toate cele trei obiective au fost „grav afectate sau distruse complet”, aspect confirmat și de Secretarul Apărării al SUA, Pete Hegseth⁸. D. Caine a evitat să se pronunțe cu privire la posibilitatea ca Iranul să mai păstreze vreo capabilitate nucleară, însă a confirmat eficiența tacticii americane. Generalul D. Caine a prezentat la Pentagon cronologia operațiunii „Midnight Hammer”⁹:

** Aeronavele B2-Spirit au decolat în noaptea de vineri spre sâmbătă din SUA, intrând în spațiul aerian iranian după 18 ore de zbor. Bombardierele nu au venit nici din Guam (Pacificul de Vest), nici de la baza Diego Garcia din Oceanul Indian. De altfel, BBC a transmis anterior conferinței de la Pentagon că baza din Oceanul Indian nu a fost utilizată în operațiune.*

** Când bombardierele B-2 s-au aflat pe pozițiile prestabilite, „complet nedetectate” de iranieni, un submarin american a lansat peste două duzini de rachete de croazieră Tomahawk, împotriva unor obiective cheie ale infrastructurii de suprafață a Iranului, din cadrul complexului nuclear Isfahan din Iran.*

** Bombardierele B-2 au fost însoțite de mai multe de avioane de vânătoare de generația a IV-a și a V-a, probabil F-18 și F-35, care au deschis calea. Zborurile au avut loc la mare altitudine.*

** La ora 02:40 (ora Iranului, 02:10 ora României), principalul bombardier B-2 a lansat două bombe anti-buncăr peste complexul nuclear Fordow. Ulterior, celelalte bombardiere și-au lovit și ele țintele, între orele 2:40 și 3:05 (ora Iranului).*

** Bombele folosite au fost GBU-57 Massive Ordnance Penetrators.*

⁸ B.E., *Cum au efectuat SUA operațiunea Midnight Hammer din Iran: 14 bombe anti-buncăr, peste 120 de avioane și zeci de rachete de croazieră*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/cum-au-efectuat-sua-operatiunea-militara-din-iran-12-bombe-anti-buncar-si-30-de-rachete-de-croaziera-lansate-de-pe-submarine-3294695>, accesat la data de 16.11.2025.

⁹ *Ibid.*

** După atac, aeronavele SUA s-au retras „fără ca iranienii să tragă un foc de armă, nici la intrare, nici la ieșire”.*

** Armata SUA consideră că pagubele aduse programului nuclear iranian sunt „permanente”.*

În acest timp, președintele american D. Trump a asistat la desfășurarea operațiunii din camera de criză de la Casa Albă - „Situation Room”. Potrivit mass-media, planificarea operațiunii ar fi durat mai multe luni, în timp ce se duceau negocieri prin care Washington încerca să determine Teheranul să renunțe la programul său de îmbogățire a uraniului. Cu toate acestea, în acea perioadă, Israel, aliat al SUA și putere nucleară neoficială, desfășura o campanie de bombardare împotriva Iranului, acțiuni legate atât de dorința Iranului de a deveni o putere nucleară recunoscută, dar și de sprijinul acordat Hamas. Armata israeliană nu deține bombe anti-buncăr¹⁰ suficient de puternice pentru a penetra instalațiile nucleare iraniene amplasate în subteran, în special uzina de la Fordow¹¹, astfel că implicarea SUA a căpătat, subit, o dublă conotație.

¹⁰ Bombele anti-buncăr sunt concepute să explodeze de două ori: o dată pentru a pătrunde în suprafața solului și încă o dată după ce bomba a pătruns la o anumită adâncime. Sunt folosite pentru a ajunge la sediile militare, buncăre și alte instalații îngropate adânc în pământ, de unde și numele acestora. Armata israeliană deține o serie de bombe de tip „bunker buster”, dar nu și GBU-57, o bombă de 14 tone, atât de grea încât poate fi lansată doar din flota americană de bombardiere grele. Aceasta poate pătrunde la aprox. 61 m sub suprafață înainte de a exploda. Este pentru prima dată când SUA folosesc o astfel de armă într-un atac. Testarea bombei a început în anul 2004, pe fondul îngrijorării sporite cu privire la armele de distrugere în masă. Conform companiei Northrop Grumman, „B-2” este „coloana vertebrală a tehnologiei stealth”. Aeronava decolează de la baza aeriană Whiteman din Missouri și a fost expusă public pentru prima dată în noiembrie 1988. SUA au folosit bombardiere B-2 și în 2024 pentru a ataca gruparea Houthis, susținută de Iran, din Yemen, vizând depozite subterane de arme. Nu este clar câte muniții au SUA în inventar; în 2009, Boeing a livrat 20 dintre acestea Forțelor Aeriene, stoc valabil și în 2015. Dahlgren a estimat că există aproximativ 30 de muniții în arsenalul SUA. – Antena3, *Ce este GBU-57, arma cu care Trump a lovit Iranul. Este pentru prima dată când armata SUA folosește bomba*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.antena3.ro/externe/ce-este-gbu-57-arma-cu-care-trump-a-lovit-iranul-este-prima-data-cand-armata-sua-foloseste-bomba-750153.html>, accesat la data de 16.11.2025.

¹¹ **Fordow** este considerat ca fiind cea mai importantă instalație de îmbogățire a uraniului din Iran, situată adânc în interiorul unui munte pentru a fi protejată de atacuri. Se consideră că doar armata SUA dispune de bombe care pot lovi acest obiectiv, iar pentru a atinge instalația ar fi necesar să se lanseze mai multe bombe asupra aceluiași loc. **Natanz** este

1.2. Lovitura strategică a FA israeliene asupra facilităților nucleare ale Iranului - 13 iunie 2025

În dimineața zilei de 13 iunie 2025, Israelul a declanșat una dintre cele mai ample operațiuni aeriene din istoria confruntării sale cu Republica Islamică Iran. Motivația, exprimată public de șeful Statului Major israelian, Eyal Zamir, era clară: programul nuclear iranian ajunsese la un „punct fără întoarcere”¹², ceea ce impunea o intervenție militară imediată pentru protejarea existenței statului Israel.

Operațiunea a debutat cu un val masiv de atacuri aeriene, în care 200 de avioane de luptă israeliene au lovit peste 100 de ținte strategice pe teritoriul iranian. Țintele au inclus¹³: capitala **Teheran**, șitul de îmbogățire a uraniului din **Natanz** (cel mai important din programul nuclear iranian), un centru de cercetare nucleară în **Tabriz**, precum și alte locații militare critice din Iran. Un al doilea val de atacuri, separat de primul, a lovit doar Tabriz în cursul zilei, intensificând presiunea asupra infrastructurii militare și de cercetare iraniene. Potrivit agenției iraniene Fars, „statistici neoficiale” indicau peste 70 de morți și 320 de răniți¹⁴, reflectând amploarea și severitatea operațiunilor israeliene.

Deși intensitatea loviturilor a fost fără precedent, Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA) a confirmat că nu au fost

locul unde se află cel mai mare centru de îmbogățire a uraniului din Iran, care ar fi fost avariat în urma mai multor atacuri ale armatei israeliene. **Isfahan** - se presupune că este depozitat combustibil nuclear de calitate militară într-un complex situat în afara vechii capitale Isfahan. Dacă șitul este distrus, programul nuclear iranian ar putea fi întârziat cu ani de zile, cu excepția cazului în care există instalații paralele nedetectate. – digi24, *Cum au efectuat SUA operațiunea Midnight Hammer din Iran: 14 bombe anti-buncăr, peste 120 de avioane și zeci de rachete de croazieră*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/cum-au-efectuat-sua-operatiunea-militara-din-iran-12-bombe-anti-buncar-si-30-de-rachete-de-croaziera-lansate-de-pe-submarine-3294695>, accesat la data de 17.11.2025.

¹² Aljazeera, *Israel carries out strikes targeting Iran's nuclear, military sites*, 13.06.2025, accesibil la URL: <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/13/sounds-of-explosions-heard-in-irans-capital-tehran>, accesat la data de 17.11.2025.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Aljazeera, *Israel attacks Iran: What we know so far*, 13.06.2025, accesibil la URL: <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/13/israel-attacksiran-what-we-know-so-far>, accesat la data de 17.11.2025.

detectate niveluri crescute de radiații la Natanz¹⁵, sugerând că instalațiile nucleare centrale nu au suferit avarii care să provoace emisii radioactive.

În paralel cu raidurile aeriene, Israelul a derulat și operațiuni clandestine de asasinare a unor oficiali militari de rang înalt și a unor oameni de știință implicați în programul nuclear iranian, indicând o strategie integrată menită să paralizeze capacitățile nucleare și militare ale Iranului atât pe termen scurt, cât și pe termen mediu.

De notat este că D. Trump a declarat că a știut dinainte despre loviturile FA israeliene asupra unor ținte din Iran, iar pe lângă SUA, și Marea Britanie susține poziția Israelului.

Avioane de luptă americane și britanice interceptează activ drone iraniene alături de Forțele de apărare ale Israelului, în timp ce alarmele aeriene se declanșează la mai multe baze militare din Irak. Purtătorul de cuvânt al FA israeliene, IDF, Gl. Bg. Effie Deffrin, a confirmat că „în ultimele ore, Iranul a lansat peste 200 de drone către Israel, iar toate sistemele de apărare sunt activate pentru a intercepta amenințările”.

Bazele americane din Irak au fost în alertă. FA ale SUA și Marii Britanii au fost direct implicate în apărarea Israelului împotriva represaliilor Iranului. Ambasada SUA în Israel a ordonat tuturor angajaților guvernamentali americani și familiilor acestora să se adăpostească în cea mai apropiată locație până la noi ordine. Benjamin Netanyahu a declarat că războiul cu Iran va fi de lungă durată. Oficialul a declarat că prima lovitură a fost un success, însă războiul „va fi lung – mai lung decât suntem obișnuiți”. Premierul a îndemnat populația Israelului să se înarmeze cu „răbdare, credință și încredere în victorie”.

Operațiunea, cu o structură executată în etape, a reprezentat o demonstrație de forță în domeniul aerian, dar și o decizie strategică de natură preventivă, cu scopul de a împiedica transformarea Iranului într-o putere nucleară capabilă să schimbe balanța de securitate în Orientul Mijlociu. Consecințele regionale și internaționale ale acestor atacuri urmau să se manifeste rapid, escaladând tensiunile și punând la încercare stabilitatea fragilă a regiunii.

Statele care sprijină guvernul israelian sunt: SUA, Marea Britanie, Italia, Turcia, Arabia Saudită, Qatar, Iordania, Azerbaijan și Emiratele Arabe Unite.

¹⁵ *Ibid.*

*

Revenind la relația acțiunilor Israelului asupra Iranului și potențiala lor legătură cu Hamas, relația de cauzalitate există și o voi explica în cele ce urmează. Legătura este indirectă, dar strategic foarte importantă, chiar dacă nu se vorbește despre o acțiune punctuală împotriva unei prezențe Hamas în Iran. Astfel, chiar dacă Hamas este un actor sunnit, iar Iranul un stat šiit, cooperarea lor militară durează de peste 20 de ani, Iranul oferind Hamas finanțare, transfer de *know-how* militar, echipamente, instruire prin intermediul forțelor Gărzii Revoluționare Iraniene / IRGC – *Quds Force* și, nu în ultimul rând, un puternic sprijin politic și diplomatic. Prin urmare, pentru Israel, lovirea Iranului înseamnă și înseamnă, implicit, slăbirea Hamas, pentru că infrastructura militară iraniană este ceea ce susține logistic, politic și tehnologic rețeaua Hamas-Hezbollah-Houthis.

1.2.1. Israel - Iran (2024)

Istoria Israelului cu Iranul pe câmpul de luptă nu este nouă. Una dintre cele mai de impact acțiuni beligerante recente ale celor două state a fost nu mai demult de 2024 (19 aprilie 2024), când Israel a aplicat măsuri de retorsiune ca urmare a atacului iranian din 13 aprilie 2024¹⁶.

Atunci, Iran lansa primul său atac direct împotriva Israelului, folosind drone și rachete ca răspuns la o lovitură împotriva consulatului său din Damasc, atribuită Israelului. Ulterior asasinării liderului Hamas, neconfirmat/necomentat de autoritățile israeliene, liderul suprem al Iranului, ayatollahul Ali Khamenei¹⁷, a amenințat cu o „pedeapsă severă”¹⁸.

Mai mult decât atât, în lunile premergătoare acțiunii israeliene din 2024, există informații cu privire la faptul că lideri ai Hamas (inclusiv Ismail

¹⁶ Florin MARINESCU, *Cine face parte din „axa rezistenței” împotriva Israelului promovată de Iran?*, 07.08.2024, accesibil la URL: <https://www.g4media.ro/cine-face-parte-din-axa-rezistentei-impotriva-israelului-promovata-de-iran.html>, accesat la data de 18.11.2025.

¹⁷ Sayyid Ali Khamenei este liderul suprem al Iranului din 1989, când l-a înlocuit pe ayatollahul Ruhollah Khomeini, fondatorul Republicii Islamiste. Născut în Mashhad, în 1939, A. Khamenei a fost inițial un cleric šiit proeminent. A servit ca președinte în anul 1980, înainte de a fi ales lider suprem după decesul lui R. Khomeini. Deși nu deținea cel mai înalt titlu religios de Mare Ayatollah la acea vreme, ci era pur și simplu un ayatollah, A. Khamenei a ajuns la conducere datorită sprijinului clericilor conservatori și al forțelor armate.

¹⁸ Florin MARINESCU, *op.cit., loc.cit.*

Haniyeh) se întâlniseră în repetate rânduri cu oficiali iranieni, inclusiv cu liderul suprem Ayatollah Khamenei. În acel context, Iran încerca să coordoneze frontul anti-Israel, să consolideze „Axa Rezistenței”¹⁹ și, evident, să unifice frontul dintre Hamas, Hezbollah și milițiile din Irak și Yemen²⁰. Este foarte posibil ca serviciile de informații israeliene (*Mossad, Aman, Shin Bet*) să fi știut despre astfel de reuniuni sau planificări operative. Principalele motive pentru ofensiva Israelului asupra Iranului, în 2024, au constat în principal în neutralizarea capacității iraniene de a alimenta războiul din Gaza și Liban, operațiunile Israelului în Iran având atât un obiectiv ofensiv (prin demonstrația de forță dovedită de lovirea infrastructurii militare critice și a punctelor cheie din teren, precum centrele logistice ale IRGC), cât și unul defensiv (prin prevenirea transferurilor de drone Shahed (prin Siria), rachete balistice, tehnologii pentru fabricarea rachetelor Hamas și componente electronice pentru Hezbollah), respectiv o ramură psihologică centrată pe mesajul că Hamas nu poate fi protejat de Iran.

*

Așadar, la întrebarea „A existat o coordonare SUA–Israel, în ce privește Operația „Midnight Hammer” din 21-22 iunie 2025?”, răspunsul poate fi că deși operația „Midnight Hammer” (loviturile SUA asupra instalațiilor nucleare iraniene) a fost o acțiune americană, separat planificată, Washington și Ierusalim erau perfect aliniate pe obiectivul comun: **limitarea puterii regionale a Iranului**. În doctrină, acest lucru poartă denumirea de **strategic convergence** (alinieră intereselor fără implicare formală în aceeași operațiune). Chiar dacă nu au fost lovituri combinate, ambele au ținut același actor și aceeași reziliență militară iraniană. Aceste concluzii sunt susținute și de afirmațiile secretarului de stat

¹⁹ „Axa rezistenței” față de Israel, care reunește Iranul și aliații săi din Orientul Mijlociu, a pierdut două figuri importante pe 30 și 31 iulie 2024, prin liderul politic al Hamas, Ismail Haniyeh, și prin liderul militar al Hezbollah, Fouad Chokr – Florin MARINESCU, *op.cit.*, *loc.cit.*

²⁰ BOURSORAMA, *Qui compose "l'axe de la résistance" à Israël promu par l'Iran?*, 07.08.2024, accesibil la URL: <https://www.boursorama.com/actualite-economique/actualites/qui-compose-l-axe-de-la-resistance-a-israel-promu-par-l-iran-217f5547ec854354c29442304672b963>, accesat la data de 18.11.2025.

al Apărării, Pete Hegseth²¹, și anume că președintele american a autorizat o „operațiune de precizie pentru a neutraliza amenințările la adresa intereselor noastre naționale reprezentate de programul nuclear iranian și pentru a apăra trupele noastre și aliatul nostru, Israelul”²².

1.3. Acțiuni de intimidare și descurajare ale Mossad în Iran

Ulterior atacului-surpriză al Israelului asupra Iranului, la data de 13.06.2025, agenții de informații israelieni au efectuat o campanie de intimidare menită să destabilizeze regimul teocratic al Teheranului. Astfel, agenții vorbitori de limbă persană ai Mossad, au contactat peste 20 de generali iranieni din cercul apropiat al liderului suprem, ayatollahul Ali Khammenei, pentru a le transmite un ultimatum valabil 12 ore pentru a se disocia de regimul iranian²³. Campania a fost legată de atacul asupra siturilor nucleare, instalațiilor de producție de arme și lansatoarelor de rachete din Iran din operațiunea „Leon Rising”, menite să împiedice Iranul

²¹ Ciprian DUMITRACHE, *SUA au folosit prima dată în istorie 14 bombe GBU-57 MOP care "forează" în stâncă, în cea mai amplă desfășurare de bombardierele B-2 din istorie*, 22.06.2025, accesibil la URL: https://www.defenseromania.ro/sua-au-folosit-prima-data-in-istorie-bomba-de-13-tone-gbu-57-mop_634268.html, accesat la data de 18.11.2025.

²² US Department of war, *Secretary of Defense Pete Hegseth and Chairman of the Joint Chiefs of Staff General Dan Caine Hold a Press Conference*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/4222543/secretary-of-defense-pete-hegseth-and-chairman-of-the-joint-chiefs-of-staff-gen/>, accesat la data de 18.11.2025.

²³ *Washington Post* a obținut o înregistrare audio și o transcriere a unui apel telefonic de patru minute. „Avem toate informațiile despre tine. E limpede ca nu înțelegi în ce situație te afli, îți spun ca am lovit toți liderii, i-am aruncat în aer, sunt praf și pulbere acum”, este avertismentul adresat unui general al Gardienilor Revoluției. „Ai 12 ore să te salvezi împreună cu soția și copilul tău. În caz contrar, sunteți următorii pe lista noastră. Suntem mai aproape de tine decât vena ta de pe gât. Bagă asta la cap. Dumnezeu să vă protejeze”, l-a instruit vocea. Conform ultimatumului, acesta avea la dispoziție 12 ore pentru a realiza un videoclip în care să se disocieze de guvernul iranian. „Cum să ți-l trimit?” a spus generalul. „Îți trimit un ID de Telegram”, a răspuns agentul. Se crede acel general este încă în viață, potrivit uneia dintre surse. Totuși scopul operațiunii a fost mai degrabă să provoace derută la vârful Teheranului, a spus o alta. – Warren STROBEL, Souad MEKHENNET, Yeganeh TORBATI, *Israeli warning call to top Iranian general: 'You have 12 hours to escape'*, s.a., accesibil la URL: <https://www.msn.com/en-us/news/world/israeli-warning-call-to-top-iranian-general-you-have-12-hours-to-escape/ar-AA1Hg7Xi?ocid=hpsmsn&cvid=a8646e926fc34bb3923b2f13245493eb&ei=18>, accesat la data de 18.11.2025.

WP a decis să nu facă public numele generalului iranian. - URL: https://www.comisarul.ro/articol/generali-iranieni-au-fost-sunati-de-agenti-ai-mossad_1585883.html

să construiască o armă nucleară. Aceasta a început cu activarea unor echipe clandestine de informații, depozite de arme și alte capacități care fuseseră amplasate, anterior, în Iran²⁴.

Deși încetarea ostilităților („cease-fire”) dintre Israel și Iran a intrat în vigoare la data de 24 iunie 2025, rezultând dintr-o mediere realizată de D. Trump și Qatar, acest armistițiu este fragil, lipsit de garanții solide și are încă risc de revigorare a conflictului. Tensiunea permanent ridicată între cele două părți (Israel și Iran) aduce continuu semne de întrebare vizavi de intențiile acestora. Este posibil ca Iran să reînceapă măsurile de retaliere în contextul presiunii agenților Mossad asupra oficialilor iranieni, prin atacuri în oglindă, asupra unor ținte de mare valoare (HVT) israeliene (oficiali, puncte-cheie ale infrastructurii israeliene).

Potrivit mass-media, Iran dispune și de alte situri nucleare, ceea ce îi poate permite să continue programul de îmbunătățire a uraniului. Este posibil ca acesta să continue programul în secret, până la atingerea obiectivului final.

Iran susține financiar, logistic și militar mișcarea Houthi, care controlează o parte semnificativă din Yemen, inclusiv zonele de coastă din apropierea Strâmtorii Bab-el Mandeb. Rebelii Houthi au desfășurat atacuri cu rachete, drone și mine navale asupra navelor comerciale care trec prin această rută strategică. În 2024 și 2025, au existat numeroase incidente în Marea Roșie și Bab-el Mandeb, atribuite Houthi, în special ca parte a conflictului mai amplu din Orientul Mijlociu, inclusiv tensiunile Israel - Iran.

Spre deosebire de Strâmtoarea Hormuz, care se află sub directă influență a Iranului, acesta nu are nevoie să controleze fizic strâmtoarea Bab-el Mandeb, care este situată între Djibouti, Eritreea și Yemen. Prin intermediul actorilor proxy, precum Houthi, poate crea insecuritate și instabilitate în regiune.

Aproximativ 10% din comerțul mondial maritim de petrol trece prin Bab-el Mandeb. Instabilitatea în regiune poate ridica prețurile globale la petrol și poate perturba lanțurile de aprovizionare.

²⁴ Comisarul, *Generali iranieni au fost sunați de agenți ai Mossadului după atacul asupra Israelului: „Avem toate informațiile despre tine. Ai 12 ore”*, 24.06.2025, accesibil la URL: https://www.comisarul.ro/articol/generali-iranieni-au-fost-sunati-de-agenti-ai-moss_1585883.html, accesat la data de 18.11.2025.

Iran poate folosi această influență indirectă ca instrument geopolitic de presiune asupra Occidentului și aliaților săi. Prezența navală occidentală, în special a SUA, Franței și Marii Britanii, limitează extinderea influenței Iranului, însă, în aceeași măsură, poate deveni și o HVT pentru proxy-urile iraniene.

Pe de altă parte, state precum Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite și Egipt monitorizează atent zona din motive privind interesele energetice și de securitate și este cunoscut faptul că exceptând Egiptul²⁵, care are o viziune diferită față de Israel, Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite sunt susținătoare ale statului israelian²⁶.

La data de 30.06.2025, premierul israelian, Benjamin Netanyahu, a exclus discuțiile cu Iran în vederea deescaladării conflictului, declarând pentru mass-media americane că acest conflict va dura atât cât va fi necesar. B. Netanyahu nu a exclus însă posibilitatea asasinării liderului spiritual iranian, ayatollahul Ali Khamenei. Anterior (17.06), ministrul israelian al apărării, Israel Katz, l-a avertizat pe A. Khamenei, printr-un comunicat: „Aveți grijă să nu ajungeți ca dictatorul Iranian Saddam Hussein!”²⁷.

Ayatollahul A. Khamenei, în vârstă de 86 de ani, a asistat la eliminarea principalilor săi consilieri militari și de securitate, în urma raidurilor aeriene israeliene din data de 27.06.2025. Astfel, în primele ore după atacul Israelului asupra infrastructurii iraniene, membri ai cercului apropiat al lui A. Khamenei au fost asasinați, respectiv răniți în apartamentele acestora din capitala Iranului, dintre care:

- * comandantul general al Gărzii Revoluționare iraniene / IRGC (*forța de elită a Iranului*), gl.mr. Hossein Salami;

- * șeful Statului-Major al FA iraniene, gl.mr. Mohammad Bagheri;

²⁵ Relația Egipt – Israel este una pragmatică, ambele având o relație tensionată cu Hamas și ambele menținând un blocaj parțial asupra Gazei. Interesele de securitate sunt comune, în special în ce privește extremismul islamist, creându-se o relație de cooperare de facto, însă Egipt preferă, mai degrabă, rolul de mediator și nu de aliat sau susținător direct al Israelului.

²⁶ Statele care sprijină guvernul israelian: SUA, Marea Britanie, Italia, Turcia, Arabia Saudită, Qatar, Iordania, Azerbaidjan, Emiratele Arabe Unite.

²⁷ Yonah Jeremy BOB, *Israel Katz threatens Khamenei: Be careful you don't end up like Saddam Hussein*, 17.06.2025, accesibil la URL: <https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/article-858037>, accesat la data de 18.11.2025.

* șeful Departamentului Aerospațial, Amir Ali Hajizadei, care conducea programul de rachete balistice al Iranului;

* șeful structurii de informații din cadrul IRGC, Mohammad Kazemi²⁸;

* savantul în fizică nucleară și membru al programului nuclear iranian, Fereydoon Abbasi-Davani.

* fostul șef al Consiliului Suprem de Securitate Națională al Iranului, Ali Shakhani - grav rănit.

În context, A. Khamenei se confruntă cu dificultăți serioase în a numi succesori pentru funcțiile celor eliminați, deoarece mulți dintre cei propuși refuză. Pe de altă parte, populația Iranului este îndreptată împotriva acțiunilor Israelului, manifestând după atacurile Israelului și susținându-l pe liderul acestora, A. Khamenei.

Aceștia făceau parte din cercul restrâns al liderului suprem, format din aprox. 15 - 20 de consilieri, cuprinzând comandanți ai IRGC, clerici și politicieni. În general, consilierii liderului suprem se reunesc, într-un grup informal, ad-hoc, într-un complex deținut de A. Khamenei, în Teheran. Membrii sunt caracterizați de o loialitate neclintită față de acesta și față de ideologia Republicii Islamice.

Înlăturarea fizică a lui A. Khamenei nu pare iminentă, acesta aflându-se într-un buncăr securizat. De asemenea, nu există dovezi solide privind faptul că ar fi fost sau că ar fi vizat. În cazul în care, totuși, acesta ar fi eliminat, Constituția prevede formarea imediată a unui Consiliu de lideri (președinte, șeful judecătoriei, clerici), până la alegerea unui succesor d către Adunarea Experților.

Pe termen scurt: A. Khamenei va rămâne în funcție, sub protecție, în timp ce regimul încearcă să gestioneze haosul post-atacuri și să restabilească controlul intern.

Pe termen mediu: Regimul ar putea accelera procedurile la succesiune, selectând un succesor perceput ca legitim.

Pe termen lung: Dacă fiul său, Mojtaba Khamenei ar prelua puterea, Iran ar intra într-un moment critic, cu proteste masive similare celor din 2022, posibile tensiuni între IRGC și clerici și o conturare incipientă a

²⁸ Emanuel FABIAN, *Israel confirms killing IRGC air force chief, who oversaw last year's missile attacks*, 13.06.2025, accesibil la URL: <https://www.timesofisrael.com/idf-confirms-irgc-air-force-chief-top-echelon-killed-in-israeli-strike/>, accesat la data de 18.11.2025.

unui nou lider din umbră. Acesta are putere politică și sprijin din partea IRGC, însă A. Khamenei dorește să evite percepția de monarhie clericală, motiv pentru care fiul său nu face parte din cei trei succesori numiți. Principalul punct de ruptură ar fi o tranziție percepută ca nedemocratică sau ereditară.

II. Capacitatea scăzută a Iranului pe plan defensiv și în evaluarea de risc

Unul dintre cele mai importante elemente ale succesului operației militare americane a fost reprezentat de incapacitatea Iranului de reacție. Potrivit declarațiilor oficiale²⁹, F. Aeriene iraniene nu au ridicat niciun avion de vânătoare, iar sistemele de Apărare Anti Aeriană nu au detectat niciunul dintre bombardierele americane³⁰.

Faptul că sistemele iraniene de rachete sol-aer nu au fost activate sugerează fie o disfuncție majoră în sistemul radar și de comandă-control al Iranului, fie un nivel ridicat de complexitate al contramăsurilor electronice americane.

Pentru Iran, eșecul constă atât în lipsa capacității de anticipare, cât și al pregătirii defensive și al proiecției regionale de forță. Evenimentul poate avea consecințe profunde asupra credibilității regimului, în special în fața opiniei publice interne și a diasporei iraniene, respectiv a actorilor statali și non-statali care își bazează strategia pe colaborarea cu Teheran. Este probabil, ca acest eșec să genereze o reformă accelerată a apărării aeriene iraniene, dar și o reevaluare a modului în care Iranul gestionează tensiunile strategice cu SUA și aliații din Golf.

II.1. Atacul Iranului cu rachete asupra bazelor militare americane ca măsură de retaliere împotriva SUA

La data de 23.06.2025, Iran a lansat aprox. o duzină de rachete balistice cu rază scurtă de și medie de acțiune asupra Bazei Militare Al Udeid din Qatar, cea mai mare instalație militară americană din Orientul Mijlociu,

²⁹ „Se pare că sistemele iraniene de rachete sol-aer nu ne-au detectat”, a declarat (22.06.2025) președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, generalul Dan Caine: „Pe tot parcursul misiunii, am păstrat elementul surpriză.” – Chris PANELLA, *The top US general says it appears Iran never saw the B-2 bombers that hit it. Here's why they could go in undetected*, 25.06.2025, accesibil la URL: <https://www.businessinsider.com/top-us-general-iran-didnt-see-b-2-bombers-why-2025-6>, accesat la data de 18.11.2025.

³⁰ *Ibid.*

care găzduiește peste 10.000 de soldați americani³¹. Oficiali americani și irakieni au declarat că Iran a transmis un avertisment prealabil cu privire la acest atac, iar sistemele de apărare antirachetă Patriot au reușit să intercepteze proiectilele, cu excepția unuia. Nicio persoană nu a fost ucisă sau rănită în urma atacului din Qatar³².

Baza Al Udeid are o importanță strategică deosebită pentru poziționarea militară a SUA în Orientul Mijlociu. Aceasta găzduiește Punctul Înaintat al Comandamentului Central al SUA în Orientul Mijlociu (US CENTCOM)³³, cu sediul principal în Tampa, Florida, responsabil pentru coordonarea activităților militare americane în întreaga regiune. În aceeași bază se află Centrul Întrunit de Operații Aeriene al Comandamentului Central și Escadrila 379 a Forțelor Aeriene ale SUA, care se autodefineste drept epicentrul regional al proiecției de putere. Pe lângă găzduirea aeronavelor de luptă aflate în rotație, baza Al Udeid dispune de facilități logistice esențiale, infrastructură de realimentare în aer și unități medicale. Baza a jucat un rol activ în sprijinirea operațiilor militare americane în Afganistan, Irak și Siria³⁴. Potrivit Departamentului de Stat al SUA, începând cu anul 2003, Qatar a sprijinit dezvoltarea bazei prin investiții în valoare de 8 mld. USD. De altfel, președintele D. Trump a vizitat baza Al Udeid la data de 15 mai 2025, cu o lună înaintea atacării acesteia, în cadrul vizitei sale în Orientul Mijlociu³⁵.

În Orientul Mijlociu, SUA operează un număr de 19 baze militare, dintre care opt sunt considerate permanente, cu aprox. 50.000 de militari americani, răspândite în state-cheie, precum: Bahrein, Egipt, Irak, Iordania,

³¹ Aljazeera, *Iran attacks US airbase in Qatar: What we know so far*, accesibil la URL: <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/23/iran-attacks-us-air-base-in-qatar-what-we-know-so-far>, accesat la data de 18.11.2025.

³² Sean SEDDON, Gabriela POMEROY, *What we know about Iran's attack on US base in Qatar*, 24.06.2025, accesibil la URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cdjxdgjp48o>, accesat la data de 18.11.2025.

³³ Jawhar FARHAT, *Al Udeid Air Base: The Largest US Military Installation in Middle East*, 16.04. 2024, accesibil la URL: <https://greynodynamics.com/al-udeid-air-base-the-largest-us-military-installation-in-middle-east/>, accesat la data de 18.11.2025.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ A.C., *Donald Trump vizitează cea mai mare bază militară a Statelor Unite din Orientul Mijlociu*, 15.05.2025, accesibil la URL: <https://www.rador.ro/2025/05/15/donald-trump-viziteaza-cea-mai-mare-baza-militara-a-statelor-unite-din-orientul-mijlociu/>, accesat la data de 18.06.2025.

Kuweit, Qatar, Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite³⁶. De asemenea, există prezențe semnificative în Siria, Turcia și Israel. Cele mai importante baze militare americane sunt descrise mai jos:

STAT	BAZĂ / LOCAȚIE	DETALII
Qatar	Bz. Aer. Al Udeid ³⁷	Cea mai mare bază din regiune; Punct Înaintat al CENTCOM (aprox. 10.000 militari)
Bahrein	NSA Bahrein (Naval Support Activity) ³⁸	Comandamentul F. Nvl. CENTCOM și al Flotei a 5-a (aprox. 9.000 civili și militari)
Kuweit	Bz. Aer. Ali Al Salem, Bz. Aer. Ahmed Al Jaber, Brigada 25 Comando, Brigada 94 Yarmouk, Baza Arifjan, Poligonul Udairi și Punctul de Trecere Militar Khabari ³⁹	Hub logistic și aerian (aprox. 13.5000 angajați civili și militari)
Emiratele Arabe Unite	Bz. Aer. Al Dhafra, portul Jebel Ali, Fujairah ⁴⁰	Hub aerian, naval și logistic (între 3.500 – 5.000 angajași civili și militari)
Arabia Saudită	Orașul Eskin (în proximitatea Riyadh) ⁴¹	Bază de instruire (NFI)

³⁶ AGERPRES, SUA au aproximativ 40.000 de militari în baze din Orientul Mijlociu, 24.06.2025, accesibil la URL: <https://agerpres.ro/politic-extern/2025/06/24/sua-au-aproximativ-40-000-de-militari-in-baze-din-orientul-mijlociu--1462254>, accesat la data de 18.11.2025.

³⁷ Aljazeera, *What to know about the US's Al Udeid airbase in Qatar after Iran's attack*, 23.06.2025, accesibil la URL: <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/23/hld-irans-attack-on-al-udeid-air-base-in-qatar-all-you-need-to-know>, accesat la data de 18.11.2025.

³⁸ Military Installations (an official Defense Department website), *Naval Support Activity Bahrain*, s.a., accesibil la URL: <https://installations.militaryonesource.mil/in-depth-overview/naval-support-activity-bahrain>, accesat la data de 18.11.2025.

³⁹ Globalsecurity, *US Military Facilities in Kuwait - An Unsinkable Aircraft Carrier*, s.a., accesibil la URL: <https://www.globalsecurity.org/military/facility/kuwait.htm>, accesat la data de 18.11.2025.

⁴⁰ Amos News, „China are baze militare secrete în Emiratele Arabe Unite”, presa franceza, 30.04.2023, accesibil la URL: <https://www.amosnews.ro/china-are-baze-militare-secrete-in-emiratele-arabe-unite-presa-franceza/>, accesat la data de 18.11.2025.

⁴¹ Eskin Village găzduiește forțe americane în Arabia Saudită de peste 30 de ani și deține un statut unic în Regatul Arabiei Saudite. În ultimii 14 ani, Eskin a servit drept bază de operațiuni pentru USAMAG și alte organizații militare ale SUA. – US Army, *USAMAG lowers colors for last time on Riyadh's Eskin Village*, 06.04.2022, accesibil la URL: https://www.army.mil/article/255408/usamag_lowers_colors_for_last_time_on_riyadhs_eskan_village, accesat la data de 18.11.2025.

Iordania	Muwaffaq Salti Ab (Azraq), Tower 22 ⁴²	Bază logistică și de antrenament (între 2.800 – 3.000 militari)
Irak	Bz. Aer. Al-Asad, Union III, Baza Bismaya ⁴³	Bază de antrenament anti-ISIS (aprox. 2.5000 de militari)
Siria	Al-Tanf, al-Omar, al-Shaddadi ⁴⁴	Bază pentru acțiuni de contraterorism (aprox. 900 de militari)
Turcia	Bz. Aer. Incirlik ⁴⁵	Bază NATO (NFI)
Israel	Bz. Aer. Nevatim ⁴⁶	Bază cu sistem de apărare antirachetă

⁴² Tower 22 are o poziție strategică importantă în Iordania, în cel mai nord-estic punct în care granițele țării se întâlnesc cu Siria și Irak. Puține informații sunt cunoscute public despre această bază. Totuși, ea se află în apropierea garnizoanei Al Tanf, situată peste graniță, în Siria, unde este dislocat un număr redus de trupe americane. Al Tanf a avut un rol esențial în lupta împotriva organizației Stat Islamic și a devenit parte a strategiei SUA de a limita consolidarea militară a Iranului în estul Siriei. Tower 22 este suficient de aproape de trupele americane de la Tanf încât să le poată oferi sprijin, dar și să contracareze potențiali militanți susținuți de Iran din zonă și să permită monitorizarea resturilor Statului Islamic din regiune. – Reuters, *What is Tower 22, the site of a deadly drone attack on US troops in Jordan?*, 28.01.2024, accesibil la URL: <https://www.timesofisrael.com/what-is-tower-22-the-site-of-a-deadly-drone-attack-on-us-troops-in-jordan/>, accesat la data de 18.11.2025.

⁴³ Responsabilitatea pentru securitatea taberei Union III din Bagdad a fost transferată oficial de la Operațiunea Inherent Resolve (OIR) către Misiunea NATO în Irak (NMI) la data de 1 august 2025. Ca simbol al acestui transfer, drapelul NATO a fost arborat deasupra taberei Union III. Această tranziție este în conformitate cu acordul dintre Statele Unite și Guvernul Irakului privind re poziționarea trupelor Forței Operaționale Întrunite – Operațiunea Inherent Resolve (CJTF OIR) în Irak. Repoziționarea CJTF OIR nu va modifica mandatul NMI. Misiunea NATO în Irak va continua activitatea de consiliere strategică necombatantă și de consolidare a capacităților, conform solicitării Guvernului Irakului. NATO, *NATO mission iraq assumes authority over union iii*, 11.08.2025, accesibil la URL: <https://jfcnaples.nato.int/nmi/news-room/news/2025/nato-mission-iraq-assumes-authority-over-union-iii->, accesat la data de 18.11.2025.

⁴⁴ Alireza AKBARI, *American bases in the region are under fire from resistance groups*, 24.10.2023, accesibil la URL: <https://www.tehrantimes.com/news/490539/American-bases-in-the-region-are-under-fire-from-resistance-groups>, accesat la data de 18.11.2025.

⁴⁵ Incirlik Air Base, s.a., accesibil la URL: <https://www.incirlik.af.mil/>, accesat la data de 17.11.2025.

⁴⁶ Geoff BRUMFIEL, *Satellite images show dozens of Iranian missiles struck near Israeli air base*, 04.10.2024, accesibil la URL: <https://www.npr.org/2024/10/04/nx-sl-5140058/satellite-images-dozens-iranian-missiles-struck-near-israeli-air-base>, accesat la data de 18.11.2025.

SUA deține o rețea extinsă în Orientul Mijlociu, cu baze aeriene, navale și terestre, esențiale pentru proiecția de forță (CENTCOM), sprijinirea operațiilor militare în Siria și Irak; apărarea regională (Iron Dome, drone, Patriot, THAAD), logistică și coordonare globală (flote, transport, realimentare).

II.1.1. Repercusiuni economice – prețul petrolului la nivel global

La data de 23.06.2025, președintele SUA, D. Trump, a anunțat prin intermediul social media „un armistițiu complet și total”⁴⁷ între Israel și Iran, exprimându-și speranța că această măsură va deveni una permanentă.

În context, prețul petrolului a înregistrat o scădere de peste 7%, ca urmare a lansării de către Iran a unui atac cu rachete direcționat și limitat asupra bazelor americane din Qatar⁴⁸. Cotația petrolului american (WTI) a scăzut cu 7,2%, stabilindu-se la 68,51 usd/baril, marcând, astfel, cel mai semnificativ declin zilnic din luna aprilie și unul dintre cele mai accentuate în ultimii trei ani.⁴⁹ De asemenea, petrolul Brent⁵⁰ a încheiat ziua la prețul

⁴⁷ Anushree JONKO, Sanstuti NATH, *Israel-Iran War Highlights: White House Dismisses Intel Reports Saying US Did Not Destroy Iran's Nuke Sites*, 25.06.2025, accesibil la URL: <https://www.ndtv.com/world-news/israel-iran-war-live-updates-us-president-donald-trump-announces-ceasefire-between-israel-and-iran-tehran-reject-truce-tel-aviv-news-8744764>, accesat la data de 17.11.2025.

⁴⁸ Arathy SOMASEKHAR, *Oil settles down 7% after Iran attacks US military base in Qatar, not tankers*, 23.06.2025, accesibil la URL: <https://www.reuters.com/business/energy/oil-hits-five-month-high-after-us-hits-key-iranian-nuclear-sites-2025-06-23/>, accesat la data de 19.11.2025.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Brent Crude* este un tip de petrol extras, în principal, din zăcămintele situate în Marea Nordului, în apropiere de coastele Regatului Unit și Norvegiei. Numele provine de la câmpul petrolifer Brent, descoperit de compania Shell, în anii '70. Acesta este unul dintre cele mai utilizate standarde de referință/benchmarkuri, la nivel mondial, pentru stabilirea prețului petrolului. Practic, „prețul petrolului Brent” face referire la prețul unui baril de petrol conform calității și caracteristicilor petrolului extras din zona Mării Nordului. Alte benchmarkuri importante: * WTI (West Texas Intermediate) – standardul de referință pentru piața petrolului din SUA; * Dubai / Oman – referință folosită mai ales pentru petrolul destinat pieței asiatice. Caracteristici ale petrolului Brent: * are un conținut relativ scăzut de sulf (este considerat „light sweet crude”), ceea ce îl face mai ușor și mai ieftin de procesat; * este extras, în principal, offshore (de pe platforme marine); * este tranzacționat intens la bursele internaționale și utilizat ca reper pentru prețurile globale. Ultima dată când petrolul american s-a tranzacționat sub pragul de 70 USD a fost pe data de 12.06 a.c., cu o

de 71,48 USD/baril, în scădere cu 7,2%, acesta fiind cel mai pronunțat declin înregistrat din august 2022⁵¹.

La momentul retorsiunii Iranului, mai multe state din Orientul Mijlociu și-au închis complet sau parțial spațiul aerian, în contextual escaladării conflictului, astfel⁵²:

*Qatar⁵³ – spațiu aerian închis ulterior loviturilor Iranului asupra Bazei Al Udeid (23.06);

*Emiratele Arabe Unite, Bahrein, Kuweit, Irak – spațiu aerian închis (23.06);

*Israel, Iordania, Liban – au închis spațiul aerian în etape, în urma atacurilor cu rachete, chiar dacă unele restricții au fost ridicate rapid.

Un conflict militar extins în Orientul Mijlociu (Iran, Israel, SUA) ar putea destabiliza piețele emergente globale, în special aprovizionarea cu petrol și gaze. O creștere semnificativă a prețurilor la energie ar afecta economia europeană, deja vulnerabilă din cauza dependenței parțiale de resurse externe și costurilor aferente sprijinului pentru Ucraina. O astfel de situație ar putea reduce drastic capacitatea politică și economică a UE de a sprijini Ucraina pe termen lung.

III. Implicații globale

Operația militară „Midnight Hammer” nu este doar un episod din confruntarea SUA-Iran, ci o declarație strategică de intenție. Mesajul este adresat nu doar Teheranului, ci și Beijingului, Moscovei și Phenianului, mai exact că SUA este dispusă să utilizeze forța, rapid și letal, pentru a preveni proliferarea nucleară sau pentru a restabili echilibrul de putere în regiuni-

zi înainte ca Israel să înceapă atacurile asupra infrastructurii nucleare iraniene. Această scădere a prețului petrolului reprezintă o inversare semnificativă a tendinței de la sfârșitul săptămânii trecute, când la data de 22.06 a.c., cotațiile au crescut cu 6%, atingând un vârf de 78,50 USD / baril. De la debutul ostilităților, prețul petrolului a înregistrat un avans de peste 10%, atingând cel mai ridicat nivel din ultimele cinci luni, pe fondul temerilor privind posibile perturbări ale aprovizionării globale cu petrol.

⁵¹ Arathy SOMASEKHAR, *op.cit.*, *loc.cit.*

⁵² A.I., *Qatar și-a închis spațiul aerian după ce a fost anunțat de Iran că va ataca baza Al Udeid. La fel au făcut UAE și Bahrain*, 25.06.2025, accesibil la URL: <https://www.antena3.ro/externe/qatar-anunta-ca-isi-inchide-spatiul-aerian-americanii-avertizati-sa-ramana-in-locuinte-750340.html>, accesat la data 18.11.2025.

⁵³ Aeroportul Internațional Hamad din Doha deservește aprox. 100.000 de persoane, zilnic.

cheie. Caracterul secret al planificării, excluziunea din această etapă a unor oficiali de rang înalt, precum și lansarea operației printr-o postare social media a președintelui D. Trump subliniază o abordare personalizată și imprevizibilă a deciziei militare americane. De asemenea, reprezintă o schimbare de paradigmă în modul în care SUA exercită descurajarea: nu doar prin prezență și alianțe, ci și prin capacitatea de a declanșa acțiuni unilaterale rapide și decisive. Această abordare poate avea implicații directe asupra Europei, inclusiv pentru România, în ceea ce privește postura strategică americană în lume. Într-o epocă în care conflictul se poate declanșa într-un ciclu de 18 ore de zbor și o postare prezidențială, este de înțeles necesitatea de sporire a vigilenței, interoperabilității și rezilienței. Astfel, în sec. XXI, controlul surprizei și superioritatea tehnologică sunt cele mai decisive forme de putere, iar în prezent, SUA domină acest tip de gândire pe câmpul de luptă.

Atacul-surpriză al SUA cu bombardiere asupra siturilor nucleare iraniene de la Fordow, Natanz și Isfahan, a reprezentat extinderea direct a implicării SUA, aliniindu-se strategic cu Israel și marcând o schimbare majoră în dinamica regională. Replica imediată a Iranului s-a desfășurat:

➤ pe plan militar, în două valuri de rachete balistice asupra Israelului, provocând zeci de răniți, ca o demonstrație a capacității de răspuns;

➤ pe plan diplomatic, în trimiterea ministrului de Externe, Abbas Araghci, în F. Rusă, pentru consultări. Moscova a condamnat atacul American în termeni duri.

În cazul unor viitoare incursiuni ale FA SUA în teritoriul iranian, opțiunile și acțiunile viitoare probabile ale Iranului pot consta în:

Tabel 1 – Posibile viitoare măsuri de retaliere ale Iranului împotriva SUA

Tip răspuns	Nivelul reacției	Detalii
Militar – direct	Lansare de rachete limitată asupra bazei SUA, închiderea Strâmătorii Hormuz	IRGC consideră legitimă lovirea Bazei SUA; Închiderea Strâmătorii Hormuz va destabiliza piețele de petrol.
Proxy regionale	Houthi / Hamas	Iran va putea escalada conflictul prin intermediul aliaților din Yemen și Liban.

Cibernetice și asimetric	Atacuri de tip cyber, sabotaj asupra infrastructurilor	Reacțiile neconvenționale sunt anticipate și foarte probabile.
Diplomatic și legal	Apel la ONU, blocarea exporturilor nucleare	Iran va prezenta acțiunea de agresiune a SUA la Consiliul de Securitate al ONU, prin legitimizare vizavi de aspectele legale internaționale.

Implicațiile economice globale ar fi reprezentate prin creșterea accentuată a prețului petrolului și volatilitate pe piețele financiare ca urmare a închiderii Strâmătorii Hormuz. F. Rusă și RP Chineză indică o apropiere față de Iran, pronunțându-se deja împotriva acțiunii SUA în Iran.

Pe termen mediu, sunt întrevăzute constrângeri politice interne în SUA, intervenția militară fiind criticată în Senatul american și Congres, legitimitatea constituțională fiind pusă sub semnul întrebării. Administrația Trump arată că nu exclude dialogul, însă îl condiționează de lipsa represaliilor iranene. Mai mult decât atât, lovitura americană stimulează naționalismul intern, întărind opoziția regimului iranian. Iran va căuta mijloace de reacție prin actori proxy și metode neconvenționale, pentru a restabili echilibrul de forțe, pentru a-și salva prestigiul regional și pentru a-și proteja programul nuclear, însă fără a provoca un război direct cu SUA.

Ayatollahul Ali Khamenei a anunțat numirea a trei posibili succesori ai săi⁵⁴, în cazul în care acesta va deceda sau va deveni incompatibil cu funcția deținută. La acest moment, nu sunt cunoscute numele celor trei succesori ai săi, aceștia fiind selectați în secret de Așezământul religios (format din aprox. 88 de clerici) și incluși pe o listă pregătită pentru Adunarea Experților, cu rol decizional în cazul părăsirii funcției de către liderul suprem A. Khamenei. Lista nu include numele fiului său, Mojtaba Khamenei, sugerând o orientare spre succesiune instituțională în loc de una dinastică.

⁵⁴ Toi staff, *Iran's Khamenei said to pick three potential successors as he hides in bunker*, 21.06.2025, accesibil la URL: <https://www.timesofisrael.com/khamenei-said-to-pick-three-potential-successors-as-he-hides-in-bunker/>, accesat la data de 17.11.2025.

Cu toate acestea, în mass-media, au fost vehiculate numele a trei clerici seniori, astfel:

Foto 3. Gholam-Hossein Mohseni-Eje'i⁵⁵ – înalt cleric, actual șef al Judecătoriei în Iran, cu o carieră solidă în domeniul justiției și care a avut anterior funcții în Ministerul Informațiilor, fiind văzut ca o alegere puternică și cu experiență administrativă;

Foto 4 - Ayatollah Mohsen Qomi⁵⁶ – cleric de influență, membru al Adunării Experților și implicat în reprezentarea Vilayat-e Faqih (guvernarea teocratică); deține roluri-cheie în politica religioasă și este unul dintre candidații cu sprijin important al regimului;

Foto 5 - Ayatollah Mohsen Araki⁵⁷ – membru în Adunarea Experților, apropiat al lui Khamenei și activ în structurile teocratice de decizie; figura acestuia este vehiculată ca alternativă solidă, cu prestanță ideologică⁵⁸.

⁵⁵ d.n.: 29.09.1956, funcție: judecător suprem al Iranului, mandat anterior (2005 - 2009): Ministru al Informațiilor. – URL: <https://www.iranintl.com/en/202504241891>

⁵⁶ d.n.: 1960 (vârsta 65 de ani), funcție: Membru al Adunării Experților din Republica Islamică Iran, Partid: Islamic Coalition Party

⁵⁷ d.n.: 1956, Najaf / Irak, funcție: membru al Adunării Experților și, de asemenea, membru al Consiliului de discernământ al oportunității, unul dintre studenții gânditorului islamic Mohammad Baqir al-Sadr

⁵⁸ Alți posibili succesori: Alireza Arafî și Hashem Hosseini Bushehri. – Katherine DONLEVY, Steven NELSON, *Iran's Supreme Leader picks '3 stooges' to replace him as fear of assassination surges: report*, accesibil la URL: <https://nypost.com/2025/06/21/world-news/irans-ayatollah-ali-khamenei-picking-supreme-leader-successors/>, accesat la data de 19.11.2025.

Ceea ce a reprezentat un **Black Swan** în politica internațională a SUA este retorica președintelui D. Trump vizavi de dorința de neimplicare militară și / sau politică în conflictele internaționale, făcând referire la conflictul de pe teritoriul Europei, dintre Ucraina și F. Rusă, în contrapondere cu cea mai mare acțiune militară ofensivă împotriva Iranului, în sprijinul acțiunilor militare și valorilor Israelului. Diferența de viziune față de Europa și Israel a condus la un eveniment de tip Black Swan, caracterizat de: imprevizibilitate extremă - acțiunea SUA s-a aflat în afara modelului standard de predicție; impact major - consecințele de distrugere sunt majore, probabil cu efecte pe termen mediu și lung asupra sistemelor sociale, economice și politice din Orientul Mijlociu; sunt prevăzute o posibilă escaladare militară, reconfigurări aliate, efecte economice profunde; explicații retroactive – se caută explicații privind evenimentul pentru a-l putea transpune într-un narativ care ar fi putut fi anticipat și rațional, deși acțiunea analitică este tardivă, având în vedere surpriza creată în rândul comunității internaționale.

III.1. Reacții regionale - echilibru instabil în regiune și risc de escaladare

Statele din Consiliul de Cooperare al Golfului, în special Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite și Qatar, au intrat în stare de alertă maximă, anticipând posibile lovituri de răspuns din partea Iranului⁵⁹. Totodată, comandamentele militare americane din regiune au dispus dispersarea unităților și consolidarea măsurilor de protecție pentru trupele din bazele militare din Bahrein⁶⁰, Kuweit, Qatar și Irak. În paralel, liderii acestor state au început evaluări rapide ale riscurilor strategice, luând în calcul stabilitatea regională, fluxurile energetice globale și infrastructura maritimă vitală din Strâmtoarea Hormuz, care este punctul de trecere a peste 20% din comerțul mondial cu petrol.

Potrivit Secretarului american al Apărării, P. Hegseth, SUA nu caută un război extins cu Iran, „mesaje private” fiind transmise autorităților din Teheran pentru a încuraja revenirea la masa negocierilor. Cu toate

⁵⁹ Menna ALAAELDIN, Pesha MAGID, Maha El DAHAN, *Gulf states on high alert after US strikes Iran's nuclear sites*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/bahrain-kuwait-prepare-possible-iran-conflict-spread-2025-06-22/>, accesat la data de 19.11.2025.

⁶⁰ Bahrein găzduiește sediul Flotei a 5-a a Marinei SUA, baze americane aflându-se și în Arabia Saudită și Kuweit, precum și în Qatar și Emiratele Arabe Unite, state aflate în vecinătate.

acestea, dacă Iran va încerca să recurgă la represalii, SUA sunt pregătite să lovească mai dur și mai amplu, iar SUA nu se află în război cu Iran, ci cu programul său nuclear.⁶¹

Această combinație de diplomatie discretă și diplomatie de tip coercitiv - „hard power”, sub forma unor avertismente publice, reprezintă un efort dublu al administrației Trump de a descuraja o escaladare a situației regionale, dar și de a poziționa Washington ca actor dominant în arhitectura de securitate a Orientului Mijlociu.

IV. Doctrina „Trump”

Prin ordinul dat duminică (22.06.2025) unității bombardierelor B-2 de a ataca siturile nucleare iraniene, președintele D. Trump a renunțat la reticența sa de a folosi forța militară, implicând SUA într-un război extern și creând confuzie în rândul electorilor săi și susținători ai mișcării „America First” (v. *Foto 6*).

Potrivit vicepreședintelui JD Vance, operația militară americană în Iran a primit denumirea de „Doctrina Trump”. Aceasta solicită utilizarea „puterii militare copleșitoare”, dar evitarea, în același timp, a conflictelor prelungite: „*Ceea ce eu numesc Doctrina Trump este destul de simplu: în primul rând, formulezi un interes clar al Americii, care în acest caz este ca Iranul să nu poată avea arma nucleară. În al doilea rând, încerci să rezolvi agresiv diplomatic această problemă. Și în al treilea rând, când nu poți rezolva diplomatic, folosești o putere militară covârșitoare pentru a o rezolva și apoi pleci rapid înainte să devină un conflict prelungit.*”⁶²

Însă, potrivit analiștilor, este prea devreme pentru a declara dacă strategia lui D. Trump privind Iranul a fost un succes sau un eșec, pe termen lung.

JD Vance a prezentat atacurile asupra Iranului ca parte a ceea ce el a numit „o nouă doctrină de politică externă”⁶³.

⁶¹ Agencies and Toi staff, *Hegseth says US strikes ‘obliterated’ Iran’s nuclear ambitions; now Iran should negotiate*, 22.06.2025, accesibil la URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/jd-vance-a-explicat-doctrina-trump-la-o-cina-republicana-in-ohio-3299317>, accesat la data de 18.11.2025.

⁶² Agencies and Toi staff, *op.cit.*, loc. cit.

⁶³ Digi24, *JD Vance a explicat „Doctrina Trump” la o cină republicană în Ohio*, 25.06.2025, accesibil la URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/jd-vance-a-explicat-doctrina-trump-la-o-cina-republicana-in-ohio-3299317>, accesat la data de 19.11.2025.

Astfel, potrivit oficialului american, „doctrina Trump” compune ca elemente:

- * articularea unui interes american clar;
- * încercarea de a soluționa o problemă, prin diplomație;
- * folosirea unei puteri militare copleșitoare pentru a soluționa problema, în cazul în care efortul diplomatic eșuează;
- * prăbușirea zonei de impact, înainte ca acel conflict să escaladeze și, astfel, să se prelungească.

Decizia președintelui american de a se implica în conflictul dintre Israel și Iran a venit după ce liderul suprem Ali Khamenei a declarat că nu va renunța la capacitatea sa de a îmbogăți uraniul. La scurt timp după atacurile SUA, D. Trump a anunțat un armistițiu, iar la 26.06.2025, D. Trump a opinat că nu va permite Iranului să dețină o armă nucleară. Pe de altă parte, oficialii iranieni au declarat că programul nuclear iranian este destinat exclusiv scopurilor pașnice.

Având în vedere intervenția militară inopinată a SUA în Iran și perspectiva ca SUA să fie angrenate într-un conflict prelungit cu Iran, acest lucru a nemulțumit numeroși membri ai aripii izolaționiste a Partidului Republican, inclusiv susținători proeminenți ai lui D. Trump⁶⁴.

Sondajele de opinie au reflectat o îngrijorare profundă în rândul americanilor, cu privire la repercusiunile pe termen mediu și lung. Aproximativ 79% dintre americanii chestionați într-un sondaj Reuters, încheiat la data de 30.06, au declarat că erau îngrijorați privind posibilitatea ca civili americani să fie vizați de Iran ca urmare a atacurilor americane.

IV.1. Opinii la nivel internațional

Pentru unii dintre observatorii internaționali, noua doctrină reprezintă un efort de a oferi un cadru ordonat pentru a descrie o politică externă care adesea pare imprevizibilă și inconștientă.

Analistul Aaron David Miller, cercetător senior la „Carnegie Endowment for International Peace”, contestă strategia administrației Trump ca fiind o doctrină în sens conceptual, acțiunile americane fiind, mai degrabă, bazate pe instinct.

⁶⁴ *Ibid.*

În contrapartidă, purtătoarea de cuvânt a Casei Albe, Anna Kelly, a declarat că președintele D. Trump și vicepreședintele JD Vance formează „echipa perfectă” deoarece împărtășesc aceeași viziune bazată pe „pace prin putere” pentru politica externă a SUA⁶⁵.

Cercetător senior în domeniul politicii externe la Brookings Institution, Melanie Sisson, a declarat că JD Vance își dorește să satisfacă flancul drept al lui D. Trump, *încercând să-și dea seama felul în care să explice CUM și DE CE administrația americană poate întreprinde o acțiune militară fără ca aceasta să fie un preludiu al unui război*⁶⁶.

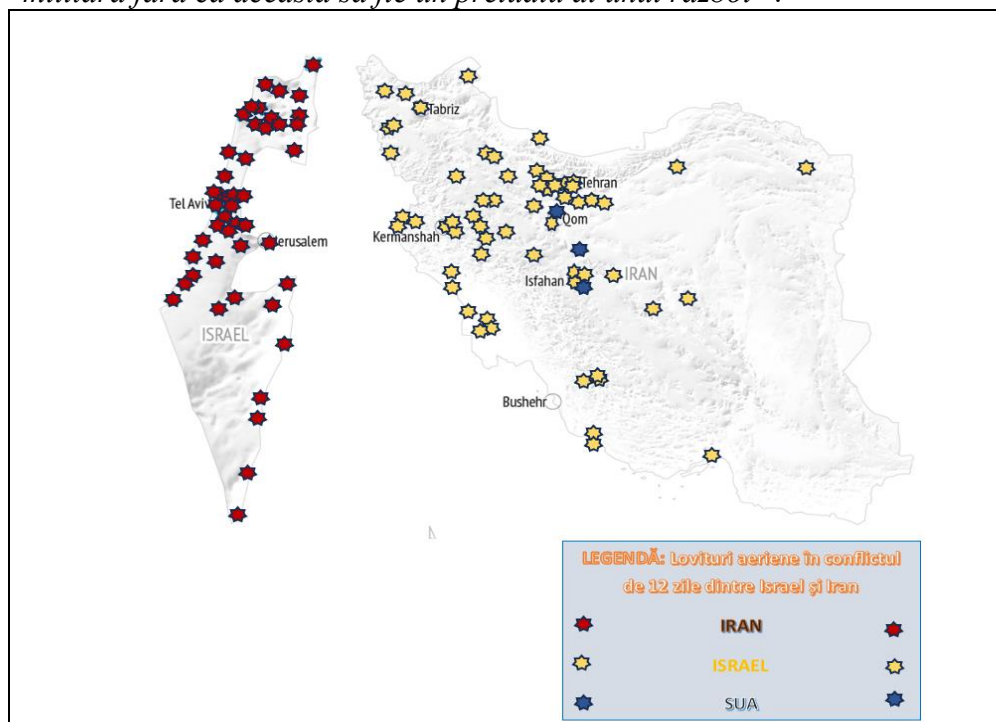

Foto 6 – Lovituri aeriene în conflictul de 12 zile dintre Israel și Iran⁶⁷

⁶⁵ Steve HOLLAND, David BRUNNSTROM, *The latest US foray into military action has a name: The Trump Doctrine*, 26.06.2025, accesibil la URL: <https://www.reuters.com/world/us/latest-us-foray-into-military-action-has-name-trump-doctrine-2025-06-26/>, accesat la data de 18.11.2025.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Adaptare după Ellie GERANMAYEH, European Union Institute for Security Studies, *Israel and Iran on the brink: Preventing the next war*, 03.10.2025, accesibil la URL:

Fondatorul și președintele think-tank-ului „Fundația pentru Apărarea democrațiilor” din Washington, Clifford May, consideră că doctrina lui D. Trump este eficientă, iar JD Vance oferă, prin aceasta, un rezumat precis al abordării președintelui american față de conflictul din Orientul Mijlociu. În opinia acestuia, “majoritatea analiștilor externi și, cu siguranță, majoritatea istoricilor, ar putea considera că termenul „doctrină” este prematur⁶⁸. Dar, dacă președintele D. Trump se bazează pe această utilizare cu succes a forței americane, ar fi o doctrină extraordinară cu care președintele D. Trump să se laude”⁶⁹.

Expertă la Consiliul pentru Relații Externe, Rebecca Lissner, consideră că „este prea devreme pentru a pronunța fie că a fost un succes strălucit, fie că a fost un eșec strategic masiv [...] și ar trebui să vedem cum se desfășoară diplomația și unde ajungem, de fapt, în ceea ce privește constrângerea, vizibilitatea și supraviețuirea programului nuclear iranian.”⁷⁰.

D. Trump a argumentat în campania electorală și pe timpul mandatului de președinte că războaiele „stupide” conduse de SUA în Irak și Afganistan au lăsat SUA într-o mlaștină și că va depune eforturi pentru a evita implicarea militară în relațiile externe. În mare parte, oficialul a acționat în conformitate cu declarațiile anterioare, cu anumite excepții:

- * ordinul de a-l asasină pe liderul ISIS, Abu Bakr al-Baghdadi (2019);
- * ordinul de asasinare a comandantului IRGC, Qasem Soleimani (2020);
- * utilizarea forței americane împotriva rebelilor Houthi care au lansat atacuri din Yemen (2025)⁷¹.

<https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/israel-and-iran-brink-preventing-next-war>, accesat la data de 17.11.2025.

⁶⁸ Steve HOLLAND, David BRUNNSTROM, *op.cit.*, *loc.cit.*

⁶⁹ Autor necunoscut, *Cea mai recentă incursiune a SUA în acțiuni militare are un nume: Doctrina Trump*, 26.06.2025, accesibil la URL: <https://www.geopolitic.ro/wp-content/uploads/2025/06/Cea-mai-recent%C4%83-incursiune-a-SUA-%C3%AEn-ac%C8%9Biuni-militare-are-un-nume.pdf>, accesat la data de 19.11.2025.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Steve HOLLAND, David BRUNNSTROM, *op.cit.*, *loc. cit.*

CONCLUZII

✚ Conflictul Israel - Iran a escaladat rapid, transformându-se într-un război cu implicare americană, lovituri aeriene strategice și consecințe majore pe plan militar, civil, juridic și economic. În urma escaladării conflictului din Orientul Mijlociu, prețul petrolului a crescut cu 13%, ajungând la 78 USD per baril.

✚ Până în prezent, ambele părți au intensificat atacurile:

➤ Israel a lansat operații aeriene majore (Operația militară „Rising Lion”) vizând situri nucleare și militare iraniene, însoțite de acțiuni sub acoperire ale Mossad în Iran. În Iran au fost înregistrați peste 950 de morți și zeci de mii de persoane strămutate, inclusiv exodul din Teheran spre nord.

➤ Iran a răspuns cu sute de rachete împotriva Israelului, inclusiv lovind infrastructura civilă (ex.: *Spitalul Soroka*), ceea ce indică o răzbunare nediscriminatorie.

✚ Implicarea SUA a ridicat semnale de alarmă la nivel global din partea ONU și UE și indică posibilitatea extinderii regionale a conflictului, dar și a duratei acestuia. La acest moment, există un risc major de regionalizare, marcat de mișcări umanitare, reacții internaționale și rețele de influență proxy. Totuși, se menține o fereastră de oportunitate diplomatică, desi reducerea tensiunii rămâne incertă.

✚ Unele dintre teoriile care ar putea fi considerate excentrice explică intervenția SUA, astfel:

➤ SUA nu au dorit un impact devastator asupra facilităților de îmbunătățire a uraniului aparținând Iranului, decât la nivel declarativ;

➤ Acțiunea a reprezentat un simbol al susținerii necondiționate a Israelului, un partener strategic important;

➤ Intervenția în forță a demonstrat putere și determinare în fața mapamondului;

✚ Operația militară a SUA s-a bazat și pe anticiparea unor măsuri de retaliere a Iranului, care nu ar fi fost și nu au fost suficient de puternice pentru a crea pagube umane și materiale majore, însă acțiunile la nivel economic derivate din închiderea Strâmtoării Hormuz ar putea deveni un

avantaj față de politica economică a lui D. Trump în relație cu Europa. Afectarea economiei în Europa ar putea conduce și la încheierea conflictului dintre Ucraina și F. Rusă, UE nemaiaivând resursele necesare pentru a susține Ucraina.

✚ Operația militară americană ar putea fi creionată într-o doctrină – „doctrina Trump”, care să marcheze amprenta președintelui American în istoria conflictelor.

✚ D. Trump își asigură o imagine de lider puternic, imprevizibil și stăpân pe deciziile politicii externe americane, acesta implicându-se doar în contextul în care consideră că pacea poate încheia un conflict în derulare, mai ales atunci când este implicat un partener strategic prioritar, cu viziune și interese comune.

✚ În urma operației SUA, „Midnight Hammer”, Iranul a suspendat cooperarea cu Agenția Internațională de Energie Atomică, a executat presupuși colaboratori ai Occidentului și a intensificat represiunea internă, însă nu există semne de colaps imediat al regimului. Atacurile au alimentat însă nemulțumirile populației, deja tensionate de criza economică și protestele recente (similar celor din 2022), generând riscul unor revolte noi în cazul percepției unei conduceri vulnerabile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. A.C., Donald Trump vizitează cea mai mare bază militară a Statelor Unite din Orientul Mijlociu, 2025, available at <https://www.rador.ro/>
2. A.I., Qatar și-a închis spațiul aerian după ce a fost anunțat de Iran că va ataca baza Al Udeid. La fel au făcut UAE și Bahrain, 2025, <https://www.antena3.ro/>
3. AGERPRES, SUA au aproximativ 40.000 de militari în baze din Orientul Mijlociu, 2025, available at <https://agerpres.ro/politic-extern/2025/06/24/>
4. AKBARI Alireza, American bases in the region are under fire from resistance groups, 2023, available at <https://www.tehrantimes.com/>
5. ALAAELDIN Menna, MAGID Pasha, EL DAHAN Maha, Gulf states on high alert after US strikes Iran's nuclear sites, 2025, available at <https://www.reuters.com/>
6. Aljazeera, Iran attacks US airbase in Qatar: What we know so far, available at <https://www.aljazeera.com/>
7. Aljazeera, Israel attacks Iran: What we know so far, 2025, available at <https://www.aljazeera.com/>

8. Aljazeera, *Israel carries out strikes targeting Iran's nuclear, military sites*, 2025, available at <https://www.aljazeera.com/>
9. Aljazeera, *What to know about the US's Al Udeid airbase in Qatar after Iran's attack*, 2025, available at <https://www.aljazeera.com/news/>
10. Amos News, „China are baze militare secrete în Emiratele Arabe Unite”, *presa franceza*, 2023, available at <https://www.amosnews.ro/>
11. Antena3, *Ce este GBU-57, arma cu care Trump a lovit Iranul. Este pentru prima dată când armata SUA folosește bomba*, 22.06.2025, available at <https://www.antena3.ro/>
12. Autor necunoscut, *Cea mai recentă incursiune a SUA în acțiuni militare are un nume: Doctrina Trump*, 2025, available at <https://www.geopolitic.ro/>
13. B.E., *Cum au efectuat SUA operațiunea Midnight Hammer din Iran: 14 bombe anti-buncăr, peste 120 de avioane și zeci de rachete de croazieră*, 2025, available at <https://www.digi24.ro/>
14. BAILEY Beth, *Why only bunker buster bombs could reach Iran's underground Fordow nuclear facility*, 18.06.2025, available at <https://www.foxnews.com/>
15. BOB Yonah Jeremy, *Israel Katz threatens Khamenei: Be careful you don't end up like Saddam Hussein*, 2025, available at <https://www.jpost.com/middle-east/>
16. BOURSORAMA, *Qui compose "l'axe de la résistance" à Israël promu par l'Iran?*, 2024, available at <https://www.boursorama.com/>
17. BRUMFIEL Geoff, *Satellite images show dozens of Iranian missiles struck near Israeli air base*, 2024, available at <https://www.npr.org/>
18. Comisarul, *Generali iranieni au fost sunați de agenți ai Mossadului după atacul asupra Israelului: „Avem toate informațiile despre tine. Ai 12 ore”*, 2025, available at <https://www.comisarul.ro/>
19. defenseromania, *Câte bombardiere B-2 Spirit mai au SUA și de ce acestea nu mai sunt o soluție pe termen lung deși sunt esențiale într-un viitor război*, 2024, available at <https://www.defenseromania.ro/>
20. Digi24, *Cum au efectuat SUA operațiunea Midnight Hammer din Iran: 14 bombe anti-buncăr, peste 120 de avioane și zeci de rachete de croazieră*, 2025, available at <https://www.digi24.ro/>
21. Digi24, *JD Vance a explicat „Doctrina Trump” la o cină republicană în Ohio*, 2025, available at <https://www.digi24.ro/>
22. Digi24, *SUA au bombardat trei instalații nucleare ale Iranului. A fost convocat Consiliul de Securitate al ONU*, 2025, available at <https://www.digi24.ro/>
23. DONLEVY Katherine, NELSON Steven, *Iran's Supreme Leader picks '3 stooges' to replace him as fear of assassination surges: report*, available at <https://nypost.com/>
24. DUMITRACHE Ciprian, *SUA au folosit prima dată în istorie 14 bombe GBU-57 MOP care "forează" în stâncă, în cea mai amplă desfășurare de bombardierele B-2 din istorie*, 2025, available at <https://www.defenseromania.ro/>
25. FABIAN Emanuel, *Israel confirms killing IRGC air force chief, who oversaw last year's missile attacks*, 2025, available at <https://www.timesofisrael.com/>

26. FARHAT Jawhar, *Al Udeid Air Base: The Largest US Military Installation in Middle East*, 2024, available at <https://greydynamics.com/>
27. Făclia, *Cel mai amplu raid cu bombardiere B-2 din istoria SUA*, 22.06.2025, available at <https://ziarulfaclia.ro/>
28. GERANMAYEH Ellie, European Union Institute for Security Studies, *Israel and Iran on the brink: Preventing the next war*, 2025, available at <https://www.iss.europa.eu/>
29. Globalsecurity, *US Military Facilities in Kuwait - An Unsinkable Aircraft Carrier*, s.a., available at <https://www.globalsecurity.org/>
30. HOLLAND Steve, BRUNNSTROM David, *The latest US foray into military action has a name: The Trump Doctrine*, 2025, available at <https://www.reuters.com/>
31. Incirlik Air Base, s.a., available at <https://www.incirlik.af.mil/>
32. JONKO Anushree, NATH Sanstuti, *Israel-Iran War Highlights: White House Dismisses Intel Reports Saying US Did Not Destroy Iran's Nuke Sites*, 2025, available at <https://www.ndtv.com/>
33. MARINESCU Florin, *Cine face parte din „axa rezistenței” împotriva Israelului promovată de Iran?*, 2024, available at <https://www.g4media.ro/>
34. Military Installations (an official Defense Department website), *Naval Support Activity Bahrain*, s.a., available at <https://installations.militaryonesource.mil/>
35. NATO, *NATO mission Iraq assumes authority over union iii*, 11.08.2025, available at <https://jfcnaples.nato.int/>
36. PANELLA Chris, *The top US general says it appears Iran never saw the B-2 bombers that hit it. Here's why they could go in undetected*, 2025, available at <https://www.businessinsider.com/>
37. SEDDON Sean, POMEROY Gabriela, *What we know about Iran's attack on US base in Qatar*, 2025, available at <https://www.bbc.com/>
38. SOMASEKHAR Arathy, *Oil settles down 7% after Iran attacks US military base in Qatar, not tankers*, 2025, available at <https://www.reuters.com/>
39. SOMASEKHAR Arathy, *Oil settles down 7% after Iran attacks US military base in Qatar, not tankers*, 2025, available at <https://www.reuters.com/>
40. STANDEFORD Donald, *Operation Midnight Hammer: U.S. Strategic Strike on Iranian Nuclear Facilities*, 2025, available at <https://www.ssj.news/>
41. STROBEL Warren, MEKHENNET Souad, TORBATI Yeganeh, *Israeli warning call to top Iranian general: 'You have 12 hours to escape'*, s.a., available at <https://www.msn.com/>
42. The Office of the Supreme leader, *The Leader of the Islamic Revolution has appointed a new Chief Justice*, 2021, available at <https://www.leader.ir/en/>
43. Toi staff, *Iran's Khamenei said to pick three potential successors as he hides in bunker*, 2025, available at <https://www.timesofisrael.com/>
44. US Army, *USAMAG lowers colors for last time on Riyadh's Eskan Village*, 2022, available at <https://www.army.mil/>

45. US Department of war, *Secretary of Defense Pete Hegseth and Chairman of the Joint Chiefs of Staff General Dan Caine Hold a Press Conference*, 2025, available at wikipedia, *Northrop Grumman B-2 Spirit*, 2023, available at https://ro.wikipedia.org/wiki/Northrop_Grumman_B-2_Spirit
46. ZDG, *Statele din Golf, în stare de alertă maximă după ce SUA au lovit siturile nucleare ale Iranului*, 2025, available at <https://www.zdg.md>

